

Jan ec'Amani Mamn eke nɔn Ów ek'it eke wɛl k'uw any

Lɛl na, Jesu eci jam us ɛs Jan nɔn. In Jwif, Sebede jim, l'el ɔcn ibi ɛs. Lɛl na ɛm, eke li bi dad in obi ec'odad a, li bi dad l'ɛsɛ "jam us ɛs a eke Jesu b'erur a". Jesu ec'Amani Mamn a eke Jan nɔn a otarm es Matie ec'a, Mark ec'a lele Luk ec'ab ab. Ów lele sodad ab anɟ eke anm Amani Mamn ɛjec'ab ɛm. Amani Mamn a eci nɔn ɛm a, Jan anake anɟ jam nɔn in ec'a; ow k'ɔdm n'am tutr eke aɟɟ ikɟ anym awl silɛl ɛjec'a ɱ.

Sodad eke ow ec'iri a lɔl es a, li b'erur ow e low. Li b'oc mob eke sɛɟɟ a fɛɟ b'anɟ ɛy any af s'am ɛkn a ɛsɛ low nɛnyɛmbri nyam eke lɔl es eci mɛny ɛwr af. Usuayl lele ncebɛn ab, mij, viny, futufutu, mɛbob ɔsu ɛs, owr anɟ: amua na anake li b'oc li yɛgm low nɛnyɛmbri nyam eke lɔl es a. Tasi Jan ec'Amani Mamn na eke nɔn ab ɛm, nyandre odad eke bi dad low ek'ɛy eci odad kaka anm ɛm. In ec'a sɔny coco ɛm anake Jesu dad eke "ɛm, anɟ anɟ", eke el nyandre ɛm *m'el Nyam*. Jan eci lɛl ab ɛm, ow b'el akrowa owi a, li b'ur "mɛny ɛwr" nin, anɟke in ec'a ow elm ɛɟɟ a eke ewl a e low cɛ ɔnym any, kɔ mɛny ɛwr a e low tasi eke am ɛlu ɔkm a: Mesi a anake am kok juma a.

Jan sɔny coco anake ɔb in e lɛl nɔn a nuɟ Nuɟ ɔb owi ɛm a. N'am ɛlu ɔkm li yɛgm eke Jesu el Nyam Odad eke ow ɛm Nyam kok wus nimum ke sica odad a el ɛɟɟ. Grɛkɛl eci nuɟ ɛm ɔny

εσελ a yeji bi dad “odad” a eci λεc ek’ij, ke ucu afr lele wus ab ɔny es a e low, el eci low yeγm em; ow k’odm Jan erur eke ki dad el Jesu e lis e low odad eke -l’uwr any em, yec’ετη ke ow em -l’iri eke Jesu el el eci Es Eb Elu Es yeji. Jan am ayal low a sosiem eke ni non Amani Mamn a n’ɔη in e lel awl εσελ a, ke ow el Jwif oglog Grek: «Gbεko yec’a eke anη lel na em a, wel non yec’ετη ke ubr nawre eke Jesu el Mesi, Nyam ec’Iy. Eτη eke b’ɔnyn ɔmn in em a, b’ow εηan sel in em (Jan 20.31).»

Jesu Krist el sel ec’odad

¹ Nun ɔb em e low feη e kok em a, ke Odad anη η. Eγη a eke el odad a okr af Nyam ab, ετη Odad a el Nyam. ² Nun ɔb em ετη Odad okr af Nyam ab.† ³ Nyam oc’r kokr’r ob feη; ob kaka anm eke wel kok ke n’anm em; ⁴ feη a eke wel kok a εη sel in em. Sel ikη na el agη eci usuayl. ⁵ Usuayl am afη ncebn em ετη ncebn ebn’n. †

⁶ Nyam erm εγη nyam eke wel b’εση Jan ow. ⁷ N’am ow εσε danķu af, ke l’ij usuayl e danķu yec’ετη ke in em agη a feη ub nawre. ⁸ In obi a l’elm usuayl, ko usuayl eci danķu ce l’ij. ⁹ Usuayl ikη na el usuayl tasi a ek’am ow wus af aηa ayal agη feη a.

¹⁰ Odad a anη wus af aηa. Nyam oc’r kokr’r wus, ko wus uwm’n any. ¹¹ L’ow in ec’agη em, ko in ec’agη εγηm ebn’n. ¹² Gbεko agη beb eb’r ετη ɔny ɔmn in em; n’ɔη wel abusu eke wel k’el

† **1:2** Bεbmn Nyandre 8.22-26. † **1:5** ncebn ebn’n:odad na Grek em a, wel ɔtu ek’itηn ejec’em dad εσε ncebn irmnm’n es.

Nyam ec'ey. ¹³ Ow elm sos megl af e mew ab em, oglog egɲ ec'erur em -l'elm Nyam ec'ey, kɔ Nyam ec'erur em -l'el Nyam ec'ey.

¹⁴ Odad a ewl el egɲ etɲ ir eb ey ab; Nyam ec'erur eke itɲnm lele neny nyam ij ab iy'r em gbɔɲ. S'ekn in ec'anygbel a, anygbel eke Iy b'eyɲ Es em. ¹⁵ Jan ij in e danɲku. L'elu lebl nine: «Lɛɲ a eke m'am dad m'ese: “Egɲ nyam anɲ'm jam am ow, kɔ n'ony any l'akm'm anke l'ikɲ anym n'anɲ gbuɲ etɲ m'anɲ a,” ke in ec'odad anake m'am dad a.»

¹⁶ Tasi em a, ey feɲ s'eyɲ in eci aja ab em eci ɔwrɔ a, tasi li yibr ey ow bobn. ¹⁷ S'eyɲ ol Mois em, kɔ Nyam ec'erur ek'itɲnm a lele neny nyam ij ab a, anɲ Jesu Krist em ow. ¹⁸ Lɛɲ kaka egɲ eknm Nyam, kɔ Iy ekpɔbi a sony coco eke el Nyam ke anɲ Es ab a ce elu'l ɔkm.

Jan mij ok nun es eci danɲku ij

Matie 3.1-12; Mark 1.1-8; Luk 3.1-18

¹⁹ Jwifel e nun af esel ek'el Jerusalem ec'a erm egb waw esel lele Leviel ab Jan ogɲ a eke -li k'ibrm ow -l'ese: «Kɔ ɲ bwo el ɲ ee?» Kin Jan eci danɲku ek'ij. ²⁰ Jan ɔnynm sos es odad a e dad em etɲ agɲ a feɲ eci any af li dad l'erum mar nine: «Em, m'elm Mesi a.» ²¹ -L'ibrm ow nine: «Etɲ ɲ bwo ee? Kɔ ɲ Eli ee?» Li dad nine: «Njan, m'elm Eli.» -L'ibrm ow nine: «Kɔ ɲ Kokoba ɔb es ab ee?» † Nine: «Njan.» ²² Emeny -l'ibrm ow nine: «Ke sica ɲ bwo el ɲ ee? Agɲ a ek'erm ey a,

† **1:21** Jwifel a am eku Kokoba ɔb es nyam ese Mois af, eke segɲ es abal el em a k'ow. Agɲ beb am tutr eke kokoba ɔb es a b'ow el Mesi a. Ekn ɔkm Ok 18.15-18; Ob Kok 3.22.

odad si k'ony si dad el. Kɔ η ayaf am ocr η sosi ee?»²³ Li dad nine: «Em, m'el εγη a ek'anη loj am elu lebl dad εσε: Kòkr Es Kòtòkò ec'ejagb a inym senyn senyn a!»[†] (Kokoba ɔb es Esayi ec'odad eke dad ab ana.)²⁴⁻²⁵ Ke érmu ab em Farisiel anη † eke emeny am ibrm'n εσε: «Eke batη elm Mesi a, elm Eli, elm Kokoba ɔb es a, ke bla k'ony k'am ok agη mij nun ee?»²⁶ Jan dad el nine: «Em, m'am ok ɔny mij nun mij em; gbekɔ ɔny ec'araη a, εγη nyam anη eke uwmm any.²⁷ N'anη'm jam n'am ow, ετη m'itm bɔbɔ yeji eke mi ki mɔmu in e cɔkrukɔ meb ab es.» †²⁸ Ów amua feη am ey Betani eb em Jurden jam, yogη a eke Jan am ok agη mij nun a.

Jesu, Nyam e licɛbli

²⁹ Eke λεγη eny akr af a, Jan εkn Jesu ek'am ow in oγη ετη li dad nine: «Kin Nyam e licɛbli a eke b'ow ɔny wus na e sikpl oc es a. †³⁰ Λεγη a eke m'am dad m'εσε: “εγη nyam anη'm jam am ow, n'ony any l'akm'm, anke l'ikη anym n'anη gbun ετη m'anη a,” ke in ec'odad anake m'am dad a.³¹ M'uwmm εγη a ek'ow k'el ab any, gbekɔ m'ow eke mi k'ok agη mij nun mij em, yec'ετη ke m'ón Israel ec'agη a uw'r any.»³² Emeny l'ij dan ku li dad nine: «M'εkn Abη Lala ek'anη afr us es

† **1:23** Esayi 40.3, Septant em ec'odad a eke wel oc. † **1:24-25** *érmu ab em Farisiel anη*: Jan eci silel esig oglog em a, *érmu a Farisiel*. † **1:27** Jwifel oγη a, ke eb utu εγη a, mɔmu'n cɔkrukɔ meb es, yoyog'r akr es. Juma ikη na elm Jwifel eci, ko madu eci. † **1:29** *Nyam e licɛbli*: Odad eke Jwifel oγη a, ow ec'iri a ok nɔnɔ. Bèbmn Nun ɔb 22.8; ɔkm Ok 12.21-27; Ob Ap 14.12; Awl 28.3-4; Esayi 53.6-7.

εσε kel af ke sig'r es af. ³³ Ke mi k'uwm εγη eke l'el ab any, gbεkɔ Nyam eke erm'm m'ow eke mi k'ok agη mij nuη mij em a dad'm nine: "B'ow εkn Abη eke b'ow us es ke sig es εγη nyam af, in anake li b'ow l'ok agη mij nuη Abη Lala em a." ³⁴ M'εkn low na ετη m'am ij dan̄ku eke εγη na el Nyam ec'Iy.»

Jesu eci jam esel krekre a

³⁵ Eke λεγη εny akr af a, εμεny Jan lele in e jam esel yony ab anη yogη. ³⁶ Eke l'εkn Jesu ek'am εc a, li dad nine: «Kin Nyam eci licebli a ɔ!» ³⁷ Eke Jan eci jam esel yony a iri odad na a, -l'us ow jam. ³⁸ Jesu εwl sos meny, l'εkn eke agη yony am us'r jam, ετη l'ibrm wel nine: «Kɔ ɔny, bla am ɔɔl ee?» -L'ibrm ow nine: «Rabi, kɔ η bogη ir ee?» (Rabi e nyandre el "Low yeγm agη εs.") ³⁹ Li dad wel nine: «Òwr, b'ow εkan.» Ke ow am titm ncebles eci wanci yar. -N'im -l'εkn yogη a eke l'ir a, ετη -n'anη ow ab λεγη ikpr a.

⁴⁰ Agη a ek'iri Jan eci sodad a ke us Jesu jam a e nyam el Andre, Simɔ Pier lisijim. ⁴¹ L'ikη anym n'im l'εkn lisijim Simɔ ετη li dad ow nine: «S'εηη Mesi a.» (Mesi a e nyandre el "Krist".) ⁴² Andre εwl Simɔ Jesu ogη a. Jesu ler'r seη ετη dad'r nine: «Iη Simɔ, Jan jim; wel b'ow εση'η Kefas.» (Ow e nyandre el "Lob".) †

⁴³ Eke λεγη εny akr af a, Jesu εw eke k'im Galile ετη l'ɔbr Filip. Li dad ow nine: «Ûs'm jam!» ⁴⁴ (Filip a Betsayida εb em ec'εγη; εb na anake

† **1:42** *Simɔ, Jan jim*:εkn Matie 16.17 lele ow ec'akr otar ab ab. *Kefas*: ke Arame em ana. Grεk em a, Pier.

Andre lele Pier ab yeji el ow ec'agn a.) ⁴⁵ Filip
 obr Natanael etj dad'r nine: «Natanael, egn a
 eke Mois dad in ec'odad ol e lel ab em, † ke
 kokoba ob esel dad ow ec'odad a,† s'ehn'n. Egn
 a, Nasaret e Jesu, Josef jim.» ⁴⁶ Natanael dad'r
 nine: «Kɔ Nasaret yeji, low mamn otu eke k'ann
 ow ee?» † Filip dad'r nine: «Òw, ke ékn.» ⁴⁷ Eke
 Jesu ékn Natanael ek'am ow titm'n a, n'am dad
 ow e lís e low l'ese: «Kin Israel iy tasi; in em
 meju owi kaka anm.» † ⁴⁸ Natanael ibrm'n nine:
 «Kɔ ayaf uwr'm any ee?» Li dad nine: «Eke ann
 babm e likj a ec'ew a, † gbuñ ke Filip ésn'j a, ke
 m'ékn'j.» ⁴⁹ Af yogj Natanael dad'r nine: «Low
 yegm agj es, j Nyam ec'Iy tasi, j Israel ec'eb
 ebu tasi!» ⁵⁰ Jesu dad'r nine: «Mi bi dad m'ese,
 m'ékn'j babm e likj a ec'ew a ek'ann a, ke kpékj
 úb'm nawre ee? B'ow ékn ów ek'agb akm na!»
⁵¹ Etj l'ign af li dad nine: «Low nawre m'am dad
 ony: b'ow ékan afr eke b'ow fig ke Nyam ec'afr
 erm esel ám uyu, ke ám us es egn ec'Iy e nuñ af.»
 †

2

† **1:45** *Ol e lel:nin eke Jwifel ew Bibl em e silél yen krékre a. Wel dad kokoba ob es ec'ow a e low Ol Okn 18.15-18 em.*
 † **1:45** *Bèbmn Ol Okn 18.18; Esayi 9.5-6; Ezekiel 34.23.* † **1:46**
Nasaret:Ékn Matie 2.23 ec'akr otar a. † **1:47** *Israel iy... meju*
owi:Israel el Jakɔb e nin owr; Jakɔb e nyandre nyam el egn eju es.
Ékn Nuñ Ob 25.26 lele ow ec'akr otar ab ab. † **1:48** *Babm e likj*
a ec'ew:likj a ec'al a bibn es titm wus. Wel b'ocr sos es im yogj
tutr ów Nyam odad ab af, njɔn Nyam, awl Nyam lel. † **1:51**
Jesu em a, jam esel a b'ow ékn Nyam ec'anygbel a ese Jakɔb ec'es
ékn ab af. Nuñ Ob 28.12-13.

Kana e mēbi es gbēgbl a

¹ Eke sēgŋ yony εc a, mēbi ec'es gbēgbl nyam εy Kana εb εm, Galile wus af; Jesu lis yeji anŋ εm. ² Wel εw Jesu lele in e jam εsel ab ab yeji abu. ³ Eke ow b'innŋ ebr a, mar uwr. Jesu lis am dad Jesu εse: «Mar uwr εl.» ⁴ Kɔ li dad ow ninε: «Em lis, bla εtŋ am εlu'm low na εm ee? Em e wanci a k'owm.» ⁵ Ebeŋ yeji lis dad juma kok εsel a ninε: «Kòkr low yec'a eke li b'ow l'ibrm ɔny a.»

⁶ Ke yogŋ mijel nɔhɔn eke wel kok lebn εm anŋ. Mijel amua eke nyam ɔtu eke k'ij litr ekŋ yen a anake Jwifel b'oc kokr εl eci sayl owi Nyam ec'any af a. † ⁷ Jesu dad juma kok εsel a ninε: «Òkr mij mijel amua εm ow íy.» -L'ok εm ow iy ok εnyembri a. ⁸ Etŋ Jesu dad εl ninε: «Sica àwr mij a tel ke ócr inn ɔŋn es gbēgbl a e nyimn εs a.» Juma kok εsel a kok εbeŋ. ⁹ Li tat mij a ek'itŋn el mar a anm, l'uwm yogŋ eke mar a anŋ ow ab any, gbekɔ juma kok εsel a ek'aw mij a gbε uw any. L'εsŋ mēbi es a, ¹⁰ l'igbl ow abu ogŋ εtŋ sica ninε: «Agŋ a feŋ mar mamn -li b'ɔb nun -n'ɔŋ agŋ εgŋ; eke agŋ a e wel εw abu a εgŋ mar nɔnɔ a, ke sica -n'ɔŋ wel mar mij mij a gɔŋ. Gbekɔ ŋ ec'a, εw mar mamn a es toŋ it wanci na!» ¹¹ Kin elel eke Kana εb εm Galile wus af, Jesu εlul in eci mēny εwr krēkrē a ɔkm. L'εlu in ec'any gbεl ɔkm εtŋ jam εsel a ub'r nawrε.

† 2:6 Gbuŋ ke -l'ij ob, eke ob ij anŋ εl abu εm lele ob ij ec'uwr εm ab a, Jwifel beb b'akpr mij sos yec'εtŋ ke -l'ayl Nyam ec'any af. Na sosiem anake mij amua anŋ εl a.

¹² Eke low na ey oc es a, in obi in obi, lis, lisijimel lele in e jam esel ab ab -l'us nun es - n'im Kapernayum. -N'anη yogη -li kok seγη waa ce.

Jesu anη Nyamel gbel a e gbugη a

Matie 21.12-13; Mark 11.15-17; Luk 19.45-46

¹³ Jwifel eci Pak ec'es gbegbl a titm, etη Jesu uyu im Jerusalem. ¹⁴ Nyamel gbel a e gbugη a, l'ekn agη ek'am ol sed, mæceb lele prendre ab ij; n'ehη jete titη esel yeji eke ok es el eci an ol usu a. † ¹⁵ Li kok say etη el feη eke -n'anηη Nyamel gbel a e gbugη a, l'ogη l'ok wel okm, el e mæceb lele el e sed ab ab; n'ony jete titη esel ec'os a lele el eci sitabl ab ab l'ok wus; ¹⁶ etη l'ewar prendre ol ij esel a nine: «K'òcr em Es ec'êl a ese an ol êl af! Onyn mob amua feη otr es aηa!» ¹⁷ In eci jam esel a okn Nyam Lel ab em e sodad amua: *O Admaga, η ec'êl a ec'erur eke m'ony a, b'ow etul'm ese al eke b'etul ob af.†*

¹⁸ Af yogη, Jwifel ec'es ewel a am ibrm'n ese: «Bogη e meny ewr otu eke ki kok, ke ow yegm ey eke low na eke kok a, ony ow ec'abusu eke ki kok ebη ee?» ¹⁹ Jesu dad el nine: «Eke ηηηan Nyamel na, ow bi kok seγη nyahan m'ow m'usr em.» ²⁰ -Li dad ow nine: «Wel ew akpo ekη yony miy nohon us Nyamel gbel na, etη η am dad eke b'ow usr em seγη nyahan ee?» ²¹ Ke Nyamel a eke Jesu am dad ow ec'odad a, in e sos megl ab ana. ²² Ow on, legη a eke Jesu igb agη ek'uw ab em a, in e jam esel a okn eke l'ikη anym li dad

† **2:14** Ekn Matie 21.12 ec'akr otar a. † **2:17** Selu 69.10.

odad na; etɲ ow em -l'ub Nyam Lɛl lele Jesu eci sodad eke dad ab ab a nawrɛ.

Ɛɲ em e low fɛɲ eke anɲ a, Jesu uw any

²³ Lɛɲ ab em a eke Jesu anɲ Jerusalɛm, Pak ec'es gbɛgbl a ec'a, agɲ nɔnɔ ub'r nawrɛ simɛny ɛwr eke n'am kok ab em. ²⁴ Gbɛkɔ Jesu ɔnym ɔmn ɛl em anɲke ɛl fɛɲ l'uw wɛl any sɛnyn sɛnyn. ²⁵ L'ibram eke wɛl k'otar ɛɲ kaka fɛɲ e lɛs e low akr ok'r, anɲke in obi em li b'uw ɛɲ e low eke b'anɲ ɛrm em ab any.

3

Jesu lele Nikodɛm ab

¹ Lɛɲ ab em a, Farisiɛl em ec'ɛɲ nyam anɲ eke wɛl b'ɛɲ Nikodɛm, l'el Jwifɛl ec'anym ɛsɛl ab em ec'ɛɲ nyam. ² Ncok nyam, l'ow n'ɛɲn Jesu etɲ n'am ibrm ow l'ɛsɛ: «Low yɛgm agɲ ɛs, s'uw any eke Nyam ɛrm'ɲ ow eke ki yɛgm ɛy low, anɲke ow it ke Nyam ánɲ ɛɲ ab ab gbunɲ ke l'ɔtu li kok mɛny ɛwr amua ɛsɛ elɛl eke am kok ab af.» ³ Jesu dad'r ninɛ: «Low nawrɛ m'am dad'ɲ: ɛɲ kaka k'ɔtum ɛknm Nyam e gbrenɲɲbi usu a, eke ow elm afr ec'abusu em wɛl ewrm'n em.» † ⁴ Nikodɛm ibrm Jesu ninɛ: «Ɛɲ ek'usu a, ayaf wɛl ɔtu eke k'ewar em ee? Kɔ l'ɔtu eke li k'im l'ɛy lis e lokm wɛl ewar em ee?» ⁵ Jesu dad ninɛ: «Ɛɛ, low nawrɛ m'am dad'ɲ, ɛɲ kaka k'ɔtum ɛym Nyam eci gbrenɲɲbi usu a eke wɛl

† **3:3** Jwifɛl bi tutr eke -li b'ow -l'ok Nyam e gbrenɲɲbi usu a eke -li b'ɔsu ol a sosiɛm. Jesu am ɔny tutr na oc ɛl es nuɲ em. Ow it ke ɛɲ a nimum itɲn yɛ.

ewm'n mij em lele abη ab em. † ⁶ L'ow yec'eke b'annη agη em ow a, b'el sos megl eci; ετη low yec'eke b'annη Nyam ec'Abη em ow a, b'el Abη eci. ⁷ Eke mi dad'η eke ɔny fηη wεl k'ewr ɔny em afr ec'abusu em, ke ow k'iti'η any. ⁸ Yogη eke λε† b'erur a, li b'elu n'imn; b'iri in ec'elu a, gbεkɔ úwm yogη eke li b'annη l'ow lele yogη eke li b'im ab any. Εγη fηη eke wεl ew Nyam ec'Abη em a, εβεν ek'ow b'εcr ana.»

⁹ Af yogη, Nikodem dad'r ninε: «Kɔ ayaf ow ɔtu eke k'εcr ee?» ¹⁰ Jesu dad'r ninε: «Iη k'el Israel wus af eci low yεgm εs ligbεl nyam, ke k'úwm ów amua any ee? ¹¹ Εε, low nawrε m'am dad'η: low yec'a eke s'uw any a, ow ec'odad s'am dad, ετη low yec'a eke s'εkn a, s'am ij ow eci dan̄ku; gbεkɔ εy eci dan̄ku ij a, εγηmn ebmn. ¹² Eke mi bi dad ɔny wus ec'ów a, úbmn'm nawrε; eke sica m'am dad ɔny Afr ec'ów, ke ayaf b'ow ubr'm nawrε ab ee? ¹³ Εγη kaka uyum afr ek'ow elm εγη ec'Iy ɔny cε ek'annη afr us es a! † ¹⁴ Εσε elel eke Mois oc lowi em lorηn ucu likη k'igbl ogη loj a, † εβεν ow it eke wεl k'igbl εγη ec'Iy yeji ogη, ¹⁵ yec'ετη ke εγη kaka fηη eke b'ow ub'r nawrε a, εηη sel ek'ɔnym uwr. ¹⁶ Tasi em a, Nyam erur wus ec'agη a afηη es tonη n'ɔη wεl in ec'Iy ekpɔbi a, yec'ετη ke εγη kaka fηη ek'ɔny ɔmn in em a k'úwm, kɔ ke n'εηη sel ek'ɔnym

† **3:5** Amani Sig a eke Nikodem uw any sɛnyn sɛnyn a, mij el erm em itηη lele sayl ab eci mɛny εwr. Eke Jesu dad abη e low, ow el εγη em ec'itηη owi. Ezekiel 36.25-27. † **3:8** Lεf lele abη ab a, odad nyam coco Grεk em. Odad eke wεl am wεwlm mɛny. † **3:13** Jwifel beb bi tutr eke Mois uyu afr im eb ol. † **3:14** Εkn Awl 21.4-9.

uwɔr. ¹⁷ Tasi em a, Nyam ɔɔm in ec'Iy owm wus ec'agɔ ɔgɔ eke li k'ɔb wɛl low, kɔ ke Jim em a, li sɔg wɛl. ¹⁸ Eɔgɔ ek'ub Iy a nawɔɔ a, Nyam k'ow ɔbm'n low; gbɛkɔ eɔgɔ ek'ubm nawɔɔ a, ke Nyam ɔb'r low ŋ, aɔke l'ubm Nyam ec'Iy ekpɔbi a nawɔɔ. ¹⁹ Sica kin elel eke low ɔb a b'ɛcr: usuayl ow wus ec'agɔ ɔgɔ, etɔ agɔ erur ncebɔn akm usuayl aɔke -li bi kok ɔw eɔɔɔ. ²⁰ Eɔgɔ kaka fɛɔ ek'am kok low ŋɔɔ a, ɔny usuayl eci sifɔ etɔ am kpab'r es lɛs, aɔke n'am uru eke in ec'ɔw eɔɔɔ a k'ok ɔkm usuayl em. ²¹ Gbɛkɔ agɔ a eke bi kok Nyam ec'erur a, b'im titm usuayl, yec'etɔ ke agɔ ɛkn sɛnyɔn sɛnyɔn eke el ec'ɔw a e kok a ɛcr Nyam em.»

Jesu lele Jan ab

²² Sica eke ɔw amua ɛc a, Jesu lele in e jam ɛsɛl ab ab im Jude ec'ogog a. N'anɔ yogɔ wɛl ab l'ok agɔ mij nuɔ sɛgɔ bɛb. ²³ Jan yeɔi, Ayinɔn a eke titm Salim a, n'am ok agɔ mij nuɔ aɔke yogɔ mij nɔnɔ anɔ. Agɔ am ow in ɔgɔ ok mij nuɔ. ²⁴ Ke wɛl k'elɔm Jan sobel em.

²⁵ Sica ɔw es atar ɛy Jan eci jam ɛsɛl bɛb lele Jwif nyam † ab ec'araɔɔn, ɔw eke wɛl bi kok Nyam ec'any af sos ayal ec'a sosiɛm. ²⁶ -N'im -n'ɛɔɔn Jan etɔ -n'am dad ow -l'ɛsɛ: «Low yeɔm agɔ ɛs, Jurɔɔn jam a ec'ɛgɔ a eke anɔ ŋ ab, ke ij in e daɔku a, kɔ am ɔkn in e low ee? Aɔ! Sicaɔ em a, n'am ok agɔ mij nuɔ etɔ agɔ a fɛɔ b'im am ɛkn'n!» ²⁷ Jan dad el ninɛ: «Eɔgɔ kaka k'ɔtum ɛɔnm low ec'abusu eke Afr ɔɔm'n. ²⁸ ɔtur eke

† 3:25 *Jwif nyam*: Jan eci silel ɛsig oglog em ec'a, *Jwifɛl*.

ony obi yeji k'ijr danƙu; mi dad m'ese: "M'elm Mesi a, ko eke wel iƙƙ anym erm'm ce." ²⁹ Mɛbi es anake mɛbi lis b'el in ec'a; ko mɛbi es e lawl a, mɛbi es a e saw li b'anƙ ke n'am iri ow e low; etƙ eke li b'iri mɛbi es a e lebl a, li b'anƙ sos em iƙƙ em. Em eci sos em iƙƙ ab ana, etƙ sicaca em a, ow iy nɛny fɛƙ. ³⁰ Ow it eke in ec'any gbɛl a am agb, ke em ec'a is es.

³¹ Eƙƙ ek'el Afr ec'a, anƙ fɛƙ eci nuƙ af; eƙƙ ek'el wus ec'a el wus eci, etƙ bi dad wus ec'ow. Eƙƙ ek'ow Afr eci nin em a, [anƙ fɛƙ eci nuƙ af;] † ³² li b'ij low eke l'ekƙ ke l'iri a eci danƙu, ko eƙƙ eƙƙ in e danƙu ij a ebm. ³³ Eƙƙ eke b'eƙƙ in e danƙu ij a eb a, am eƙƙ eb eke Nyam el low nɛnyembri nyam. ³⁴ Eƙƙ eke Nyam erm a bi dad Nyam ec'odad, anƙe Nyam b'elu eƙƙ a in ec'Abƙ a nimum fɛƙ em. ³⁵ Nyam erur Iy a etƙ n'ow ow abusu a fɛƙ. ³⁶ Eƙƙ yec'eke ony onn Iy ab em a, eƙƙ sel ek'onym uwr; eƙƙ eke bi yayr Iy a k'ow eƙƙ sel iƙƙ na, etƙ li b'ow n'anƙ Nyam ec'erm bebl a ec'any af.»

4

Jesu lele Samari yowi ab ab

¹⁻³ Farisiel iri wel am dad eke Jesu am on wel am ok agƙ mij nuƙ nono akm Jan, etƙ n'am eƙƙ jam esel yeji l'akm ow. (Tasi em a, Jesu in obi l'okm eƙƙ kaka mij nuƙ, ko in e jam esel anake am ok agƙ mij nuƙ a.) Eke Jesu iri ow amua eke wel am dad a, n'ngbon Jude etƙ l'ewl n'im Galile.

† **3:31** Jan eci silɛl esig oglog em a, wel eƙƙnm sodad ek'anƙ ob na [...] ec'aran a.

⁴ Ke n'ím a, ow it eke li k'ecr Samari wus af eci.
⁵ L'ow li titm Samari eci ban̄n nyam eke wél b'és̄n̄ Sikar. Ban̄n a titm Jakób ec'ógm a ek'ón̄ jim Josef a. † ⁶ Yogh anake Jakób eci mijómu a an̄n a. Eke Jesu sos kík̄n es usu im ab em a, li sig es mijómu a e saw. Ow ótu eke ki beb̄mn leḡn̄ uyu nun̄ ab.

⁷ Samari yówi nyam ow am aw mij, et̄n̄ Jesu dad'r nin̄e: «Yów na ee! Ón̄'m mij t̄el m'éḡn̄.»

⁸ (Ke in e jam es̄el a im ban̄n a eke k'ól ob ij.)

⁹ Samari yówi a dad Jesu nin̄e: «Kó n̄, eke el Jwif a, ayaf tasi em eke m'el Samari yówi a, am sus tasi íbr̄m im mij eke k'éḡn̄ ee?» (Tasi em a, Samari eȳn̄ lele Jwif̄el ab n̄eny ókr̄m af.) † ¹⁰ Jesu dad'r nin̄e: «Bl̄el uw Nyam ec'ob ap a, † lele eḡn̄ a ek'am íbr̄m'n̄ mij eke k'éḡn̄ ab any ana, ke n̄ anake bl̄el éwl íbr̄m'n̄ mij eke k'éḡn̄, ke bl̄el n'ón̄ mij ewl mij a.»†

¹¹ Yów a ódu eb dad nin̄e: «Eḡn̄ gb̄el, mijómu a im em, et̄n̄ em̄eny sonu yeji ónyam ab; boḡn̄ b'ow eḡn̄ mij ewl mij ik̄n̄ na ee? ¹² Mijómu na, ey laḡn̄ Jakób ón̄ ey, in obi l'éḡn̄ mij a, in ec'ey lele in e m̄ebob ab yeji eḡn̄ mij na. Kó am tutr eke agb ak̄m Jakób ee?» ¹³ Jesu dad'r nin̄e: «Eḡn̄ f̄eḡn̄ eke b'ow eḡn̄ mij na a, em̄eny mijam̄n b'ow

† **4:5** Ékn Nun̄ Ób 48.21-22; Joswe 24.32. † **4:9** Jwif̄el b'oc Samari eȳn̄ es̄e aḡn̄ ek'aylm̄ Nyam ec'any af af, brobro óyów a. Ow sosiem -l'erurmn̄ eke wél k'it̄n̄ el, et̄n̄ -l'éḡn̄mn̄ mij kp̄ok nyam em. † **4:10** *Nyam ec'ob ap a*: Jwif̄el eci low yeḡm es̄el bi dad Bibl̄ em eci krekr̄e em e sil̄el yen a ec'odad es̄e "Nyam ec'ob ap" af. † **4:10** Jesu eci mij ewl mij a ek'am ur nin̄ a el nyand̄re em odad. Ab̄n̄ Lala a eke b'ow an̄n̄ es̄e mij af, ke b'ow óny ab̄n̄ em eci mijam̄n oc es, ke b'ow ón̄ eḡn̄ Nyam em e sel ek'ón̄ym uwr a ec'odad Jesu am dad. Ékn Jan 7.38-39.

ᾠν᾽n; ¹⁴ gbekɔ ɛɣn eke b'ow ɛɣn mij a eke m'ow m'ɔŋ'n a, mijamn k'ow ɔnym'n lɛɣn kaka. Mij a eke m'ow m'ɔŋ'n a b'ow ɛwl el mij ɛwl mij ek'ow ɛm sel ek'ɔnym uwr b'ow jɛjn ok ɔkm.» ¹⁵ Yɔw a dad'r ninɛ: «ɛɣn gbɛl, ɔŋ'm mij ikn na yec'ɛtɛn ke mijamn k'ɔnym im m'owm aŋa m'awm mij ij.»

¹⁶ Jesu dad'r ninɛ: «Im ɛsn aɔn ke ɛwl mɛny ow aŋa.» ¹⁷ Yɔw a dad'r ninɛ: «M'ɔnym ign.» Jesu dad'r ninɛ: «Ŋ e low ij eke dad ek'ɔnym ign a, ¹⁸ aŋke ikn anym ɔny ɛɣn yen, ɛtɛn lɛɣn na ɛm ec'ɛɣn a ek'in ab ir a yeji elm n ɛc'ign. Dad low nɛnyɛmbri nyam.» ¹⁹ ɛtɛn yɔw a dad'r ninɛ: «ɛɣn gbɛl, m'am uw any eke n kokoba ɔb ɛs. ²⁰ ɛy lagɛl Samari ɛyn ign Nyam nuŋ lafɛny na af, ɛtɛn ɔny Jwifɛl bi dadr eke yogɛn eke wɛl k'ign Nyam nuŋ a el Jerusalem.» † ²¹ Jesu dad'r ninɛ: «Yɔw, ub'm nawrɛ: lɛɣn am ow ɛtɛn yogɛn eke b'ow ign n ɛs Nyam nuŋ a, ow k'ow elm lafɛny na af, ow k'ow elm Jerusalem yeji. ²² ɔny, Samari ɛyn, ɔny e Nyam eke b'ign nuŋ a, uwmn in any; ɛy Jwifɛl, ɛy ec'a eke si b'ign nuŋ a, s'uw'r any, aŋke Jwifɛl ɛm ɛs eb elu anŋ ow. ²³ Lɛɣn am ow, ɛtɛn lɛɣn a ow yej'ŋ, yogɛn, Nyam nuŋ ign ɛsɛl tasi a b'ow ign

† **4:20** Lafɛny a eke wɛl b'ɛsn Garisim a, Samari ɛyn b'ub eke yogɛn anake el Nyam nuŋ ign usu a. Jwifɛl gbɛ b'ub ek'ow el Jerusalem. Low na is el ar el ɔfr ɛm. Tasi ɛm a, lafɛny Garisim el Israel ɛyn e Nyam nuŋ ign usu (Nuŋ ɔb 12.7; 33.20; Ol ɔkn 11.29; 27.12), toŋ anake Nyam ɔn Salomɔ abusu us Jerusalem eci Nyamel gbɛl a Sion eci lafɛny af a (2 Ów e Wɛl Nɔn 7.11-12). Samari ɛyn b'ɛɣn Moiss eci silɛl a cɛ eci low eb ɛsɛ Nyam odad af. Ow b'ɔŋ -l'ɛɣnm Salomɔ e low eke kok a -l'ɛbmn.

Ɛs nuŋ abŋ ɛm, ɛsɛ elɛl eke Jim ɛlu'l ɔkm ab af; tasi ɛm a, Nyam nuŋ igŋ ɛsɛl amua anake Ɛs am ɔl es a. † ²⁴ Nyam el abŋ, ow sosiɛm agŋ a eke k'igŋ'n nuŋ a, -l'it eke -li k'igŋ ow nuŋ abŋ ɛm ɛsɛ elɛl eke Jim ɛlu'l ɔkm ab af.» ²⁵ Yɔw a dad'r ninɛ: «M'uw any eke Mesi a b'ow ow. (Mesi a ow e nyandre el Krist.) Lɛgŋ a eke li b'ow l'ow a, li b'ow l'otar ów a fɛŋ akr l'ok ɛy.» ²⁶ Jesu dad'r ninɛ: «Ɛm eke m'am dad'ŋ odad a, ɛm ana.»

²⁷ Ɛtŋ wanci ab af, Jesu eci jam ɛsɛl a ɛwl ow, ɛtŋ -n'ɛŋan ow eke ow am dad odad yow ab; eke -l'ɛkan ow a, ow e low iti ɛl any. † Gbɛkɔ ɛl ɛm ec'ɛgŋ kaka ɔtum ibram'n low ɛsmɛ: «Kɔ bla am ɔl ee? Kɔ bla ɛtŋ am dad ów in ab ee?»

²⁸ Yɔw a ɛw in e mijel a es yogŋ, ɛtŋ l'ɛwl n'im baŋŋ a, n'am dad agŋ l'ɛsɛ: ²⁹ «Ówr ɛkan ɛgŋ eke dad'm ɛm e low fɛŋ eke mi kok a. Kɔ ow k'elm Mesi ab ee?» ³⁰ Agŋ a ok ɔkm baŋŋ a ɛtŋ aam yogŋ a eke Jesu anŋ a.

³¹ Ke ow eci wanci ab af, jam ɛsɛl a am ŋɔŋŋ Jesu ɛsɛ: «Ɛgŋ gbɛl, ij ob tɛl ɔ!» ³² Kɔ li dad wɛl ninɛ: «M'ɔny ob ij eke uwmn any.» ³³ Jam ɛsɛl a am bibrmn in ɛl ɔfr ɛsɛ: «Kɔ ɛgŋ ka k'is'r ob ij ee?» ³⁴ Jesu dad ɛl ninɛ: «Eke mi kok ɛgŋ a ek'erm'm a ec'erur, ɛtŋ m'uwar juma a eke l'abul'm a, ke ɛm ec'ob ij ab ana. ³⁵ Ɔny, b'ewal egb a, bi dadr ɛsrɛ: “Ɛmeny ow anŋ awl yar gbun ke egb ub e lɛgŋ b'ɛbm ab.” Gbɛkɔ ɛm, m'am dad ɔny eke ki lɛɛr sɔgm a sɛnyŋ sɛnyŋ: egb a

† **4:23** Ɛkn Malaki 1.11. † **4:27** Jam ɛsɛl a low iti any anke Jwifel ec'ɛb ir ɛm a, low yegm ɛs itm eke ki dad odad yow ab lɛgŋ kaka; ɛtŋ ɛmeny Samari eyŋ lele Jwifel ab ijarm.

ebl, ow bebmn ub ab! ³⁶ Egn ek'am ub egb a, kpekñ b'ejñ in e labm sɔg a, etñ li b'as egb a luku sel ek'onym uwr eci; ow em a, egn ek'am ewl lele egn ek'am ub ab ab b'okr af kok sos em iññ. ³⁷ Ee, nyandre odad na ek'am dad ese: «Egn nyam b'ewl, ke egn ejeci nyam b'ub a,» el low nawre. ³⁸ ɔgm nyam em eke kokmn juma a, m'erm ɔny imn ubr egb yogñ; agñ ejeci ikñ anym kok juma yogñ, etñ ɔny eñan gbre eke -l'ijr a e liy.»

³⁹ Yow a dad Samari eyñ a ninε: «Egn na dad'm low feñ eke mi kok a.» Ow em a, agñ a ub nawre anke yow a dad el. ⁴⁰ Ow sosiem, eke Samari eyñ a im eññ Jesu a, -ni ηɔññ ow ek'ow k'egñ anñ el ab; etñ Jesu anñ yogñ segn yony. ⁴¹ Etñ sica Jesu, in obi ec'odad eke n'am dad a sosiem, agñ a ek'am ub'r nawre a am eny afññ es; ⁴² etñ -n'am dad yow a -l'ese: «Sica ow elm η ec'odad a eke dad a sosiem ce s'ubm nawre ij, kɔ ey obi s'iri'r nenym, etñ s'uw any eke l'el wus na ec'Es Eb Elu Es tasi.»

Jesu ewlm juma idr es ligbel nyam ec'iy

⁴³ Eke sica Jesu kok segn yony usu a, l'igb yogñ n'im Galile. ⁴⁴ Tasi em a, in obi l'ikñ anym li dad ninε: «Kokoba ɔb es ɔnym any in ec'eb tasi ab em.» ⁴⁵ Gbekɔ sica eke n'im l'ey Galile wus af a, yogñ ec'agñ a eb'r senyn senyn, anke agñ amua yeji im Jerusalem Pak ec'es gbegbl ab em etñ -l'ekñ ów a feñ eke Jesu kok es gbegbl a e legñ a. ⁴⁶ Sica emeny l'ewl l'ow Galile Kana banñ, yogñ a eke l'oc mij li kokr mar a. Eb ebu a eci juma idr es ligbel a anñ yogñ. In ec'iy ek'anñ

Kapernayum a ol am ony. ⁴⁷ Eke juma idr es a iri eke Jesu anη Jude ow Galile a, n'im n'ehη ow etη n'am ηonη ow ek'ow k'ow Kapernayum ewlm jim ek'am uw a. ⁴⁸ Jesu dad'r nine: «Ony gbε seη fη, eke eknmn meny ewr lele ow any iti owi ab a, k'otumn ubmn nawre.» ⁴⁹ Juma idr es a dad'r nine: «Eηη gbεl, ow em oηη a gbuη ke em ec'iy a uw.» ⁵⁰ Jesu dad'r nine: «Ewl im η oηη a, kō ejimη sos ok es.» L'ub odad a eke Jesu dad'r a nawre etη n'im gbuηη.

⁵¹ Eke kpekη l'us ejagb n'aam a, in eci juma kok esel a ek'am us'r jam ow a obr'r etη dad'r nine: «Ejimη sos ok es!» ⁵² Kpekη n'am ibrm wel wanci ab af eke in ec'iy a sos ok es a, etη -li dad ow nine: «Efi ncebles eci wanci nyam em, leη na af anake lefr a oc'r es lis a.» ⁵³ Odad a ok iy es a es sos em ek'ow el wanci ab af a ce eke Jesu dad'r eke ejimη sos ok es a, etη in lele in ec'akη ab ab a fηη -n'onη omn Jesu em. ⁵⁴ Sakp yony em e meny ewr eke Jesu kok, Jude eke n'anη n'im Galile ab ana.

5

Jesu ewlm sos es wew es nyam

¹ Eke ow amua ec a, Jwifel am kok Nyam nun ign em ec'es gbεgbl nyam Jerusalem, etη Jesu im yogη. ² Baηη a e lakp a e lisany nyam eke wel b'esη Meceb e lisany a, ow e saw a usu nyam anη eke wel kok ok mij em, ke ony lef eb usu yen, usu a Ebre em wel b'esη'n Betesda. † ³ Yogη, olu nōnō gbεl ese any eflu, akr kpece esel, lele sos

† 5:2 *Betesda*:Jan eci silēl esig oglog em a, *Betsata*.

es wəw esel ab ləru es. [4] † 5 Ɔlu nyam ek'anŋ ɔl em akpo likŋ lele ləw lele niwn ab anŋ yogŋ. 6 Eke Jesu ɛkn ɔlu a eke ɛŋŋm es wus yogŋ, ke l'iri eke ow'n anŋ ɔl em lɛŋŋ kpekpe ɛtŋ a, l'ibrm ow ninɛ: «Kɔ erur eke k'ewl ee?» 7 Li dad ow ninɛ: «Ɛŋŋ gbɛl, em ec'a mij a b'umu a, m'ɔnym ɛŋŋ eke k'ɔny elu'm em. Eke mi b'ɔl eke mi k'im m'ɛy mij ab em a, ɛŋŋ ɛjɛci b'ɛc afŋ'm es ɛy em.» 8 Li dad ow ninɛ: «Igb, òc ŋ eci ajraŋka a ke án es.» 9 Kpekŋ ɔlu a ewl, l'oc in ec'ajraŋka a ɛtŋ n'am an es.

Ke low na, nɛnɛŋŋ e lɛŋŋ ow am ɛy. 10 Jwifɛl ec'es ɛwɛl a am ibrm ɛŋŋ a eke wɛl ewlm a ɛsɛ: «Yɛfɛnyina nɛnɛŋŋ e lɛŋŋ, abusu ɛrum'ŋ es eke k'oc ŋ ec'ajraŋka ɔnym ab.» † 11 Li dad wɛl ninɛ: «Ɛŋŋ a eke ewlm im a dad'm eke mi k'oc em ec'ajraŋka a ke m'án es.» 12 Ɛtŋ -l'ibrm ow ninɛ: «Bwo ec'ɛŋŋ dad'ŋ eke k'oc ŋ ec'ajraŋka a ke án es ee?» 13 Kɔ ɛŋŋ a uwm ɛŋŋ a ek'ewlm'n ab any, aŋke Jesu irm aŋŋ a ek'anŋ yogŋ ab em.

14 Eke ow b'inŋŋ ebr a, Jesu ɛŋŋ'n Nyamel gbɛl a e gbugŋ a ɛtŋ dad'r ninɛ: «Sica kin eke ewl. Kì kok sikpl ij bake ɛŋŋ low eke agb akm na.» 15 Ɔlu a im ɛtŋ dad Jwifɛl ec'es ɛwɛl a ek'ow el Jesu anake ewlm'n a.

Iy lele Ɛs el nyam

† 5:4 Jan eci silɛl ɛsig beb em a, wɛl ɛŋŋ sodad na: [p5.3b -N'am eku eke mij a k'umu; p5.4 aŋke wanci beb anŋ eke Ɛs Kɔtɔko ec'ɛrm ɛs a b'us es mij ab em umu mij a. Ɔlu krɛkrɛ a eke b'ɛy mij a ek'am umu ab em a, b'ewl in ec'ɔl ab em ek'ow el ɔl gbɛl yeji.] † 5:10 Jwifɛl ec'ɔl a ɛdŋŋ nɛnɛŋŋ e juma kok. Eke batŋ oc ob ɔnym ab, ke juma kok a. Ɛkn Matie 12.10 ec'akr otar a.

16 Ow sosiem Jwifel a at etn Jesu, low na eke li kok nenegh a eci. 17 Gbeko Jesu dad el nine: «Segh feh em Es abu angh juma kok em † etn em yeji abu angh'm juma kok em.» 18 Odad na sosiem, sica emeny Jwifel ec'es ewel a am at tasi eke k'ibi Jesu anke ow elm nenegh ec'ol a eke l'ob es a ce, ko emeny n'am dad eke Nyam in el Es tasi. Na em a, n'am ocr in sosi ese Nyam af. 19 Ow em a, Jesu ewl eb odad etn dad nine: «Ee, low nawre m'am dad ony: Iy k'otum kokm low kaka in obi em; yec'eke li b'ekn Es kok a, ow li bi kok. Tasi em a, low feh eke Es a bi kok a, low nyam coco a ce Iy a yeji bi kok, 20 anke Iy Es a b'erur Iy a etn li bi yegm ow in obi e low eke li bi kok a. Etn emeny li b'ow li yegm ow ow eke b'ow agb akm amua, etn ow b'ow iti ony any. 21 Tasi em a, ese el el eke Iy Es a b'igbm agh ek'uw a ke b'onh el sel a, eben nyam coco Iy a yeji b'onh egh eke li b'erur a sel. 22 Etn emeny egh feh e lis e jej ok owi a, Iy Es a eknm ow e low, ko n'onh Iy a jej ok owi ec'abusu a feh, 23 yec'etn ke agh a feh ony Iy a eci sos usr ese el el eke -li b'onh Iy Es a eci sos usr ab af. Egh yec'eke usrm Iy a sos a, usrm Iy Es a ek'erm'n a yeji sos.

24 Ee, low nawre m'am dad ony: egh kaka feh eke b'iri em e sodad a, ke b'ub egh a eke erm'm a nawre a, n'ehh sel ek'onym uwr h. N'onym jej ok ij, etn ow onh l'ubr luw em l'ey owr angh em.

† 5:17 Nuñ Ob 2.2-3 am dad ese Nyam eb sel in e juma ab em nenegh e leggh. Jwifel a ubm yadh, gbeko el eci tutr em a, -li b'egh -l'eb eke nenegh e leggh yeji Nyam bi nyimn afr lel wus ab. Eke ow el eben, ke ow itm eke -li k'ob Jesu low.

25 Εε, low nawρε m'am dad ɔny: λεγη am ow, ετη λεγη a l'ow yej'η; λεγη na em agη ek'uw a b'ow iri Nyam ec'Iy e lebl, ετη agη a eke b'ow iri lebl a, b'ow anη owr. 26 Εε elel eke tasi em a Iy Εs a el sel e nuη a, eben nyam coco n'ɔη Iy a yeji abusu eke k'el sel e nuη. 27 Ετη eke Iy a el εγη ec'Iy a sɔsiem a, † n'ɔη ow jej ok owi ec'abusu. 28 Ow k'iti ɔny any. Λεγη am ow, ετη ow em, agη a feη ek'uw wel ot es a b'ow iri in e lebl, 29 ετη εγη εγη b'ow anη uwɔmu em ey ɔkm. Agη a eke kok ów amamn a b'ow igb ke éηη sel, gbekɔ agη a eke kok ów enηη a, b'ow igb jej ok eci. † 30 Em obi em, mi k'ɔtum mi kokm low kaka feη. Nyam e low eke bi dad'm ab af mi bi jej εγη e low m'ok, ετη em e jej ok a el nawρε, anke m'ɔlm em e low eke m'am erur ab es, kɔ εγη a eke erm'm a ec'a eke b'erur a, m'am ɔl es.»

Iy a ec'adaηku

31 «Eke em, m'am ij em e nuη af e danηku, liy k'ow anm em e danηku ij ab em. 32 Kɔ εγη ejeci anake am ij em e nuη af e danηku a, ετη m'uw any eke danηku ij na el nawρε. 33 ɔny, ermη agη Jan ogη, † ετη l'ij low nenymbri nyam e danηku. 34 Em, m'ibram eke εγη k'ij em e nuη af e danηku, kɔ m'am dad eben yec'ετη ke Nyam sóg ɔny. 35 Jan ew εε kenie eke wel igη k'am iri ayal usu af, ετη εγηη ebr kokr sos em iηη in ec'usuayl ab ab wanci tel eci ce. 36 Kɔ em e danηku ij a eke m'ɔny a, agb akm Jan ec'a: ów amua eke m'am kok a, amua tasi eke em Εs ɔη'm eke mi ki

† 5:27 Έκν Daniel 7.13-14. † 5:29 Έκν Daniel 12.2. † 5:33 Έκν Jan 1.19.

kok a, am ij em e nuŋ af e danƙu, etŋ am yeƓm eke em Es erm'm. ³⁷ Etŋ em Es eke erm'm a yeji am ij em e nuŋ af e danƙu. Gbeƙo tasi leƓŋ kaka irimn in e lebl etŋ emeny leƓŋ kaka eknmn in ec'elel eke n'anŋn a. ³⁸ In eci sodad a írm ɔny em, aŋke úbmn eƓŋ a eke l'erm a nawre. ³⁹ Bi wewar Nyam e Silél a mɛwl em eke k'ubr any, aŋke bi tutar eke k'ɛŋan sel ek'ɔnym uwr el em. Ke tasi em a, sodad amua anake am ij em e nuŋ af e danƙu a! ⁴⁰ Etŋ ebɛn yeji, érumn eke k'owr em oƓŋ ɛŋan sel tasi a ek'ɔnym uwr a.

⁴¹ Em, m'ɔlm aƓŋ ec'es susm ab es. ⁴² Ko ɔny ec'a, m'uw ɔny any: m'uw any eke ɔnymn Nyam ec'erur. ⁴³ M'ow em Es e nin em etŋ eƓŋmn ebmn'm. Gbeƙo ek'eƓŋ ejeci nyam ow in obi e nin em b'ow ebr ir! ⁴⁴ B'erurir ɔny ɔfr em ec'es susmnin owi, etŋ ɔlmn Nyam ɔny coco oƓŋ ec'es susm owi ab es; ke ayaf ɔtur eke k'ubr'm nawre ab ee? ⁴⁵ Em Es ec'any af a, kì tutar eke m'ow m'ok ɔny ów af; kò Moïs anake b'ow ok ɔny ów af a, in em eke ocr ɔny ec'ɔmn a elul a. ⁴⁶ Tasi em a, eke ubr Moïs nawre ke em yeji b'ow ubr'm nawre, aŋke em e lís e low anake Moïs nɔn a. † ⁴⁷ Ko eke sica yec'a eke Moïs nɔn em e lís a ubmn nawre, ke ayaf ɔtur eke k'ubr em e sodad a nawre ee?»

6

*Jesu iyɔ aƓŋ ek'afŋ fandi yen es lok
Matie 14.13-21; Mark 6.30-44; Luk 9.10-17*

† 5:46 Ekn Ol ɔkn 18.15.

¹ Eke low na εc a, Jesu immn Galile ogog a e mij lekpl a eke wεl b'εsn Tiberiad yej'a e jam. ² Agn nɔnɔ am us'r jam anke -n'am εkn meny εwr eke n'am kok ɔlu a ec'ewlm εm. ³ Ow ɔn Jesu uyu ligigl nyam af εtn sig es yogη jam εsel ab ab. ⁴ Pak ek'el Jwifel ec'es gbεgbl a e lεgn titm. ⁵ Eke Jesu b'igbl any ogn a, l'εkn agη nɔnɔ ek'am ow in ogn, εtn l'ibrm Filip nine: «Bogn s'ɔtu eke si k'ɔl futufutu s'ɔn agη a fεη ij ee?» ⁶ Tasi εm a, low a eke Jesu am ow kok a, in obi l'uw any, kɔ l'ibrm Filip low na eke li k'εbm ow a sosiεm. ⁷ Filip dad'r nine: «Eke ow el os ekη lεw yeji, † si k'ɔtum s'εηnm futufutu ek'εgn εgn k'εηn likpr liy nyam bɔbɔ yeji.» ⁸ Andre, Simɔ Pier lisijim ek'el in e jam εsel ab εm ec'εgn nyam a dad'r nine: ⁹ «Aηa, iyli nyam ɔnym futufutu yen lele ɔcn yony ab. Gbεkɔ na yeji ow elm low kaka agη bubute na ec'any af.» ¹⁰ Etn Jesu dad nine: «ɔηn agη a fεη ok es.» (Ke usu a, suw owr anη nɔnɔ.) Sica εl fεη -l'ok es; -l'ɔtu eke -li k'ij εgn fandi yen. ¹¹ Jesu ot futufutu a, l'εlu Nyam bia, εtn n'ɔn wεl cεc ɔn agη a ek'ok es yogη a. Li kok εben ɔcn ab ab yeji, n'ɔn wεl ow a fεη eke -n'am ibrm a. ¹² Eke sica agη a fεη ij ob lok iy a, Jesu dad in e jam εsel a nine: «Kɔkηn ekpr a eke wawal es a yec'εtn ke kaka k'iram.» ¹³ -Li kɔkη futufutu yen a eke -l'ijr a ec'ekpr eke wawal es a, εtn ow iy mulu εgbel lεw yony. † ¹⁴ Eke agη a εkn meny εwr na eke Jesu kok a, -li dad nine: «εgn na, Kokoba ɔb εs

† **6:7** *Os ekη lεw*:Os na ij juma kok εs nyam eci sεgn ekη lεw e labm sog. † **6:13** *Bεbm 2 εb Ebu 4.42-44.*

tasi a eke k'ow wus af anja ab ana.» † 15 Jesu uw any ek'agn a b'ow ony'n lec em ew'r eb ebu. Ow sosome emeny l'ewl meny n'im ligigl ab af in sony.

*Jesu am an es mij lekpl ab af
Matie 14.22-33; Mark 6.45-52*

16 Eke legn ew es a, Jesu e jam esel a us nun es mij neny a, 17 etn ok mijetn nyam em am ubr mij lekpl a imn Kapernayum eci. Legn yeji am ukm ab, etn Jesu yeji k'iim k'ehnm el. 18 Lef am elu lec em etn mra am elu mij lekpl ab af. 19 -L'or mij ba ow k'ij kilo yen oglog nohon etn kpekñ -l'ekñ Jesu ek'am an es mij ab af ow titm mijetn a, etn erñn am ony el. 20 Gbeko Jesu dad el nine: «Erñn k'onny ony, ko em!» 21 Jam esel a erur eke k'onny elu'l mijetn ab em, etn kpekñ mijetn a itr es yogñ a eke -n'aam a e nanu a. †

Agñ am ol Jesu

22 Eke legn eny akr af a, agñ a ek'ann mij lekpl a e jam a, ekn ek'ow el mijetn nyam ce anake ann yogñ ncebles em a; -l'uw any eke jam esel a im el sony, eke Jesu eym el e mijetn ab em. 23 Gbeko simijetn ejeci ek'ann Tiberiad am ow a, ow itr es usu a eke Es Kotoko oc futufutu elu Nyam bia ke -l'ijr a. 24 Eke agñ a ekn eke Jesu lele in e jam esel ab ab anm yogñ a, -l'ok simijetn ab em -n'im Kapernayum -n'am ol Jesu.

† 6:14 Jwifel a am eku Kokoba ob es a eke wel ewar Ol Okn e lel ab em (Ol Okn 18.15) ke b'ow el Mesi a. Beb eci low yegm em a, -li bi dad eke Mesi a in b'ow in on futufutu in ann afr in ok wus ese Mois ec'a eke in kok ab af. † 6:21 Selu 107.23-32.

Jesu el futufutu eke b'ow egn sel

²⁵ Etn eke -n'engan Jesu mij lekpl a e jam a, -n'am ibrm ow -l'ese: «Low yegm agn es, kɔ bogɔ eci wanci af etn ow aɲa ee?» ²⁶ Jesu dad el ninɛ: «Low nawre m'am dad ony: am ɔɔl'm ek'ijr futufutu molok iy ony a sosiɛm, kɔ ow elm ɛm e mɛny ɛwr a e nyandre a eke irir a eci. ²⁷ Ki kokr ob eke b'ugn es a e juma, kɔ kɔkr yec'a eke b'ibn ke el sel ek'onym uwr a e juma. Egn ec'Iy b'ow ony ob ij ikn na, aɲke tasi ɛm a, Es Nyam in obi oc in ec'abusu a e mɛny ɛwr a ɛw'r af.» ²⁸ Etn sica -n'am ibrm ow -l'ese: «Kɔ juma a eke Nyam am erur a, ayaf si ki kokr ab ee?» ²⁹ Jesu dad el ninɛ: «Juma a eke Nyam am ibrm ony a el: ke onyn onn egn a eke l'erm ab ɛm.» † ³⁰ -Li dad ow ninɛ: «Bogɔ eci mɛny ɛwr ɔtu eke ki kok yegm ey ke ow af, s'ub'ɲ nawre ee? N eci juma ek'am kok a el bogɔ ec'ee? ³¹ Loj yogɔ, ey lagɲel ij futufutu ese elɛl eke wɛl non Nyam Lɛl ɛm ab af: *n'ow wɛl futufutu ek'ann afr ow a -l'ij.*» † ³² Etn Jesu dad el ninɛ: «Low nawre, m'am dad ony: afr eci futufutu a, ow elm Mois ɔɔm ony, kɔ ɛm Es anake ony afr eci futufutu tasi a. ³³ Tasi ɛm a, Nyam eci futufutu a eke b'ow egn a, el egn a eke b'ann afr ow, ke b'ow wus na nimum ec'agn a fɛɲ sel a.» ³⁴ Etn -li dad ow ninɛ: «Egn gbɛl, sɛgn fɛɲ ony ey futufutu ikn na.» ³⁵ Jesu dad el ninɛ: «M'el sel e futufutu. † Egn yec'eke b'ow ow ɛm ogn a, lɛgn kaka namn k'ow onym'n, etn

† **6:29** Bɛbm̄n Rom 3.28. † **6:31** ɔkm Ok 16.4,15; Selu 78.24.

† **6:35** Futufutu el Jwifɛl ec'ob ij tasi ese ɔjukru ec'a eke egn el el eci ob ij tasi ab af.

εγη yec'eke b'ow ɔny ɔmn em em a, λεγη kaka mijamn k'ow ɔnym'n. ³⁶ Gbeko m'ikɔ anym mi dad ɔny: ekan'm etɔ ubmn nawre. ³⁷ Eγη liy nyam nyam feɔ eke em Es b'ow ɔɔ'm a, b'ow ow em oγη, etɔ λεγη kaka mi k'ow m'ogɔm εγη eke b'ow ow em oγη a, ³⁸ aɔke m'ann afr m'ow wus af aɔa, ow elm em ec'erur kok eci, kɔ εγη ek'erm'm a ec'erur mi ki kok. ³⁹ Etɔ kin εγη a ek'erm'm a e low ek'am erur: ke mi k'irmnm aɔa a feɔ a eke l'abul'm a e nyam, kɔ ke λεγη es abal el em a, m'igbm el luw em. ⁴⁰ Eε, tasi em a, kin low ek'em Es am erur: ke aɔa a feɔ ek'ekn Iy a ke ɔny ɔmn in em a, εɔn sel ek'ɔnym uwr, ke λεγη es abal el em a, m'igbm el luw em.»

⁴¹ Jwifel a am eny abr ok Jesu af aɔke li dad ninε: «M'el futufutu ek'ann afr us es.» ⁴² Ow sosiem -n'am dad -l'εε: «Kɔ ow elm Josef jim Jesu ee? Es lele lis ab a, s'uw el any senyn senyn. Ke sica ayaf l'ɔtu eke li ki dad l'εε: "M'ann afr m'us es" ee?» ⁴³ Jesu dad el ninε: «K'ɛnyn abr ɔny ɔfr em ɔ! ⁴⁴ Eγη kaka k'ɔtum owm em oγη eke em Es ek'erm'm a nyimnm'n; ke sica em, λεγη es abal el em a, m'igbm'n luw em. ⁴⁵ Kokoba ɔb εsel e silel ab em e nyam em wel ɔɔn: *Nyam b'ow yeɔm el feɔ low any uw.*† Eγη feɔ ek'iri em Es ec'odad ke εγη in e low yeɔm a e low eb a, ke em oγη n'am ow a. ⁴⁶ Ow elm ke εγη ekn em Es nyamn em; εγη a ce eke Nyam erm a ce ekn Es. ⁴⁷ Low nawre m'am dad ɔny: εγη ek'ɔny ɔmn em em a, ɔny sel ek'ɔnym uwr. ⁴⁸ Em anake m'el futufutu a eke b'ɔɔ εγη sel a.

† 6:45 Esayi 54.13.

⁴⁹ Ke loj yogη ɔny lagnɛl ij futufutu cɛ ɛtɣ - l'uw. ⁵⁰ Gbɛkɔ futufutu a ek'anη afr us es a, el futufutu ek'ɛgη b'ij ke úwm. ⁵¹ Ɛm, m'el owr anη eci futufutu ek'anη afr us es. Ɛgη yec'eke b'ow ij futufutu ikη na a, b'ow ɛɣn sel sɛgη fɛɣ. Futufutu a eke m'am ɔɣ ɔny a, ke ɛm eci sos megl ana; m'am oc m'ɔɣ ɔny yec'ɛtɣ ke wus nimum ɛɣn sel.»

⁵² Ow sosisɛm, Jwifɛl a ɛl ɔfr ɛm am atar ów es lebl tuɔtuɔ ɛm dad ɛsɛ: «Kɔ ayaf ɛgη na k'ɔɣn ɛy in eci sos megl a s'ij ee?» ⁵³ Jesu dad ɛl nine: «Low nawrɛ m'am dad ɔny: eke ijmn ɛgη ec'Iy eci sos megl, ɛtɣ ɛgηmn in eci mebl a, sel ɛɣn k'ow anm ɔny ɛm. ⁵⁴ Ɛgη yec'eke b'ow ij ɛm eci sos megl ke b'ow ɛgη ɛm eci mebl a ɔny sel ek'ɔnym uwr, ɛtɣ lɛgη es abal el ɛm, m'ow m'igbm'n luw ɛm; ⁵⁵ anke ɛm eci sos megl a el ob ij tasi, ɛtɣ ɛm eci mebl a el mar tasi eke wɛl b'ɛgη. ⁵⁶ Ɛgη yec'eke b'ij ɛm eci sos megl a, ke b'ɛgη ɛm eci mebl a okr af ɛm ab, ɛtɣ ɛm yeji in yɔny s'okr af. ⁵⁷ Ɛm Ɛs ek'erm'm a anη owr ɛtɣ in ɛm, ɛm yeji m'anη owr; ɛbɛn nyam coco, ɛgη yec'eke b'ow oc'm gbagbal in sosi a, b'ow anη owr ɛm ɛm. ⁵⁸ Futufutu a ek'anη afr us es a, in ec'elel eke n'anηn ana. N'anm ɛsɛ yec'a ek'ɔny lagnɛl ikη anym ij ke uw ab af. Gbɛkɔ ɛgη eke b'ow ij futufutu na a, b'ow anη owr sɛgη fɛɣ.» ⁵⁹ Ke Kapɛrnayum eci Nyam nuη igη usu a eke n'anη n'am yeɣm agη low a anake n'am dad sodad amua a.

Jam ɛsɛl beb igη Jesu ɛlu es

⁶⁰ Eke -l'irir Jesu ec'odad a bake ow uwr a, jam esel ab em ec'agn nɔnɔ am dad esɛ: «Sica anja ow am ew low agbr em! Bwo ec'egɛn ɔtu eke k'egɛn odad tuɔtuɔ na e low eb ee?» ⁶¹ Jesu uw any eke jam esel a am cacak'r odad na af. Na sosiem anake n'am dad wel l'esɛ: «Kɔ low na gbre ow am ijr ɔny ee? ⁶² Kɔ sica legɛn eke b'ow ekan egɛn ec'Iy uyu im yogɛn a eke l'ikɛn anym n'anɛn l'ow a, ke ayaf ow b'ow kokr ɔny ab ee? ⁶³ Nyam ec'Abɛn a anake b'ɔn egɛn sel a; sos megl ɔny ɔnym low kaka ec'abusu. Sodad a eke mi dad ɔny a el abɛn lele sel ab. † ⁶⁴ Gbɛkɔ ɔny em ec'agn nyam nyam ubm nawrɛ.» (Ke tasi em a, nun ɔb em etɛn, Jesu uw agɛn a ek'ubm nawrɛ ab any, etɛn l'uw egɛn a eke b'ow ɔl ij'r ab any.) ⁶⁵ L'igɛn af li dad ninɛ: «Na sosiem anake mi dad ɔny, eke egɛn kaka k'ɔtum owm em ogɛn eke Nyam ɔɔm'n ow ec'abusu.»

⁶⁶ Ow eci wanci ab af, jam esel nɔnɔ ocr sos es etɛn egɛnm usm'n jam ij. ⁶⁷ Jesu am dad jam esel lɛw yony a esɛ: «ɔny yeji erurir eke k'imn ee?» ⁶⁸ Simɔ Pier dad'r ninɛ: «Egɛn gbɛl, kɔ bwo ec'egɛn ogɛn si k'im ee? N ɔny sodad eke b'ɔn egɛn sel ek'ɔnym uwr a. ⁶⁹ S'uw any etɛn s'ub nawrɛ: n el Egɛn Lala eke Nyam erm ow.» ⁷⁰ Jesu dad el ninɛ: «Kɔ ow elm ɔny lɛw yony mum mi sɔsuam m'otm ɔny ee? Gbɛkɔ ɔny em ec'egɛn nyam el agn!» ⁷¹ Ke Judas, Simɔ Iskariot iy a ec'iy ec'odad Jesu am dad, anke Judas, eke l'el jam esel lɛw yony ab em ec'egɛn yeji, li b'ow l'ɔl Jesu l'ij.

† **6:63** Bèbm̄n Jan 5.24 ab ab.

7

Jesu lisijimel úbm Jesu nawre

¹ Ów amua e jam a, Jesu am ec elul Galile em; l'erurm eke li k'im Jude anke Jwifel ec'es ew esel a am ol eke k'otj wel ibi'r. ² Jwifel eci Mef ec'es gbegbl e legj ow titm, † ³ etj Jesu lisijimel am dad'r ese: «Ígb im Jude yec'etj ke nj e jam esel a yeji ékn ów a eke am kok a. ⁴ Egj ek'am erur eke k'il nin a, ótum kokm low es lol em. Ese el el eke am kok ów amua ab af a, èlu sos okm yec'etj ke agj ékn'j.» ⁵ Tasi em a, lisijimel bobo yeji ónym omn in em. ⁶ Jesu dad el nine: «Em ec'es gbegbl em a eke mi k'im a e legj tasi ki bebmm ab. Ony ec'a, segj a fej akpl. ⁷ Ony, wus ec'agj k'otum onym ony e sifn; gbeko em, -n'onny em e sifn anke mi bi dad el eci ów enuj a eke -li bi kok a ec'odad. † ⁸ Ony, imn es gbegbl ab em. Em mi k'owm ye † anke em ec'a, ow ki bebmm ab.» ⁹ Eke li dad odad na bake ow uwr a, in gbε n'anj Galile.

Jesu im Mef ec'es gbegbl ab em

¹⁰ Eke lisijimel a im es gbegbl ab em a, Jesu yeji im, gbeko l'elum sos okm ek'agj k'ékn'n: ow ew es lol em. ¹¹ Jwifel ec'es ew esel a am ol'l es gbegbl ab em etj am ibrm agj ese: «Kɔ bogj

† **7:2** Es gbegbl na em, wel b'elu Nyam bia egb eke wel ub a eci lele Nyam ec'erm mamn a ek'onyn Israel eke -n'anjn loj a (Ob Ap 23.33-43; Ol Okn 16.13-15; Zakari 14.16-19). Low na ec'okn em a, segj lobnj eke es gbegbl a b'ow ij a, agj b'anj nef ew ese el el eke el esel kok loj ab af. † **7:7** Bèbmn Jan 15.19. † **7:8** *Mi k'owm ye*:Jan eci silel esig oglog em a *mi k'ow m'owm*.

n'ann ee?» ¹² Bieku ab em, wel am sesl ów nono in e nun af. Beb am dad ese: «L'el nimamn kok es.» Etn likpr am dad ese: «Njan, li b'irmn agn.» ¹³ Gbeko egn kaka elum sos okm dadm in ec'odad anke el fen -n'am uru Jwifel ec'es ew esel a.

¹⁴ Es gbegbl a ok arahn, etn ca Jesu ow ey Nyamel gbél a e gbugn a etn am yegm agn low. ¹⁵ Jwifel a low iti any etn am dad ese: «Egn na eke weurm low yej'a, ayaf li b'otu l'uw ów amua any ee?» † ¹⁶ Jesu dad el nine: «Low a eke mi bi yegm agn a ánm em em owm, ko Nyam ek'erm'm a ogn ow b'ann ow. ¹⁷ Eke egn am erur eke ki kok Nyam ec'erur a, li b'ow l'uw any eke em e low yegm a b'ann Nyam em ow, oglog em obi em. ¹⁸ Egn eke bi dad in obi e nin em ec'odad a, b'ol in obi ec'any gbél es. Gbeko egn eke am kok juma ol egn a ek'erm'n a ec'any gbél es a am dad low nenyembri nyam; yadn owi kaka anm in em. ¹⁹ Ko bla etn am ol eke k'ibir'm ee? Mois om ony ol a ee? Gbeko ony em ec'egn kaka ánm es ol ab af.» ²⁰ Agn a dad'r nine: «Abn nun ann'n em tasi, ko bwo am ol eke k'ibi'n ee?» ²¹ Jesu dad el nine: «Meny ewr nyam ce mi kok, etn kin eke ony fen low a am iti ony any! † ²² Mois ony abusu eke wel k'ubr agn likr es, etn egn ow e kok e low ebr nenegn e legn yeji. (Ke tasi em a, low na anm Mois em owm, ko lagnel krekre ab em ow

† **7:15** Jwifel ec'a, low yegm es b'ehn in ec'abusu low yegm agn es a eke yegm'n low a ogn; egn eke legn kaka wel yegam low a, onym abusu eke ki yegm agn ejeci low. † **7:21** Jan 5.1-8.

annj ow.) † ²³ Eke wɛl b'ubr ɛgn likr es nɛnɛgn e lɛgn ɛtnj ow ɔnym Mois ec'ol a ocm es, ke sica bla sɔsiɛm ɛtnj am ebal ɛrm okr'm af, ɛgn nimum eke m'ewlm nɛnɛgn e lɛgn ab ee? † ²⁴ Ɔwr ɔny e sos af e jɛj ok ab es, kɔ jɛjr okr low nɛnyɛmbri nyam ɛm.»

Kɔ Jesu Mesi ee?

²⁵ Agn a ek'ir Jerusalem a eci bɛb am dad ɛsɛ: «Kɔ ow elm ɛgn a eke wɛl am ɔl eke k'ibi ab ana ee? ²⁶ Ɔkan, n'am dad odad dedeku ec'any af ɛtnj wɛl ɔbm kpu yeji ɔɔm'n! Kɔ ɛy ec'es ɛwɛl a k'uw any ɛgn eb tasi eke l'el Mesi ab ee? ²⁷ Gbɛkɔ lɛgn a eke Mesi a b'ow ow a, ɛgn kaka k'ow uwm yogɛ eke li b'ow n'annj l'ow ab any, † kɔ ɛgn na ec'a, s'uw yogɛ eke n'annj l'ow ab any.» ²⁸ Jesu ek'annj Nyamel gbɛl a e gbugɛ a am yɛgm agn low a, igbl lebl ogn dad ninɛ: «Uwr ɛgn a tasi eke m'el ab any, ɛtnj uwr yogɛ eke m'annj m'ow ab any ee? Ow elm ɛm obi ɛm m'owm, kɔ ɛgn

† **7:22** Jesu am yɛgm ɛl eke nɛnɛgn e lɛgn a, ɛl yeji -li bi kok ewlm owi. Ol a ibrm eke iy eke wɛl ew ow ij sɛgn niwn a, wɛl ɔbr'r likr es. Ɔtnj ɛmɛny ol a ibrm eke nɛnɛgn e lɛgn a, wɛl ki kokm juma. Eke likr es ubr eci sɛgn niwn a ɛy nɛnɛgn e lɛgn af a, wɛl k'ɔtum ɛluam sol a yony mum ij! Bla lowi wɛl ɔtu eke ki kok ee? Jwifel ogn a, ol yec'eke wɛl b'ikɛn anym ɛw a b'ɔny any. Eke likr es ubr owi ɔb nunj Abraham ɛm ɛtnj a (Nunj Ɔb 17.10-13), n'ɔny any l'akm Mois ec'ol a ek'am ɛdɛn nɛnɛgn e juma kok a (Ɔkm Ok 20.8-10). Ow it ke wɛl ɔbr etuey eke wɛl ew ow kok sɛgn niwn a likr es (Ob Ap 12.3), eke ow ɛy nɛnɛgn bɔbɔ yeji. † **7:23** Jwifel ogn a, eke iy ubr likr es, ke ow el ewlm mum; Nyam ec'any af l'uw es inym ŋ. † **7:27** Jwifel bɛb bi tutr eke Mesi a b'ow ɛy ɔkm kpru ɛm eke ɛgn k'ow ɔtum uwm yogɛ eke li b'ow n'annj l'ow ab any.

a ek'erm'm a el nenyembri nyam es, kɔ uwmn in any. ²⁹ Em, m'uw'r any anke in ogh m'ann m'ow etɛ in l'erm'm yeji.» ³⁰ Ow sosiem, -n'am ɔl eke -li k'ony Jesu, kɔ egh ɔtum ɔnym'n, anke in e wanci a ki bebmm ab. ³¹ Gbekɔ dedeku ab em, agh nɔnɔ ub'r nawre etɛ am dad ese: «Lɛgh a eke Mesi a b'ow ow a, kɔ li b'ow li kok meny ewr l'akm egh na ec'ab ee?»

Wel erm usu ɔsu esel ow Jesu ec'ony em

³² Farisiel a iri Jesu e lís ec'ów eke bieku ab em wel am dad ów sesl em. Ow sosiem, egb waw esel eghel a lele Farisiel ab ab erm usu ɔsu esel eke k'im ɔny'n. ³³ Jesu dad nine: «Emeny m'ann ɔny ab lɛgh tel eci gbuɛ ke m'éwl m'im egh a ek'erm'm a ogh. ³⁴ B'ow ɔɔl'm etɛ k'ow eɣnmn'm, anke k'ow ɔtum iimn yogɛ a eke m'ow m'ann a.» ³⁵ Jwifel a am ibrmn el sosi ese: «Kɔ bogɛ li b'ow n'im etɛ si k'ow s'ɔtum s'eɣnm'n ee? Kɔ tutr n'ony eke li k'im Jwifel a eke mɔmun es agh a ek'elm Jwifel a ogh ee? L'erur eke li k'im li yeɣm agh ek'elm Jwifel a low ee? ³⁶ Sodad amua eke li dad: “B'ow ɔɔl'm etɛ k'ow eɣnmn'm, k'ow ɔtum iimn yogɛ a eke m'ow m'ann a” e nyandre el bogɛ ec'ee?»

Mij ewl mij

³⁷ Es gbɛgbɛl a e lɛgh es abal el a, el es gbɛgbɛl a eci lɛgh ligbel. Ow e lɛgh a, Jesu igb inym es etɛ igbl lebl ogh dad nine: «Eke egh mij amn am

ony, l'ów em ogn ke l'égn mij. † 38 Egn eke b'ow ub'm nawre a, mij ewl mij b'ow ewl'l erm em ok okm ese elel eke Nyam Lel dad ab af.» 39 Jesu am dad eben yegm Abn Lala a eke agn a ek'onny omn in em a k'ehn a ec'odad. Tasi em a, legn ab em, wel k'ehnm Abn Lala anke Jesu k'eym anygbel em.

Dedeku a ubr em Jesu sosiem

40 Sica eke dedeku ab em ec'agn iri sodad amua a, nyam nyam am dad ese: «Egn na Kokoba ob es a tasi ana!» 41 Beb am dad ese: «Mesi ab ana!» Etn likpr am dad ese: «Kó Mesi a gbε otu eke k'anη Galile ow ee? 42 Kó Nyam Lel dadm eke Mesi a b'ow el David e bosu em ec'egn eke b'ow anη Betlehem, David e banη a ow ee?» 43 Jesu sosiem dedeku a ubr em. 44 Agn nyam nyam erur eke wel k'onny'n, gbεkó egn kaka ewm'n abu af.

Jwifel eci nawre ubm

45 Usu osu esel a ewl meny im egb waw esel egbel a lele Farisiel ab ab ogn, etn wel am ibrm el ese: «Kó bla sosiem etn ocmn Jesu ab owmn ee?» 46 Usu osu esel a dad nine: «Legn kaka egn dadm odad ese in ec'ab af!» 47 Farisiel a am ibrm el ese: «Ony yeji, yebr l'ēju ony ee? 48 Kó es ew esel ab em ec'egn nyam oglog Farisiel em

† 7:37 Mef ec'es gbεgbl e legn a, ów egbel anη eke wel bi kok mij ab. Ow ony nyandre nyahan: krekre em a, ow b'okn loj em eci mij eke Nyam on el (Okm Ok 17.1-7; Awl 20.8-13); yony em a, ow b'ibrm Nyam eke k'an (Zakari 14.16-17); etn nyahan em a, ow b'okn Abn Lala eke k'ow Mesi a e legn a (Zakari 13.1; Esayi 44.3). Eke agn a feη am ekn mij ec'ob mamn ek'el a, Jesu am dad eke in el mij ewl mij tasi, etn in anη kokoba ob esel ec'ewar owi a feη em.

ec'egh nyam ub'r nawre ee? ⁴⁹ Dedeku a ek'ub'r nawre a uwm ol ab any, -l'el agh eke wel ofn!» †
⁵⁰ Nikodem eke leggh ek'ec ab em im ekn Jesu a, el Farisiel ab em ec'egh ek'ann low ab em. N'am dad wel l'ese: ⁵¹ «Kɔ ey ec'ol a b'ɔb egh low eke wel irim'n nenym oglog wel uwm low a eke li kok ab any ee?» ⁵² -Li dad ow nine: «Ŋ yeji, kɔ Galile iy el ee? Àpl Nyam e Silɛl ab em b'ow ekn eke leggh kaka kokoba ɔb es ánm Galile owm.» †
 [⁵³ Egh egh eb ejagb im gbugh.] †

8

Facyɔw a e low

¹ [Kɔ Jesu gbɛ im Olivie lafeny af. ² Eke leggh eny akr af a, ibribr fafa em a, l'ewl meny l'ow Nyamel gbɛl a e gbugh a etgh agh a fegh ow egh'n. Li sig es etgh n'am yegm wel low. ³ Ol e low yegm esel lele Farisiel ab oc yɔw nyam eke wel okr es nfaci ɔkr em a is'r. -N'ɔny -n'inymn ow es dedeku a fegh ec'any af ⁴ etgh -li dad Jesu nine: «Low yegm agh es, wel okr yɔw na es nfaci ɔkr em. ⁵ Mois dad ey ol ab em eke ɔyɔw nenɛ a, wel k'or el mebn em ibi el. † Kɔ ŋ b'ese ayaf ee?» ⁶ -N'am dad eɛen -l'uk ow meb yec'etgh ke -l'ɔtu -l'ok ow ów

† **7:49** Farisiel b'ifn dedeku a anke -li wewrn ol. -Li bi tutr eke egh ek'uwm ol e low any a k'otum kokm low kaka fegh, etgh we'n k'otum in eghm Nyam ec'owro. -Li b'esgh wel sikpl esel.

† **7:52** Tasi em a, kokoba ɔb esel ese Jonas af, ese Nahum af el Galile ec'agh. Jwifel ec'es ewel a am dad eɛen anke -li b'ifn Galile ec'agh a. † **7:53** Jan eci silɛl esig tasi ab em a, wel éghm Jan 7.53-8.11a. † **8:5** Ob Ap 20.10; Ol ɔkn 22.22-24. Ol em a, ow it eke wel k'ibi yɔw a lele iggh ab ab.

af. Gbẹkọ Jesu is any es etɲ am nɔn wus abuli em. ⁷ Eke -n'am at -l'ibrm ow l'ow a, Jesu igbl sos ogɲ etɲ dad el ninɛ: «Ke ɔny em ec'egɲ nyam eke lɛgɲ kaka kokm sikpl a, íkɲ anym ɔwl'l lebn krekre.» ⁸ Emeny l'ewl l'is any es etɲ n'am nɔn wus. ⁹ Eke -l'irir ów amua a, -n'im nyam nyam, ow ɔb nuɲ agɲ egbɛl ab em toɲ batɲ Jesu anɲ in ɔny, yɔw a eke inym'n es any af ab ab. ¹⁰ Jesu ewl igbl sos ogɲ etɲ dad'r ninɛ: «Sica yɔw, bogɲ agɲ a im ee? Kɔ egɲ kaka dadm ɲ ec'ibi e low ee?» ¹¹ Li dad ninɛ: «Low yegm agɲ es, egɲ kaka dadm em ec'ibi e low.» Jesu dad'r ninɛ: «Em yeji mi dadm ɲ ec'ibi owi. Ɔtu eke k'im, gbẹkọ jam kɪ kok sikpl ij.»] †

Jesu eci danƙu ij a el nawrɛ

¹² Emeny Jesu am dad dedeku a esɛ: «M'el wus nimum ec'usuayl. † Egɲ eke b'ow us'm jam a, b'ow eɲn owr anɲ eci usuayl etɲ lɛgɲ kaka li k'ow n'anm es ncebɲ em.» ¹³ Farisiel a dad'r ninɛ: «Ɔ, am ij ɲ obi e danƙu; ɲ e danƙu ij na ɔnym any.» ¹⁴ Jesu dad el ninɛ: «Eke m'am ij em obi e danƙu yeji, em e danƙu ij a el nawrɛ, anƙe m'uw yogɲ eke m'anɲ m'ow ab any etɲ m'uw yogɲ eke m'aam ab any; kɔ ɔny, uwmn yogɲ eke m'anɲ m'ow ab any, etɲ yogɲ eke m'aam a yeji

† **8:11** Jan eci silel esig tasi ab em a, wel éɲnm Jan 7.53–8.11a.

† **8:12** Mef ec'es gbɛgl em a, ów anɲ ek'el al owi ec'eke wel bi kok: wel bi gigɲ mɛabri egbɛl Nyamel gbɛl a e gbugɲ a, ke ncok nimum a, agɲ ɔnym mɛabri ekekey ab am ub ej. Al amua b'ɔkn al a eke ɔsu ke nyimn Israel ec'ey loj a (Ɔkm Ok 13.21; 14.19-25; Selu 27.1); ow el Mesi a eci usu ayl a eke b'ow oc is wus na ec'agɲ a eci mɛny ewr yeji (Esayi 42.6; 49.6).

uwmmn any. ¹⁵ Ɔny, bi jejɾ okɾ agɿ em eci; em, mi jéjɿm eɣɿ e low m'okm eβen. ¹⁶ Eɿɿ eke batɿ mi jej low m'ok, ke em e jej ok a b'el neny nyam em eci, aɿke mi jéjɿm m'okm em sɔny, kɔ em Es eke erm'm a b'anɿ em ab. ¹⁷ Ɔny ec'ol ab em wɛl nɔn: ek'agɿ yony neny okɾ af danɿku ij nyam em, ke danɿku ij ek'el nawɾe ana. † ¹⁸ M'am ij em obi e danɿku eɿɿ em Es ek'erm'm a yeɿi am ij em e danɿku.» ¹⁹ -N'am iβrm ow -l'ese: «Kɔ bogɿ asɿ a ee?» Jesu dad el nine: «Uwmmn'm any, uwmmn em Es yej'any. Blel uwr'm any, ke blel úwr em Es yej'any.»

²⁰ N'am dad sodad amua Nyamel gbɛl a e gbugɿ a, eke n'anɿ n'am yeɣm agɿ low a, yogɿ a eke kɔpɾɔ eβr mob anɿ a. Eɿɿ eɣɿ kaka eɿɿnm'n aɿke in e wanci a k'owm.

Yogɿ a eke m'aam a, k'ɔtumɿ iimɿ yogɿ

²¹ Emeny Jesu am dad el ese: «M'ow m'im; b'ow ɔɔl'm gbekɔ b'ow uwr ɔny e sikpl ab em. K'ɔtumɿ iimɿ yogɿ a eke m'aam a.» ²² Jwifel a am dadarir el ɔfr ese: «Eke n'am dad l'ese es k'ɔtum es iim yogɿ a eke in aam a, kɔ emn n'am ow n'im l'eɿɿ ee?» ²³ Jesu dad el nine: «Ɔny wus ec'agɿ, kɔ em afr m'anɿ m'ow. Ɔny eel wus na eci, kɔ em m'elm wus na eci. ²⁴ Na sosiem anake mi dad ɔny eke b'ow uwr ɔny e sikpl ab em a. Tasi em a, eke ubmm nawɾe eke “Em, anɿ

† **8:17** Ekn Ol Ɔkn 19.15; 17.6; Awl 35.30.

anη” † b’ow uwr ɔny e sikpl ab em.» ²⁵ -N’am ibrm ow -l’ese: «Ke η bwo el η ee?» Jesu dad el ninε: «In a eke mi dad ɔny in e low nun ɔb em etη a. ²⁶ ɔny e lís a, m’ɔny ów nɔnɔ eke mi ki dad ke mi jéj m’ok yeji. Gbεkɔ εγη a ek’erm’m m’ow a el neny nyam εs, yec’a eke mi wewr in e lís a, m’am ɔb ow ec’amani m’ok ɔny ek’eel wus ec’agη a.» ²⁷ -L’irim eke ow el Es ec’odad eke n’am dad wεl a. ²⁸ Etη Jesu dad el ninε: «Lεγη a eke b’ow igbal εγη ec’Iy ogη a, b’ow uwr any eke “Em, anη anη”; b’ow uwr any yej’eke mi kókm low kaka em obi em: yec’a cε eke em Es yeγm’m a e low cε mi bi dad. ²⁹ εγη a ek’erm’m a anη em ab; l’élum im es em sɔny anke seγη feη mi bi kok low yec’a eke li b’erur a.» ³⁰ Eke Jesu am dad εben a, agη nɔnɔ ub’r nawre.

Ewi lele madu ab

³¹ Jesu am dad Jwifel a ek’ub’r nawre a ese: «Eke b’inymn es em e sodad ab af a, b’ow eel em e jam εsel tasi; ³² af yogη b’ow uwr low nenyembri nyam any etη low nenyembri nyam a b’ow ɔη ɔny eel ewi.» † ³³ -L’ɔdu -l’eb -li dad ow ninε: «Ey, Abraham ec’alaw; lεγη kaka s’elm εγη kaka e madu. † Ayaf ɔtu eke ki dad ey εε

† **8:24** *Em, anη anη*: Eke batη Jesu bi dad ese “Em, anη anη,” ke in e Nyam eke l’el a ec’odad n’am dad, anke *em, anη anη* el odad eke Jwifel oc εw es saw. Lεγη eke -li b’erur eke -li k’ur Nyam nin a, yogη anake -li b’oc a. Esayi 43.10; Ol ɔkn 32.39; ɔkm Ok 3.13-14. † **8:32** Jwifel bi tutr eke ol ec’any uw anake b’ɔη εγη el lewi a. † **8:33** Tasi em a, Israel eyη el madu Ejipt, Babilon, Pers lele Siri eb em ab. Lεγη ab em a, -n’anη Rom ec’es εw em. Gbεkɔ Nyam ec’any af a, -li bi tutr eke -l’el ebr eke wεl sɔg (Ol ɔkn 7.6).

si b'ow s'el ewi ee?» ³⁴ Jesu dad el nine: «Eε, low nawre m'am dad ɔny: εγη φη ek'am kok sikpl a, el sikpl ec'adu. ³⁵ Adu elm akη a ec'εγη εεγη φη eci; kɔ iy ec'a, εεγη a φη li b'el akη a ec'εγη. ³⁶ Eke Iy a bi sɔg ɔny, b'ow eel ewi tasi. ³⁷ M'uw any eke eel Abraham ec'alaw; gbekɔ am ɔɔl eke k'ibir'm, anke em e sodad a anm ɔny erm em. ³⁸ Em, m'am dad low yec'a eke m'ekn em Es oγη a, kɔ ɔny, am kokr low yec'a eke ɔny es dad ɔny a.» ³⁹ -L'eb ow odad nenym nine: «Ey es a, Abraham.» Jesu dad el nine: «Blel eel Abraham ec'ey tasi ana, ke blel kókr ów eke li kok a. † ⁴⁰ Mi dad ɔny low nawre a eke m'uw any Nyam e lís a, ετη am ɔɔl eke k'ibir'm. Lεγη kaka Abraham kokm low nenε! ⁴¹ ɔny, bi kokr ów nyam a ce εε ɔny es af.» -L'ɔdu -l'eb li dad ow nine: «Ey s'elm εγη ot iy. S'ɔny ey es nyam coco, in l'el Nyam.» ⁴² Jesu dad el nine: «Blel Nyam el ɔny es ana, ke blel éururir'm, anke Nyam oγη m'anη m'ow, ετη m'anη aηa in e nin em. Ow elm em obi em m'owm, kɔ in l'erm'm. ⁴³ Bla sɔsiem ετη ɔtumn irimn odad a eke mi bi dad ab ee? Anke ijmn em e sodad a ec'iri e lec. ⁴⁴ ɔny es a el agn, ετη b'erurir eke ki kokr low yec'a eke ɔny es b'erur a. Nun ɔb em ετη l'el εγη ibiu. Lεγη kaka n'anm low nenymbri nyam owi em, anke low nenymbri nyam anm in em. Eke li b'ɔny yadη, ke in ec'elel eke n'anηn ke εcm'n ab a ana, anke l'el yadηu ετη l'el yadη ec'es. ⁴⁵ Gbekɔ em ec'a,

† **8:39** *Blel eel Abraham ec'ey tasi ana, ke blel kókr ów eke li kok a: odad na Gpek em, wel ɔtu ek'itηn εjec'em dad εε: Eke eel Abraham ec'ey, ke kókr Abraham ec'ów.*

low nawre eke mi bi dad a sosiem anake úbmn'm nawre a. ⁴⁶ Ɔny em aŋa, bwo ec'egŋ ɔtu eke ki dad elu ɔkm eke mi kok sikpl ee? Eŋ sica eke m'am dad ɔny low nenyembri nyam, bla sosiem etŋ úbmn'm nawre ee? ⁴⁷ Egŋ ek'el Nyam ec'a, b'iri Nyam e sodad a. Gbəkɔ ɔny, elmn Nyam eci, na sosiem anake írimn a.»

Jesu lele Abraham ab

⁴⁸ Jwifel a dad'r nine: «S'am dad eke ŋ Samari iy † etŋ ɔny abŋ ŋuŋ yeji. Kɔ yadŋ s'ɔny ee?»
⁴⁹ Jesu dad nine: «M'ɔnym abŋ ŋuŋ, kɔ em Es mi b'elum etŋ ɔny, égŋmn eke k'elum'n'm. ⁵⁰ M'ɔlm em obi ec'anygbel es; egŋ anŋ ek'am kok ow e low ke am jej ok. ⁵¹ Ee, low nawre m'am dad ɔny: egŋ eke b'elum em e sodad a, legŋ kaka li k'ow l'uwm.»
⁵² Jwifel a dad'r nine: «Sica s'uw any eke ɔny abŋ ŋuŋ tasi! Abraham uw, kokoba ɔb esel a yeji uw, etŋ ŋ, am dad ese: “Egŋ eke b'elum em e sodad a, legŋ kaka li k'ow l'uwm.” ⁵³ Ey es Abraham uw. Kɔ am tutr eke ɔny any akm'n ee? Kokoba ɔb esel a yeji uw. Kɔ ayaf b'ocr ŋ sosi ee?»
⁵⁴ Jesu dad nine: «Blel m'am ɔŋn em sosi any ana, ke blel ow elm low kaka. Egŋ a eke am ɔŋ'm any a, em Es. In e lís e low eke bi dadr a el: “L'el ey e Nyam”, ⁵⁵ ke uwmn in any. Kɔ em, m'uw'r any. Blel mi dad eke m'uwm'n any, blel m'él yadŋu ese ɔny af. Gbəkɔ m'uw'r any etŋ mi b'elum in e sodad a. ⁵⁶ Ɔny es Abraham in e tutr em elu sos em inŋ ɔkm em e mowrer a ec'ekn eci; l'ekn etŋ n'ɔny sos em inŋ.»
⁵⁷ Ow ɔŋ Jwifel

† **8:48** ŋ Samari iy: Jwifel am oc nin na wewar Jesu. -Li b'ifn Samari eyŋ -l'akm Nyam any uwm esel.

a dad'r nine: «Kɔ η, k'onym akpo ekη yony lele lɛw ab yeji ke kpekη ékn Abraham ee?» ⁵⁸ Jesu dad el nine: «Ξε, low nawρε m'am dad ɔny: gbuη ke wɛl éw Abraham a, “Em, anη anη.” » † ⁵⁹ Ow sosiem -l'ot mebn eke -li k'ɔɔr ow. † Gbɛkɔ Jesu ey ɔkm Nyamel gbɛl a e gbugη a es lol em.

9

Jesu ewlm any eflu nyam

¹ Eke Jesu am εc a, l'ekη εγη nyam ek'any efl mew em ετη. ² In e jam εσεl a am ibrm'n εσε: «Low yeγm aγη εs, bla sosiem ετη εγη na any efl in e mew em ετη ee? Kɔ in obi em e sikpl, oglog εs lele lis ab e sikpl sosiem ee?» † ³ Jesu dad nine: «Ow elm in obi em e sikpl, oglog εs lele lis ab e sikpl sosiem. Kɔ any efl'l yec'ετη ke Nyam e juma kok a e low éy ɔkm in em. ⁴ Eke lεγη anη owr a, ow akpl eke si ki kokr εγη a ek'erm'm a e juma. Lεγη uk am ow, ek'εγη k'ow ɔtum kokm juma. ⁵ Eke m'anη wus af aηa a, m'ow m'el wus na ec'usuayl.» ⁶ Eke li dad sodad amua bake uwr a, l'ifi sar l'ok wus ετη li kok kɔdɔg sar ab ab, l'oc l'udu any eflu a ec'anyamn a, ⁷ ετη li dad nine: «Ìm yɔg any Silowe e mij ab em.» † (Silowe e nyandre el “ermu”.) Any eflu a im yɔg any, ετη eke l'ewl l'ow a, n'am ékn es!

† **8:58** Ékn Jan 1.1-3. † **8:59** Jwifɛl ec'ol em a, ek'εγη wɛwr Nyam, l'it eke wɛl k'or'r mebn em. † **9:2** ɔkm Ok 20.5. † **9:7** *Silowe*:Mij ewl mij ek'anη Jerusalem. Mɛf ec'es gbɛgbl em a, mij na anake wɛl b'aw kokr ów a. Ow el ɔwrɔ a eke b'ow anη Nyam e gbrenɔbi usu a e mɛny ewr.

⁸ In e saw saw ec'agn lele agn ejec'eke legn sig em ekn'n n'am sasm ob a am ibrm ese: «We! Kɔ ow elm egn a eke bi sig es am sasm ob ab ee?»
⁹ Agn nyam nyam am dad eke ow in ana. Beb am dad ese: Njan, ow'n elm ow, kɔ es ce ow'n b'ot ow. Etn egn a dad nine: «Tasi, em ana.» ¹⁰ -N'am ibrm ow -l'ese: «Kɔ ayaf kokr etn η ec'anyamn a ayl ee?» ¹¹ Li dad nine: «Egn a eke wel b'esn Jesu a kok kɔdɔg udu'm anyamn etn li dad'm eke mi k'im Silowe e mij ab em mi yɔg any. M'im yogɔ, etn eke mi yɔg any uwr a, m'am ekn es.» ¹² -L'ibrm ow nine: «Egn a, bogɔ in a!» Li dad nine: «M'eknm'n.»

Farisiel am ibrm any eflu a ek'ewl a low

¹³ Sica wel ewl egn a eke wel ewlm a Farisiel ogn. ¹⁴ Ke nenegn e legn † anake Jesu oc kɔdɔg kok ewlm'n anyamn a. ¹⁵ Na sosiem Farisiel a yeji am ibrm egn a ese: «Kɔ ayaf kokr etn am ekn es ee?» Li dad nine: «L'udu'm kɔdɔg tel anyamn, mi yɔg any etn m'am ekn es.» ¹⁶ Farisiel beb am dad ese: «Egn ikɔ na eke kok low na a k'otum anm Nyam ogn owm, anke l'eluum nenegn e ec'ol a.» Gbekɔ agn likpr a ɔdu eb etn am dad ese: «Kɔ ayaf sikpl es nyam ɔtu eke ki kok meny ewr amua ee?» Etn el ɔfr a -li bubr em.

¹⁷ Emeny Farisiel a am ibrm any eflu a ek'ewl a ese: «Etn kɔ η eke l'ewlm'η anyamn a, ayaf am dadr ee?» Li dad nine: «L'el kokoba ɔb es.» ¹⁸⁻¹⁹ Jwifel ec'es ewel a k'ubm nawre eke li k'el any eflu ke sica l'ewl n'am ekn es. Ow sosiem

† **9:14** Jwifel ec'ol a edɔn nenegn e juma kok feɔ. -Li bi tutr eke ewlm egn oglog ɔfr kɔdɔg a, el juma eke wel kok. Na wel edɔn.

-l'εση ες lele lis ab low ibrm eci, ετη -n'am ibrm wel -l'εσε: «Κο iy na οny ec'iy ee? Am εγη ebr eke l'el any eflu mew em ετη ee? Ayaf ετη sica n'am εκn es ee?» ²⁰ In ec'αγη a dad nine: «S'uw any ce eke l'el ey jim ετη wel ew'r any eflu. ²¹ Gβεκο elel eke ow εcr ke sica n'am εκn es a s'uwm any, ετη εγη a eke k'ewlm'n anyamn a yeji s'uwm'n any. Any at'r es, ibrmn in, in obi l'otu eke li ki dad!» ²² -N'am dad eben anke -n'am uru Jwifel ec'es ewel a. Tasi em a, Jwifel ec'es ewel a ikη anym iririr eke εγη fεη eke b'ow εγη eb eke Jesu el Mesi a, -l'ογη ow el e Nyam nun igη usu a. † ²³ Low na sοsiem anake iy es a lele iy lis ab ab dad nine: «Any at'r es, ibrmn in, in obi l'otu eke li ki dad a.»

²⁴ Emeny Farisiel εση εγη a eke wel ewlm a sakp yony em ετη am dad'r εσε: «Ey s'uw any eke εγη na sikpl εs! Dad low nenymbri nyam Nyam ec'any af.» ²⁵ Li dad nine: «Ke l'el sikpl εs oglog li k'elm sikpl εs yeji, m'uwm any. Gβεκο low nyam ce m'uw any: m'el any eflu, ετη sica m'am εκn es.» ²⁶ -N'am ibrm ow -l'εσε: «Κο ayaf li kokr'η ee? Ayaf l'ewlm'η anyamn ab ee?» ²⁷ Li dad nine: «M'ikη anym mi dad ετη erurmn eke k'irir. Κο bla ετη am erurir eke emeny mi ki dadr em ee? Κο οny yeji in e jam εsel am erurir eke k'eel ee?» ²⁸ -N'am wewr ow -li dad -l'εσε: «Ij el εγη nene na e jam us εs! Ey Mois e jam us εsel s'el. ²⁹ Mois ec'a Nyam dad'r odad; κο εγη ikη na ec'a, yogη eke n'ann l'ow bobo yeji s'uwm any!»

† 9:22 Eke wel ογη εγη Nyam nun igη usu a, αγη εjec'a b'oc'r εσε εγη ek'uw af. Εγη ikη na, -l'ubmn ow ij.

³⁰ Εγη a eke wɛl ewlm a dad ɛl nɪnɛ: «Kin low ek'ɛw any iti owi: uwmn yogη eke n'anη l'ow ab any, gbɛkɔ l'ewlm im! ³¹ S'uw any eke Nyam írim sikpl ɛsɛl e lebl; gbɛkɔ ɛγη fɛη eke b'ɛlum Nyam ke bi kok in ec'erur a, Nyam b'iri'r lebl. ³² Λɛγη kaka wɛl dadm ɛy s'irim eke ɛγη nyam ewlm ɛγη eke mew ɛm ɛtη el any eflu. ³³ Blɛl ɛγη na anm Nyam oγη owm, blɛl l'ɔtum li kokm low kaka.» ³⁴ -L'ɔdu -l'eb -li dad ow nɪnɛ: «Ij e mew ɛm ɛtη, η nimum a anη sikpl ɛm ɛtη am erur eke ki yɛgm ɛy low ee?» ɛtη -l'ogη ow Nyam nuη ign usu a.

Any efl tasi

³⁵ Eke Jesu iri eke wɛl oγη any eflu a, n'im n'ɛηη ow ɛtη li dad ow nɪnɛ: «Kɔ ɔny ɔmn ɛγη ec'Iy ɛm ee?» ³⁶ Εγη a dad'r nɪnɛ: «Εγη gbɛl, dàd'm ɛγη a yec'ɛtη ke m'ɔny ɔmn in ɛm ɔ!» ³⁷ Jesu dad'r nɪnɛ: «Aah! Am ɛkn'n; caca ɛm a, in anake n'am dad'η odad a!» ³⁸ Εγη a dad'r nɪnɛ: «Εγη gbɛl, m'ɔny ɔmn.» ɛtη l'ok ɔwrɔkp wus Jesu ec'any af. ³⁹ ɛtη Jesu dad nɪnɛ: «M'ow wus af aηa jɛj ok eci: ke ány eflu ɛkn es, ke agη ek'am ɛkn es a any ɛfl.» ⁴⁰ Farisiɛl beb a eke anη in ab a iri sodad amua, ɛtη am ibrm'n ɛsɛ: «Kɔ ɛy yɛji ány eflu si k'el ee?» ⁴¹ Jesu dad ɛl nɪnɛ: «Blɛl eel ány eflu, blɛl elmn sikpl ɛsɛl; gbɛkɔ eke am dadr eke am ɛkan es a, eel sikpl ɛsɛl.»

10

Jesu el mɛɛɛb ɔsu ɛs mamn

¹ Jesu dad nɪnɛ: «Εɛ, low nawrɛ m'am dad ɔny: ɛγη eke ɛcrm lisany a eci ɛym mɛɛɛb lakp ab ɛm,

ke b'uyu usu ejeci ey em a, egn a ulu, ów ganjan es. ² Gbeko egn eke b'ecr lisany a ec'a, el maceb a ec'osu es. ³ Egn a, usu osu es a bi fig'r lisany etn maceb a b'iri'r lebl. Li b'esn in e maceb a ec'en nyam nyam em, etn li b'ok wel okm. ⁴ Eke li b'ok wel okm fen a, li b'ikn wel anym ke wel am us'r jam, anke maceb a uw'r lebl any. ⁵ Gbeko egn eke -l'uwm any a, -l'usmn ow jam. Eke -l'ekn ow, -li b'uru -n'omu es anke -l'uwm ow lebl any.» ⁶ Jesu oc nyandre em odad na am dad el, ko low yec'a eke n'am erur eke li k'elu okm a k'okm agn a es sos em.

⁷ Emeny Jesu dad nine: «Ee, low nawre m'am dad ony: m'el maceb lakp a e lisany. ⁸ Agn a fen eke ikn anym ow a, elu, ów ganjan esel; † ko maceb a egnm irim el ec'odad a. ⁹ Em, m'el lisany. Egn eke b'ow ecr em em ey em a, b'ow egn sel; l'otu eke li k'ey em l'ey okm etn li b'ow n'egn in ec'ob ij. ¹⁰ Ulu ec'a, li b'ow ce eke li k'iy, l'ibi ke ni nún. Em, m'ow eke agn k'egn sel, ke -n'egn sel a nón em.

¹¹ Em, m'el maceb osu es mamn. † Maceb osu es mamn b'oc in e sel a on in e maceb a. ¹² Egn ek'am kok juma ke ow el os sosome ce ec'a, elm maceb osu es tasi; maceb a elm in eci. Eke li b'ekn botimbo ek'am ow a, li b'ign l'ok wel es, ke l'uru es n'im. Ke sica botimbo a ony maceb a beb ke ómun el es. ¹³ Egn a ek'am kok juma ke ow el os sosome ce ec'a, eben eke ow b'ecr ana. L'útrm maceb a e low. ¹⁴⁻¹⁵ Em, m'el maceb osu

† **10:8** Ekn Jeremi 23.1-8; Ezekiel 34. Odad na em a, Israel ec'idr esel a anake el maceb osu esel enun a. † **10:11** Ekn Selu 23; Esayi 40.11.

es mamn a. Eɛe elel eke em Es uw'm any ke em yeji m'uw'r any ab af a, ebɛn nyam coco m'uw em e mɛɛɛb ab any, etɛ el yeji -l'uw'm any. Em e sel a m'ɛɛɛ m'eb eke mi k'oc m'ɔɛ el. ¹⁶ Emɛny m'ɔɛny mɛɛɛb ɛjɛci eke anm lakp na em. † El yeji ow it ke mi nyímn el; -li b'ow -l'iri'm lebl etɛ -li b'ow -l'el mɛbob nyam eke b'ow ɔny ɔsu es nyam coco. ¹⁷ Em Es b'erur'm aɛke m'ɛɛɛ m'eb eke mi k'oc em e sel a m'ɔɛ el, ke emɛny m'ɛwl m'oc. ¹⁸ ɛɛɛ kaka ébm im sel a abu em, kɔ em obi mi b'oc sel a m'ɔɛ el; † m'ɔɛny abusu eke mi k'oc sel a m'ɔɛ el, etɛ emɛny m'ɔɛny abusu eke mi k'eb. Em Es ec'ol a eke ɔɛ'm ab ana.»

¹⁹ Sodad amua sɔsɛm, emɛny Jwifel a ubr em. ²⁰ El em ec'agɛ nɔɔɔ am dad ɛɛɛ: «N'ɔny abɛ ɛɛɛ! Nuɛ em uɛ'n! Kɔ bla etɛ am irir in ec'odad ab ee?» ²¹ Bɛb am dad ɛɛɛ: «ɛɛɛ eke ɔny abɛ ɛɛɛ a k'ɔtum dadm odad nɛnɛ. Abɛ ɛɛɛ es ɔtu eke k'ewlm ány eflu ee?»

Jwifel beb igɛ Jesu

²² Sica Nyamel gbɛl a e fig ec'es gbɛɛɛɛl ɛy Jerusalem etɛ ow el lɛfr lɛɛɛɛl iy. † ²³ Jesu am nyinymn es Nyamel gbugɛ a, lɛf eb usu a eke ij Salomɔ e nin a. ²⁴ Jwifel a iwɛr did elul il em etɛ am ibrm'n ɛɛɛ: «Kɔ b'ow ɔny ɛy es bɛbar na em

† **10:16** Aɛa Jesu am dad agɛ a ek'elm Jwifel ke b'ow ub'r nawɛ a ec'odad. † **10:18** ɛkn Ob Kok 4.27-28. † **10:22** *Nyamel gbɛl a e fig ec'es gbɛɛɛɛl*: Akpo 167 gbun ke wɛl éw Jesu a, Jwifel ec'efnu a eb Jerusalem eci Nyamel gbɛl a. -L'igɛ el e nyàm a nuɛ Nyamel gbɛl ab em etɛ ow ɔɛ -n'ɔny ow e sayl a -l'oc es. Eke ow bi kok akpo nyahan a, Jwifel a ogɛ el, etɛ ayal Nyamel gbɛl a ɛwl oc ɔɛ Nyam. Low na ec'okm elu a anake el es gbɛɛɛɛl a.

ce ee? Dàd ey nenyembri nyam eke ow el η el Mesi a.» ²⁵ Jesu dad el nine: «M'íkη anym mi dad ɔny, kɔ ubmn'm nawrɛ. Ów a eke m'am kok em Es e nin em a am ij em e dan̄ku. ²⁶ Etn ɔny, úbmn nawrɛ an̄ke elmn mɛceb a ek'el em ec'a. ²⁷ Em e mɛceb a b'iri'm lebl, m'uw el any etn -li b'us'm jam. ²⁸ Mi b'ɔn el sel eke ɔnym uwr; lɛgn kaka -li k'ow -l'uwmn etn lɛgn kaka ɛgn k'otum dɔgrm ebm el em ec'abu em. ²⁹ Em Es a eke ot el ɔn'm a, l'agb l'akm ob ob fɛn, etn ɛgn kaka ɔnym abusu eke ki dɔgr ob eke an̄n em Es abu em a eb. ³⁰ Em lele em Es ab a, s'el nyam coco.»

³¹ Emɛny Jwifel a ot mebn as luku eke ki wowl'l. ³² Kɔ Jesu dad el nine: «Em Es em, mi kok ów amamn nɔnɔ mi yɛgm ɔny. Ów amua, bogη ec'anake ow af am ɔɔl eke k'ibir'm mebn em ab ee?» ³³ Jwifel a dad'r nine: «Ow elm ke bi kok low nimamn ke s'ibi'η mebn em, kɔ Nyam eke am wɛwr a sosiem. ɛgn ce el'η, etn am ocr η sosi Nyam!» ³⁴ Jesu dad nine: «Nyam dad wɛl nɔn ɔny ec'ol ab em nine: *ɔny eel "sinyam"*.† ³⁵ Agη a eke Nyam odad a ot es a, Nyam ɛn̄n el "sinyam". Ke s'uw any eke Nyam Lɛl ec'odad eke dad a, wɛl k'otum ɔnym ocm es. ³⁶ Etn em, em Es usm'm abu es etn erm'm wus na af; ayaf ɔtur eke ki dadr ɛsrɛ m'am wɛwr Nyam an̄ke mi dad eke m'el Nyam ec'Iy ee? ³⁷ Eke mi kokm em Es ec'ów a, k'ùbr'm nawrɛ. ³⁸ Gbɛkɔ eke mi bi kok a, eke ubmn em e sodad a nawrɛ yeji, ùbr

† **10:34** *ɔny eel "sinyam"*:Selu 82.6 em a, Nyam am dad Israel ec'es ɛw ɛsel a odad ɛsɛ "sinyam" wɛ'n el af, an̄ke -li bi kok ow eci juma Israel ec'es ɛw eci.

ów amua nawre yec'etj ke ow ók ony es sos em kpekj kpekj eke em Es ir em em etj em yeji m'annj em Es em.» ³⁹ -N'am ol ek'emeny -li k'ew ow abu af, kó l'akm wel.

⁴⁰ Emeny Jesu ewl im mij ewl mij a ek'el Jurden a e jam a, yogj a eke Jan ikj anym ok agj mij nunj a, etj n'annj yogj. ⁴¹ Agj nono am ow in ogj etj -n'am dad -l'ese: «Jan kokm meny ewr kaka, gbekó egj a e low a eke li dad a el nawre.» ⁴² Etj sica agj nono ub'r nawre.

11

Lasar e luw owi a

¹⁻² Egj nyam eke wel b'esj Lasar ony lisijowel yony, Mart lele Mari ab; -l'ir Betani banj. † Mari a, ke yow a eke ok Es Kotoko mijey akr ke oc in e sin nunj tetj es ab ana.† Lisijim Lasar ey ol tuotuo. ³ Agj lisijowel yony a erm egj eke k'im dad Jesu eke in ec'egj a eke li b'erur a ol am ony.

⁴ Eke Jesu iri amani na a, li dad nine: «Ol ikj na k'ow ibim'n, ow el Nyam ec'anygbel a eci, yec'etj ke Nyam ec'Iy ec'anygbel a éy okm.» ⁵ Ke Jesu b'erur Mart, ow lisijow lele Lasar ab senyn senyn. ⁶ Ow sosiem Lasar ec'ol owi a eke l'iri a, n'annj usu a eke n'annj a li kok segj yony l'ok af. † ⁷ Etj ca li dad in e jam esel a nine: «S'éwal s'imn Jude.» ⁸ Jam esel a dad'r nine: «Low yegm agj es, yogj anake wel ol eke k'ibi'ñ mebn em a, orofn k'etum es yeji etj emeny am erur eke k'ewl im ee?» ⁹ Jesu dad el nine: «Legj mum em

† **11:1-2** Èkn Luk 10.38-42. † **11:1-2** Èkn Jan 12.1-8. † **11:6** Èkn Jan 11.15.

a wanci lew yony b'ann, ko yadn ee? Eke legn owr egn am an es, l'uyuam ob ab anke n'am ekn wus na ec'usuayl a. ¹⁰ Ko eke egn am an es ncok em, li b'uyum ob ab anke usuayl anm in em.»

¹¹ Eke li dad ow amua bake ow uwr a, l'ign af li dad nine: «Ey lawl a memn n'am eru, ko m'ow m'im m'uwr'r.» ¹² Jam esel a dad nine: «Egn gbɛl, eke ow el memn n'am eru tasi, li b'ow l'ewl.» ¹³ Tasi em a, Lasar e luw a ec'odad anake Jesu am dad a, etn jam esel a e tutr em a, ow el memn ce. ¹⁴ Ow on Jesu dad ulm el es nine: «Lasar uw. ¹⁵ Eke m'iim yogɛn a, sos em am in'n m ony eci yec'etn ke ubr'm nawre. Gbeko ey fen s'imn in ogn a.» ¹⁶ Etn Toma, eke wel ign nin af Oli a, dad jam esel ejec'a nine: «Ey yeji, s'imn yogɛn ke s'úwr in ab.»

Jesu el luw em anɛn igb lele sel ab

¹⁷ Eke Jesu im ok yogɛn a, l'iri eke Lasar anɛn uwomu em ij seɛn yar. † ¹⁸ Eke Betani titm Jerusalem ke ow ijm kilo nyahan yej'a, ¹⁹ Jwifel nono ow Mart lele Mari ab ogn eke k'atr el sos es el lisijim e luw na sosiem. ²⁰ Eke Mart iri eke Jesu am ow a, n'im ow ec'obr em, ko Mari gbɛ sig es gbugɛn. ²¹ Mart dad Jesu nine: «Egn gbɛl, blel anɛn anɛn, em lisijim blel uwm. ²² Gbeko m'uw any, eke caca em yeji, low fen eke b'ow ibrm Nyam a, li b'ow n'on'ɛn.» ²³ Jesu dad'r nine: «Esn jim b'ow igb luw em.» ²⁴ Mart dad nine: «M'uw any eke legn es abal el em a eke agn ek'uw a b'ow igb

† **11:17** Jwifel e low yeɛm esel a bi tutr eke egn ek'uw a, in ec'abn a b'ann'n saw ow kok seɛn nyahan. Eke sica seɛn nyahan ec a, ke egn a k'otum igbm ij.

luw em a, in yeji li b'ow l'igb.» ²⁵ Jesu dad'r nine: «M'el luw em anη igb lele sel ab. Egn ek'onny omn em em a, eke l'uw yeji, li b'ow n'anη owr abη em; ²⁶ etη egn ek'anη owr ke onny omn em em a, li k'ow l'uwm legη kaka. Kō onny omn low na em ee?» ²⁷ Li dad nine: «Egn gbēl, m'ub nawrē eke el Mesi a, Nyam ec'Iy eke k'ow wus na af a.»

²⁸ Eke l'ew nēny es a, n'im l'ēsη lisijow Mari etη n'am dad ow lebl es is em l'ēsē: «Low yegm agη es a ow anη aηa, etη n'am esη'η.» ²⁹ Eke Mari b'iri sodad amua a, kpekη l'igb es ogη em n'im n'ēsη Jesu. ³⁰ Ke Jesu k'eym banη a yeji, kō n'anη usu a cē eke Mart obr'r a. ³¹ Eke Jwifel a anη akη am atr Mari sos es, ke l'igb es ogη em l'ey okm a, -l'us ow jam. -Li tutr ek'ow aam uwomu af ikη onη. ³² Mari im ok yogη a eke Jesu anη a. Kpekη eke li b'ekn ow a, l'ok owrōkp wus ow ec'any af etη n'am dad ow l'ēsē: «Egn gbēl, blel anη aηa, em lisijim blel uwm.» ³³ Jesu ekn eke n'am ikη onη agη a ek'igη'n ab ow ab ab. Ow e low a owr'r sos es afηn es, ³⁴ etη n'am ibrm wēl l'ēsē: «Kō bogη ewr ir ee?» -Li dad ow nine: «Egn gbēl, òw cē b'ow ekn.» ³⁵ Jesu ikη onη. ³⁶ Jwifel a dad nine: «Ēkan, l'erur ow tasi!» ³⁷ Gbēkō el em ec'agη nyam nyam am dad esē: «In eke l'ewlm any eflu a, † kō li k'otum l'edηnm Lasar eke k'úwm ee?»

Lasar igb luw em

³⁸ Emēny Jesu low ey sos em tonη ow afηn es, etη im uwomu ab af. Ow el nōmu ek'anη mób em, ke wēl oc lob abl ow ec'em ey usu ab es.

† 11:37 Ekη Jan 9.1-12.

³⁹ Jesu dad nine: «Ḑnyn lob a ocr es.» Legɲuw a e lisijow Mart dad'r nine: «Egɲ gbɛl, sɛgɲ emum yar ɛtɲ anake n'anɲ aɲa a, l'it eke li k'ewɲ.»

⁴⁰ Jesu dad'r nine: «Kɔ mi dadm'ɲ m'ɛsmɛ, eke ɔny ɔmn, b'ow ɛkn Nyam ec'anygbɛl ab ee?»

⁴¹ Sica wɛl ɔny lob a oc es, ɛtɲ Jesu igbl any ogɲ afr ɛtɲ dad nine: «Em ɛs, m'ɛlu'ɲ bia eke iri em e lebl. ⁴² M'uw any eke sɛgɲ a fɛɲ b'iri'm lebl, gbɛkɔ m'am dad'ɲ agɲ amua ek'ɛlul'm em a eci, yec'ɛtɲ ke -l'ub nawrɛ eke ɛrm'm.» ⁴³ Li b'ubar odad a ɛtɲ li barm lebl tuɔtuɔ em nine: «Lasar, ɛy ɔkm!» ⁴⁴ Legɲuw a ɛy ɔkm, gbad og wiwrm'n sabu lele akr ab ɛtɲ gbad wiwrm'n nun ab. Jesu dad ɛl nine: «Mɔmun in es, ke ɛgbar ir es n'im.»

Es ɛw ɛsɛl am ut Jesu ec'ibi ec'asre

⁴⁵ Jwifel a ek'ow Mari ogɲ a ɛkn ɔw a eke Jesu kok a ɛtɲ ɛl em e nɔnɔ ub nawrɛ. ⁴⁶ Gbɛkɔ ɛl em ec'agɲ beb gbɛ im ɛɲɲ Farisiɛl a ɛtɲ otar ɔw a eke Jesu kok a e low akr ok ɛl. ⁴⁷ Egb waw ɛsɛl ɛgbɛl lele Farisiɛl ab ɛsɲ Sanedrɛn ec'agɲ a luku as em, ɛtɲ am dad ɛsɛ: «Egɲ na am kok mɛny ɛwr owi nɔnɔ! Kɔ ayaf si ki kokr ab ee? ⁴⁸ Eke s'am yeb'r li kok ɛbɛn, agɲ a fɛɲ b'ow ub'r nawrɛ; ow b'ow ɔɲ Rom ec'es ɛwɛl a ow ok low na em ɲɲɲ ɛy e Nyamel gbɛl na lele ɛy ec'ɛb na nimum ab!» ⁴⁹ ɛl em ec'ɛgɲ nyam eke wɛl b'ɛsɲ Kayif, ke lakpo ab af ɛl ɛgb waw ɛs ligbɛl a am dad ɛl ɛsɛ: «Low na k'okm ɔny es sos em kaka! ⁵⁰ K'uwmn any eke ow akpl ɔny eci ek'ɛgɲ nyam k'uw dedeku a fɛɲ eci, ke ow em a ɛb a nimum k'uɲm ee?» ⁵¹ Ke ow elm in em li dadm odad na, gbɛkɔ eke lakpo ab

af l'el egb waw εs ligbel a, † n'am εwar li dad eke ow'n it eke Jesu in k'uw Jwifel feη eci, ⁵² ke ow'n k'elm wel sony ce eci, ko ke in ás Nyam ec'ey a eke in momun es a luku sos megl nyam em.

⁵³ Leηη a ce, Jwifel ec'es ewel a bebem eke k'ibi Jesu. ⁵⁴ Ow sosiem Jesu εcm Jwifel a ec'any af ij. N'im wus ikpr nyam eke titm loj a, baηη a eke wel b'εsη Efrayim ab em; n'annη yogη in e jam esel ab ab.

⁵⁵ Pak ec'es gbεgbl ek'el Jwifel ec'a e leηη titm, εtη wus ab af ec'agη nɔnɔ im Jerusalem eke k'ayal sos gbunη ke es gbεgbl a e leηη ów. ⁵⁶ -N'am ol Jesu, εtη eke -n'annη Nyamel gbél ab em a, -n'am ibrmnin el ɔfr -l'εse: «Kɔ ayaf am ekanin ee? Li b'ow l'ow, ko li k'ow l'owm es gbεgbl na em ee?» ⁵⁷ Ke egb waw esel εgbel a lele Farisiel ab ab dad ek'εηη in uw yogη eke Jesu in annη any, ow'n yégm el yec'εtη k'el óny ow.

12

Mari ok Jesu mijey akr

Matie 26.6-13; Mark 14.3-9

¹ Sica ow annη seηη nɔhɔn ke Pak éy, εtη Jesu im Betani, yogη a eke Lasar eke l'igbm luw em a annη a. ² Yogη, Mart kok ob ij ɔη'n. Agη a ek'annη ob ij lofu lís Jesu ab a, Lasar yeji annη em. ³ Mari oc mijey litr ikpr ek'il an ke wel kok nar tasi em

† **11:51** Amani Sig em a, egb waw εs ligbel b'ony ob εse srigbi af eke b'ibrm low uw Nyam e low ek'am erur ab any (Okm Ok 28.30; 1 Samiel 14.36-44). Amani Owr em a, wel ibram ob na ij, ko Jwifel a uw any eke Nyam b'εcr egb waw εs em dad odad.

ok Jesu akr; † etj l'oc in e sin nunj a li tetj ow akr es. Akj a nimum el mijey soŋj oŋr. ⁴ Etj Judas Iskariot, Jesu e jam esel ab em ec'egj nyam, in a tasi eke b'ow ol ij'r a dad ninε: ⁵ «Wel otu eke k'ol mijey na ij os ekj yen yen sakp nyahan, oc ow ec'os a oŋ oŋboru.» ⁶ N'am dad odad na ow elm oŋboru e soŋj ikj eke li k'onj eci, ko eke l'el ulu a sosiem eci, anke os ekpr a eke li b'onym ab a, li b'ot os a eke wel b'ok em a. ⁷ Etj Jesu dad ninε: «Ĕgb'r es tinj! Li kok low na legj a eke wel b'ow elu'm uwomu em a eci. † ⁸ Oŋboru anj onj ab segj feŋ, † ko em ec'a, mi k'ow m'anm onj ab segj feŋ.»

⁹ Jwifel a ec'agj nono iri eke Jesu anj Betani. -N'im yogj ow elm Jesu sosiem eci ce, ko Lasar yeji eke Jesu igbm luw em a sosiem eci. ¹⁰ Egb waw esel egbel a egj eb eke k'ibi Lasar yeji, ¹¹ anke Jwifel nono am ŋgboŋ el em Lasar sosiem etj am ub Jesu nawre.

Jesu aam ey Jerusalem

Matie 21.1-11; Mark 11.1-11; Luk 19.28-40

¹² Eke legj eny akr af a, agj nono a eke ow Pak ec'es gbeŋbl ab em a iri eke Jesu am ow Jerusalem. ¹³ Agj a feŋ ot sarikj ay etj ok okm baŋn a aam obr'r, -n'am og -li dad -l'ese: «*Hosana! Ke Nyam edj egj a ek'am ow Es Kotoko e nin em a owo!*† Ke Nyam edj Israel ec'eb ebu a owo!» ¹⁴ Jesu eŋn gbaŋko kpeteŋni nyam etj sig es af ese el el eke Nyam Lel dadr ab

† **12:3** Ekn Mark 14.3 ec'akr otar a. † **12:7** Ekn Matie 26.12 ec'akr otar a. † **12:8** Ekn Ol Okn 15.11. † **12:13** Selu 118.25-26. Ekn Matie 21.9 ec'akr otar a.

af: ¹⁵ *Sion eci dedyowli, erɣn k'óny'η! Ìs any lɛr, η ec'eb ebu a am ow, li sig gbanƙo kpetɛɣni e liy af.†* ¹⁶ Ke ów amua k'okm in e jam ɛsɛl a es sos ɛm; gbɛko eke Jesu ɛy in ec'anygbɛl ɛm bake ow uwr a, -l'okn eke Nyam Lɛl ikɣ anym dad in e lís e low na, ɛtɣ ow anake ow ɛy a.

¹⁷ Bieku ab ɛm ec'agɣ a eke ɛkn Jesu igbm Lasar luw ɛm a, am dad low a eke -l'ɛkan a ec'odad. ¹⁸ Bieku a iri mɛny ɛwr a e li kok a ec'odad: na sosiem anake -l'owr -n'am ɔbr ow a. ¹⁹ Ca Farisiel a am dad ɛl ɔfr ɛm ɛsɛ: «Am ɛkan, si k'ɔtumn low kaka fɛɣ ec'ij! Agɣ a fɛɣ am us'r jam!»

Jesu am dad in ec'anygbɛl lele in e luw ab ec'odad

²⁰ Es gbɛgbl a e lɛɣɣ a, agɣ a ek'uyu im Jerusalem eke k'igɣ Nyam nun a, Grɛkel a e bɛb anɣ ɛl ɛm. ²¹ ɛl, -n'im -n'ɛɣn Filip ek'el Betsayida banɣ Galile wus af ec'ɛɣɣ a, ɛtɣ -li dad ow nine: «ɛɣɣ gbɛl, s'am erur eke si k'ɛkn Jesu.» ²² Filip im dad ok Andre ɛtɣ ɛl yony mum -n'im -li dad -l'ok ow. ²³ Jesu dad ɛl nine: «Wanci ow eke ɛɣɣ ec'Iy b'ow ɛy in anygbɛl ɛm. ²⁴ Low nawrɛ m'am dad ɔny: likɣ e liy nyam eke wɛl ɛlu nɔmu ɛm ke anɣ tɣɣ ugɣm es a b'ann in ec'eɛl a ɛɛ. Gbɛko eke sel a ugɣ es, li b'ɔsu ɛy nɔnɔ. ²⁵ ɛɣɣ eke b'erur in e sel a, li b'ow l'irmn ow; kɔ ɛɣɣ eke wus af aɣa k'ow ebrm in e sel a e low ɛrm mij a, b'ow ɛɣɣ sel ek'ɔnym uwr. ²⁶ ɛɣɣ eke am erur e ki kok ɛm e lís e low a, ow it ke l'ús'm jam; ow ɛm a, li b'ow n'ann yogɣ a eke m'ow m'ann

† 12:15 Zakari 9.9. ɛkn Matie 21.5 eci akr otar a.

a. Eḡḡ a eke b'ow kok em e lís e low a, em Es b'ow usr'r sos. ²⁷ Wanci na af ermni eḡḡ'm es. Eḡḡ ayaf mi ki dadr ee? Mi dád m'ese: em Es, ɔny oc'm es gbre e wanci na af ee? Ke tasi em a, wanci na ec'anake m'ow a. ²⁸ Em Es, ɔḡ ḡ e nin a anygbel!» Eḡḡ kpekḡ lebl nyam anḡ afr dad nine: «M'ɔḡ'n anygbel leḡḡ eḡḡ, eḡḡ emeny m'ow m'ɔḡ'n anygbel sakp yony em.»

²⁹ Bieku a eke anḡ yogḡ ke iri lebl a am dad ese: «Na nyamgbanyi!» Eḡḡ aḡḡ beb am dad ese: «Afr erm es nyam dad'r odad!» ³⁰ Eḡḡ Jesu dad el nine: «Lebl na ikḡm em sosiem, kɔ ɔny sosiem.

³¹ Catḡ anake wus na e jej ok e wanci a ow a; sicaca em a, wel b'ow ogḡ wus na ec'es ew es a.

³² Eḡḡ em ec'a, leḡḡ eke wel b'ow igbl'm ogḡ afr a, m'ow m'ɔdu aḡḡ a feḡ m'eb.» ³³ Sodad amua em, Jesu am yeḡm in e luw a ec'elel eke b'ow ecr.

³⁴ Aḡḡ a dad'r nine: «Ey e sol a e silél ab em s'iri eke Mesi a b'ow anḡ owr seḡḡ feḡ. † Ayaf ɔtu eke ki dad eke ow it eke wel k'igbl eḡḡ ec'Iy ogḡ afr ee? Eḡḡ ec'Iy a, ke bwo ec'eḡḡ ana ee?»

³⁵ Jesu am dad el ese: «Emeny usuayl anḡ ɔny ec'araḡḡ leḡḡ tel eci ce. Eke ɔnyn usuayl a, àan es usuayl em, yec'eḡḡ ke ncebḡ k'ókrm ɔny es. Eḡḡ eke am an es ncebḡ em a úwm usu eke n'aam ab any. ³⁶ Eke ɔnyn eḡḡ a eke el usuayl a, ɔnyn ɔmn in em yec'eḡḡ ke éel usuayl ec'ey.» Eke li dad sodad amua uwr a, Jesu ocr sos es aḡḡ a sosiem im kpekpe lol es.

Jwifel a ubm Jesu nawre

† **12:34** Ekn Selu 89.36-37; Esayi 9.6; Daniel 7.14.

³⁷ Μένυ εωρ νόνω na eke li kok bieku a ec'any af a yeji ɔm el -l'ubm ow nawre. ³⁸ Ow em kokoba ɔb es Esayi ec'odad eke dad a iy neny: *Es Kɔtɔkɔ, kɔ bwo ec'egh iri ey eci odad ab ee? Kɔ bwo ec'egh Es Kɔtɔkɔ okm sos ɔkm yegm ee?*†

³⁹ Ετη emeny Esayi in ce li dad low a sosiem eke agh amua k'otum ubm nawre a:

⁴⁰ Nyam efal el any,

l'irmn wel e nuη em ɔny a

yec'etη ke el eci anyamn a k'eknm es,

ke -li k'uwmn low any.

Ετη kin low a sosiem eke -li k'ewlmn -l'owmn

Nyam ogη

bake l'ewlm wel a. †

⁴¹ Esayi dad odad na anke l'ekn Jesu ec'anygbel a, etη ow el ow ec'odad anake n'am dad a. ⁴² Gbεkɔ, Jwifel ec'es ewel a, el em a yeji agη nɔnɔ ub Jesu nawre. Gbεkɔ Farisiel a sosiem, -l'okamn sos ɔkm bake wel ogη el Nyam nuη ign usu a. ⁴³ -Li b'erur sos usr a eke b'anh agη em ow a -l'akm Nyam em ec'a.

Jesu Krist eci odad ab em e jej ok

⁴⁴ Jesu igbl lebl ogη dad nine: «Egh eke ɔny ɔmn em em a, ow elm em em sony ce n'ɔnym ɔmn, kɔ egη a ek'erm'm ab em yeji. ⁴⁵ Egh eke am ekn'm a, am ekn egη a eke erm'm a. ⁴⁶ Em, m'el usuayl, m'ow wus af anη yec'etη ke egη kaka feη eke ɔny ɔmn em em a, k'anm ncebn em.

⁴⁷ Eke batη egη am iri em e sodad a, etη l'osum a, ke ow elm em m'ɔbm'n low ij, anke tasi em a, m'ow eke mi ki sɔg wus ec'agh a, kɔ ow elm el

† **12:38** Esayi 53.1. † **12:40** Esayi 6.9-10.

e low ob eci. ⁴⁸ Egn̄ eke am ign̄'m, ke ébm̄ em e sodad a, b'ej̄n in e low ob a ow em; leḡn̄ es abal el em a, em e low yegm̄ a anake b'ow ob'r low a. ⁴⁹ Tasi em a, ow elm̄ em obi em mi dadm̄, k̄o em Es eke erm̄'m a in obi, n'oj̄'m yec'a eke mi ki dad ke mi yegm̄ aḡn̄ a ec'abusu. ⁵⁰ Etn̄ m'uw any eke yec'a eke li bi dad a b'oj̄n̄ eḡn̄ sel ek'onym̄ uwr. Yec'a eke m'am dad a, m'am dad es̄e el̄el eke em Es oj̄'m ow ec'abusu ab af.»

13

Jesu am yoyoḡ in e jam esel a akr es

¹ Gbuñ ke Pak ec'es gbeḡbl a e leḡn̄ éy a, Jesu uw any eke leḡn̄ ow'r eke li k'ngbon̄ wus af aña n'im̄ Es oḡn̄. L'erur in ec'aḡn̄ a eke an̄n̄ wus af aña a, et̄n̄ sica li b'ow li yegm̄ wel eke n'on̄y wel ec'erur kpek̄n̄ kpek̄n̄. ² Jesu lele in eci jam esel ab ab am ij ncebles ec'ob; ke Judas, Sim̄o Iskariot jim̄ gbe, †agn̄ eb'r eke li k'ol̄ Jesu l'ij. ³ Jesu in obi l'uw any eke n'an̄n̄ Nyam oḡn̄ l'ow eke li b'ow l'ewl̄ n'im̄ ow oḡn̄, et̄n̄ Es oj̄'n̄ low f̄ej̄n̄ ec'abusu. ⁴ L'igb̄ ob ij lofu lís yoḡn̄, n'on̄y in e mob af ew a l'oc es, et̄n̄ l'oc gbad l'ucu er. ⁵ Ow e jam a, l'oc mij l'ok̄ kpokpo em et̄n̄ n'am̄ yoyoḡ jam esel a akr es; li b'oc gbad a eke l'ucu er a li tet̄n̄n̄ wel akr es. † ⁶ Li b'ok̄ Sim̄o Pier oḡn̄ a, ow dad'r nine: «Egn̄ gb̄el, k̄o ñ ki yoyoḡ'm̄ akr es ee?» ⁷ Jesu dad'r nine: «Caca em e low eke m'am̄ kok a k'irim, gb̄ek̄o leḡn̄ ek'am̄ ow ab em b'ow iri.» ⁸ Pier nine:

† **13:2** *Judas, Sim̄o Iskariot jim:* Jan eci silel esig ogloḡ em a, *Judas Iskariot, Sim̄o jim.* † **13:5** Jesu eci mob sus na el adu eci mob sus, et̄n̄ akr es yoyoḡ a yeji el adu eci juma.

«K’ow yoyogm im akr es legñ kaka!» Jesu nine: «Eke mi yoyogm’ñ es, k’ow elm em eci.» ⁹ Simo Pier nine: «Egñ gbél, ow k’él akr sony ij, ko nun lele sabu ab yeji!» ¹⁰ Jesu nine: «Ow itm eke egñ eke ok mij a k’ok mij ij, ek’ow elm akr ce, † anke l’ayl feñ. Ony, ayal, gbekó ow elm ony feñ gbé.» ¹¹ Jesu uw egñ a eke b’ow ol ij’r ab any senyn senyn; na sosiem anake li dad eke ow’n elm wel feñ we’n ayim a.

¹² Eke li yoyog wel akr es bake ow uwr a, l’us in e mob sus em a, l’ewl n’im ob ij lofu lís a li sig es etñ n’am dad wel l’ese: «Kó low a eke mi kok ony a, uwr ow e nyandre ab any ee? ¹³ B’esññ’m “Low yegm agñ es” lele “Egñ gbél” ab etñ ony e low yeji ij anke m’el. ¹⁴ Eke batñ em eke m’el Egñ gbél lele Low yegm agñ es ab a mi yoyog ony akr es, ke ony yeji, ony ofr a, ow it eke ki yoyogr ir akr es. ¹⁵ M’ón ony sewl eke ki kokr ese el el eke mi kok ab af. ¹⁶ Ee, low nawre m’am dad ony: adu ágbm akam in ec’es ew, etñ ermu yeji ágbm akam egñ a ek’erm’n a. ¹⁷ Sica eke uwr ów amua any a, eke kokr ow e low, ehe b’ow el ony eci.

¹⁸ Ow elm ony feñ ec’odad mi dadm; agñ a eke mi sòsum m’ot a, m’uw el any. Gbekó ow it ke Nyam Lel ec’odad a íy neny: *Egñ a eke in yony s’ij ob a ewl ow’m ar.*† ¹⁹ Sicaca em a, m’am dad ony kpekñ gbuñ ke low a ów, yec’etñ ke legñ a eke low a b’ow ey a, úbr nawre eke em, anñ anñ.† ²⁰ Ee, low nawre m’am dad ony: egñ kaka feñ

† **13:10** *ek’ow elm akr ce:*Jan eci silél esig oglog em, wel éñnm sodad amua. † **13:18** Selu 41.10. † **13:19** Ekn Jan 8.24 ec’akr otar a.

ek'eb eḡḡ eke m'erm a, em yeji l'eb'm; etḡ eḡḡ kaka feḡ eke eb'm a, eb eḡḡ a eke erm'm a.»

Jesu am dad in ec'ol ij a ec'odad

Matie 26.20-25; Mark 14.17-21; Luk 22.21-23

²¹ Eke Jesu dad ów amua bake ew neḡy es a, low ey'r sos em afḡḡ es. Li dad l'erum mar nine: «Ee, low nawre m'am dad ony: ony em ec'eḡḡ nyam b'ow ol ij'm.» ²² Jam esel a am lerir el ofr etḡ -l'uwmn eḡḡ yec'a eke odad a ot es ab any. ²³ Jam esel ab em e nyam a eke Jesu b'erur a akḡm'n ab. ²⁴ Simo Pier ew sos nyam yeḡm'n eke li k'ibrm Jesu eḡḡ yec'a ek'ow am dad ow ec'odad a. ²⁵ Jam es a iḡḡ Jesu loru etḡ am ibrm'n ese: «Eḡḡ gbél, kó bwo ec'eḡḡ ee?» ²⁶ Jesu dad nine: «M'ow m'ubr futufutu m'usm mredi em; eḡḡ a eke m'ow m'oc m'onḡ a, ke in ana.» L'ubr futufutu l'usm mredi em etḡ n'onḡ Simo Iskariot jim Judas. ²⁷ Eke kpeḡḡ Judas eb futufutu ikpr a, Satan ey'r em. † Jesu dad'r nine: «Low yec'a eke ki kok a, kók fafa.» ²⁸ Low a sosiem eke li dad ow odad na a, aḡḡ a eke ok es ob ij lofu lís a, eḡḡ kaka uwm any. ²⁹ Eke ow el Judas anake b'onym os ab ab a, aḡḡ nonḡ am tutr eke Jesu am erm'n eke li k'im l'ol ob ek'it es gbegbl a eci, oglog n'ím

† **13:27** Jwifel oḡḡ a, eke etu eb es nyam, ob ij lofu lís itl ob onḡ etu ab em ec'eḡḡ nyam, ow el erur mum eke n'onḡ eḡḡ a eci. Jesu elu in ec'erur es abal el okm onḡ Judas. Gbeḡo Judas otur erm etḡ ow em anake Satan ey'r em a. Ow elm ke agn ec'abusu mum nyam anḡ futufutu ab em, oglog ke Judas k'onym low ec'abusu. Judas in obi n'onḡ sikpl abusu ey in ec'eb ir ab em (Jan 12.6), etḡ l'iri Satan eci low yeḡm a yeji (Jan 13.2).

l'ap ogbõru ob. † ³⁰ Judas eb futufutu a etɛ kpekɛɛ
l'ey ɔkm. Ke lɛgɛ am uk.

Ol owr

³¹ Eke sica Judas ey ɔkm a, Jesu dad ninɛ: «Sica
ɛgɛ ec'Iy ec'anygbel a e lisany a fig etɛ Nyam
ec'anygbel a b'ow ey ɔkm in em. ³² [Etɛ eke
Nyam ec'anygbel a ey ɔkm in em,] † Nyam yeji
in obi b'ow elu Iy a ec'anygbel ɔkm, etɛ ow k'ow
ibnm. ³³ Em ec'ey, m'annɛ ɔny ab lɛgɛ tɛl cɛ eci.
B'ow ɔɔl'm, kɔ m'am m'ow mi dad ɔny low a eke
mi dad m'ok Jwifɛl ejec'a: "K'ow ɔtumn iimn
yogɛ a eke m'aam a." ³⁴ M'am ɔɛ ɔny ol owr:
èrurir ɔny ɔfr. Tasi ow it eke k'erurir ɔny ɔfr ɛsɛ
elɛl eke m'erur ɔny ab af. ³⁵ Eke erur annɛ ɔny
ɔfr em tasi, ke agɛ a fɛɛ b'ow uw any eke eel em
e jam us ɛsɛl.»

Pier b'ow egbr Jesu

³⁶ Simɔ Pier am ibrm Jesu ɛsɛ: «Egɛ gbel, kɔ
bogɛ aam ee?» Li dad ow ninɛ: «Sicaca em
k'ɔtum usm im jam owm yogɛ a eke m'aam a;
gbekɔ lɛgɛ ejec'em b'ow us'm jam ow.» ³⁷ Pier
dad'r ninɛ: «Egɛ gbel, kɔ bla sosiɛm etɛ caca em
mi k'ɔtum m'usm'ɛ jam m'owm ee? Em, m'uw
es inym eke mi k'irmn em e sel a ɛ eci!» ³⁸ Jesu
dad ninɛ: «Kɔ tasi uw es inym eke k'irmn ɛ e sel
a ɔɛ'm ee? ɛɛ, low nawrɛ m'am dad'ɛ: gbuɛ ke
ɛgɔs ikɛ a, b'ow dad sakp nyahan eke uwm'm
any.»

† **13:29** Pak eci ncok a, Nyamel gbel a eci masany a fɛɛ b'annɛ
froro yec'etɛ ke ogbõru a ánnɛ yogɛ ke agɛ ów ap ɛl ob. † **13:32**
Jan eci silel esig oglog em a, wɛl ɛɛnm sodad ek'annɛ ob na [...] ec'araɛn a.

14

Jesu el ejagb eke b'ewl eḡḡ Es oḡḡ

¹ Jesu dad in e jam esel a ninε: «Erm mij k'ók ɔny. ɔnyn ɔmn Nyam em, ke em yeji ɔnyn ɔmn em em. ² Eb ir usu nonɔ anḡ em Es e gbugḡ a; kɔ blel ow anm tasi, ke mi dad m'ese m'aam mi kok ɔny usu eke k'iir ee? ³ Eke m'ow m'im mi kok ɔny usu a, m'ow m'ewl meny m'ow ke m'ót ɔny, yec'etḡ ke ɔny yeji ánḡḡ yogḡ a eke m'anḡ a. ⁴ Yogḡ a eke m'aam a ec'ejagb a uwr any.» ⁵ Toma dad'r ninε: «Eḡḡ gbɛl, yogḡ a eke aam a, s'uwm any, ke sica ayaf s'otu eke si k'uw ejagb ab any ee?» ⁶ Jesu dad'r ninε: «M'el ejagb, m'el low nenyembri nyam, m'el sel. Eḡḡ kaka k'otum iim Es oḡḡ eke l'ecrm em em. ⁷ Eke uwr'm any, b'ow uwr em Es yej'any. † Etḡ sicaca em a, uwr ir any etḡ ekan in yeji.»

⁸ Filip dad'r ninε: «Eḡḡ gbɛl, yègm ey Es ce ke ow b'ow eyr ey erm es.» ⁹ Jesu dad'r ninε: «Filip, m'anḡ ɔny ab lɛḡḡ ibn etḡ uwm im any ee? Eḡḡ eke ekn'm a, ekn em Es. Etḡ kɔ bla sosiem am dad eke mi ki yeḡm'ḡ em Es ee? ¹⁰ M'anḡ em Es em etḡ em Es yeji anḡ em em; kɔ ub nawre ee? Sodad a eke m'am dad ɔny a, ow elm em em ow ánḡ owm. Em Es eke ir em em a anake bi kok in ec'ów feḡ a. ¹¹ Eke mi bi dad m'ese m'anḡ em Es em etḡ em Es yeji anḡ em em, ke ùbr'm nawre. Eke eḡḡmn, ke ów amua sosiem gbɛ ùbr nawre. ¹² Eε, low nawre m'am dad ɔny. Ów a eke m'am kok a, eḡḡ yec'eke ɔny ɔmn em em a, in yeji li

† **14:7** *Eke uwr'm any, b'ow uwr em Es yej'any:Jan eci silel esig oglog em a, Blel uwr'm any ana, úwr em Es yej'any.*

b'ow li kok. Etn li b'ow li kok ow agb afn es anke m'aam em Es ogn. † ¹³ Low fegh eke b'ow ibrmn em e nin em a, m'ow mi kok, yec'etn ke Iy elu Es ec'anygbel a okm. ¹⁴ Eke batn am ibrmn'm low em e nin em a, m'ow mi kok.»

Abn Lala a eke Jesu swar a

¹⁵ «Eke b'erurir'm, b'ow osur em e sol a. ¹⁶ Etn m'ow m'ibrm em Es eke k'onj ony Abu Elum Es ejeci eke k'annj ony ab segn fegh. † ¹⁷ In l'el low nenyembri nyam ec'Abn. Wus k'otum ebm'n, anke li k'otum l'eknm ow, li k'otum l'uwm ow any. Gbeko ony, uwr ir any anke n'annj ony ab etn li b'ow n'annj ony em segn fegh. † ¹⁸ Mi k'ow m'elum ony es ony sony ese uwiynel af, ko m'ow m'awl m'ow ony ogn. ¹⁹ Ow annj legn tel eke wus k'ow eknm im ij; ko ony, b'ow ekan'm, anke m'ow m'awl m'annj owr etn ony yeji b'ow annj owr. ²⁰ Ow e legn a, ow b'ow ok ony es sos em eke m'annj em Es em, etn ony yeji ann'n'm em, etn em yeji m'annj ony em. ²¹ Egn a eke b'eb em e sol a, ke b'osu a, ke egn a eke b'erur'm ab ana. Egn eke b'erur'm a, em Es b'ow erur ir; em yeji m'ow m'erur ir etn m'ow m'okm sos okm in

† **14:12** Gbun ke Jesu igb uwomu em a, Nyam eci es eb elu owi eym okm tasi. Jam esel a bobo yeji uwm any eke Jesu elm egn ce, ko l'afn egn el es. Eke l'igb luw em a, ow ayl eke l'el Nyam ec'Iy. In eci owr annj em a, usu a eke li b'annj a, yogh ce wel b'ekn'n; li b'igb uwomu em a, n'onj in ec'Abn Lala a im wus na nimum etn annj nawre ub es fegh em. † **14:16** *Abu Elum Es ejeci*: Odad na ec'iri Grek em a ufu es nono. Wel b'iri ese: ow om es, erm es eyr es, abu edn any es oglog sos es atr es. † **14:17** *li b'ow n'annj ony em segn fegh*: odad na Grek em a, wel otu ek'itn ejec'em dad ese n'annj ony em segn fegh.

ec'any af.» ²² Jud (ow elm Judas Iskariot) dad'r ninε: «Egη gbεl, kɔ bla sosiεm dad eke k'okm sos ɔkm yeγm εy ke ow k'elm wus ec'agη ab ee?» †
²³ Jesu dad'r ninε: «Low fεη eke m'am dad a, εgη eke b'erur'm a b'ow ɔsu. Em Es b'ow erur ir, εtη em lele em Es ab si b'ow s'im in ogη, εtη si b'ow s'ir in εm. ²⁴ Eγη eke εrurm im a, ɔsum em e sodad a. Low na eke m'am dad irir a, ow elm em eci, kɔ em Es eke erm'm a ogη ow anη ow.

²⁵ Eke m'anη ɔny ab a, m'am dad ɔny low na.
²⁶ Abu Elum Es a, Abη Lala a eke em Es b'ow ɔη ow em e nin em a, b'ow yeγm ɔny low a fεη εtη b'ow ɔkn ɔny ów fεη eke mi dad ɔny a. ²⁷ M'am εw ɔny erm es εy es, m'am ɔη ɔny em eci erm es εy a. M'ɔɔm ɔny εσε elel eke wus b'ɔηη εgη ab af. Erm mij k'ók ɔny, erηη yeji k'óny ɔny. ²⁸ Irir mi dad m'εσε: "M'aam kɔ m'ow m'εwl meny m'ow." Blel b'erurir'm tasi ana, ow iηη ɔny sos em uwr any eke m'aam em Es ogη, anke em Es agb akm'm. ²⁹ M'am dad ɔny caca em gbunη ke ów amua ów, yec'εtη ke λεgη a eke ów amua b'ow a, úbr nawρε. ³⁰ Mi k'ow mi dadm ów nɔnɔ ɔny ab ij, anke wus na ec'es εw εs a am ow. Ow elm ke n'óny abusu em e nunη af, ³¹ kɔ ow it eke wus k'uw any eke m'ɔny em Es ec'erur. Ow sosiεm low yec'a eke em Es b'ibrm a, mi bi kok. Ìgbr, s'ígbroηη anη!»

15

† 14:22 Jwifel a am tutr eke Mesi a b'ow ow anygbel em agη fεη ec'any af, li jej agη ek'elm Jwifel a e low l'ok ke li kókr Israel em.

Jesu el viny likη lis tasi a

¹ «M'el viny e likη lis tasi a, ετη em Es el ɔgm a e juma kok es. ² Likη lal fεη eke b'ucu'm ke ɔsum ey a, li b'ubr ow es, gbekɔ lal fεη eke b'ɔsu ey a, li b'ot ow em es, l'ayal ow, yec'ετη ke emeny l'ɔsu ey nɔnɔ l'obn. ³ Low yεgm a eke m'ɔη ɔny a, ayal ɔny lεγη a ετη. ⁴ Ûcur'm εσε el el eke m'ucu ɔny ab af. Likη lal k'ɔtum ɔsum ey in obi em, eke l'ucum likη lis a; eben nyam coco ɔny yeji, k'ɔtumɔ ɔsumɔ ey eke ucumɔm.

⁵ M'el viny e likη a eci lis, ετη ɔny eel likη a ec'ál a. Εγη eke ucu'm ke em yeji m'ucu'r a b'ɔsu ey nɔnɔ. Tasi em a, k'ɔtumɔ kokmɔ low kaka fεη eke m'anm em. ⁶ Εγη eke ucum im a, wεl b'oc ɔwl'l gbeη εσε likη lal eke ɔsum ey af; li bi wεw es, ετη wεl b'ot ekη ál wεwε a wɔwl alm iri ok es. ⁷ Eke b'anηn em em ετη em e sodad a yeji b'anη ɔny em a, ìbrmɔ em Es low yec'a eke erurir a, li b'ow n'ɔη ɔny. ⁸ Eke b'ɔsur ey nɔnɔ a, b'ow yεgmɔ eke eel em e jam us εσε; ow em anake em Es ec'anygbel a b'ow ey ɔkm a.

⁹ Εσε el el eke em Es b'erur'm ab af a, em yeji mi b'erur ɔny eben. Àηηn em ec'erur ab em. ¹⁰ B'ow anηn em ec'erur ab em eke b'ɔsur em e sol a, εσε el el eke m'ɔsu em Es e sol a ke m'anη in ec'erur ab em ab af.

¹¹ Mi dad ɔny low na yec'ετη ke em eci sos em ìηn a ánη ɔny em, ke ow ɔη ɔny e sos em ìηn a iy neny. ¹² Kìn em ec'ol a eke m'am ɔη ɔny a: èruririr ɔny ɔfr εσε el el eke m'erur ɔny ab af. ¹³ Erur ligbel a eke εγη ɔtu eke k'elu ɔkm a cε el ke l'írmɔ in e sel a lawlél e nuη af. ¹⁴ Eke

bi kokr low yec'a eke m'am ibrm ony a, ke eel em lawlɛl ŋ. ¹⁵ Mi k'ow m'esɲ'm ony madu ij, aŋke adu úwm in ec'es ew es e low eke bi kok ab any. M'am esɲ ony em lawlɛl aŋke em Es em e low fɛɲ eke mi wewr a, mi yegm ony. ¹⁶ Ow elm ony sɔsumn ocmn'm, kɔ em mi sɔsum m'ot ony; m'ew ony eke k'imn ɔsur ey, ɔsur ey eke b'anɲ ibn. Ow b'ow ɔɲ em Es ɔɲ ony low fɛɲ eke am ibrmn em e nin em a. ¹⁷ Low a eke m'am ibrm ony a el: ɛruririr ony ɔfr.»

Wus ec'agɲ ifn Jesu lele in ec'agɲ ab ab

¹⁸ «Eke wus ony ony e sifn, ɔkan eke em l'ikɲ anym l'ifn'm. ¹⁹ Blel eel wus ec'ana, wus ɔny ony ec'erur eke eel in ec'a sosiem. Kɔ mi sɔsum m'ot m'ok ony saw, elmn wus ec'ij: na sosiem anake wus b'ifn ony a. ²⁰ ɔkan low a eke mi dad ony a: “Adu ágbm akam in ec'es ew a.” Eke agɲ ijr'm gbre, ɔny yeji -li b'ow -l'ijr ony gbre; eke -l'elum em e low yegm a, -li b'ow -n'onny ony ec'a yeji ec'elum. ²¹ Etɲ em sosiem -li b'ow -li kok ɔny ów amua fɛɲ, aŋke eɲɲ a eke erm'm a, -l'uwm ow any. ²² Blel m'owm, etɲ blel mi dadm el odad ana, ke blel ow elm el sikpl. Kɔ caca em a, -n'onnym low eke -li ki dad -li dogɲn sos ij. ²³ Eɲɲ ek'onny em e sifn a, ɔny em Es yeji eci sifn. ²⁴ Blel el ec'araɲn a mi kokm ów eke eɲɲ ejeci k'otum kokm ana, ke blel ow elm el sikpl. Kin, ca -l'ekn em ec'ów a etɲ em lele em Es ab -n'am ifn ey. ²⁵ Gbɛkɔ ów amua am ey yec'etɲ ke odad na eke wɛl nɔn el ec'ol ab em a íy nɛny: -N'onny em e sifn ów ɔbr em.† ²⁶ Abu Elum Es a b'ow ow: in l'el

† 15:25 Selu 35.19; 69.5.

low nenyembri nyam ec'Abη eke anη em Es ogn am ow. Em Es b'ow oc'r ɔη'm m'ɔη ɔny, etη li b'ow l'ij em e danķu. † 27 Etη ɔny yeji, b'ow ijr em e danķu anķe anηn em ab nuη ɔb em etη.»

16

1 «M'am dad ɔny ów amua yec'etη ke k'ówrmn ɔny ec'ɔmn a. 2 Wel b'ow ogn ɔny Nyam nuη ign susu. Etη emeny legη anη anym am ow eke agη a eke b'ow ibi ɔny a b'ow tutr eke ow el Nyam juma anake -n'am kok a. 3 -Li b'ow -li kok eben anķe -l'uwm em Es any, etη em obi em obi yeji -l'uwm'm any. 4 Gbεkɔ mi dad ɔny low na yec'etη ke legη a eke ow b'ow ow a, ókan eke m'ikη anym mi dad ɔny.»

Abη Lala e juma

«Mi dadm ɔny low na nuη ɔb em etη anķe m'anη ɔny ab. 5 Sica m'aam egη a ek'erm'm a ogn, etη ɔny em ec'egη kaka íbram im yogη a eke m'aam a. 6 Nεnε eke mi dad a, sos ɔw ɔny es nimum. 7 Gbεkɔ m'am dad ɔny tasi eke ow akpl ɔny eci eke mi k'im; tasi em a, eke m'iim, Abu Elum Es a k'ow owm. Kɔ eke m'im a, m'ow m'ɔη'n l'ow. 8 Etη legη eke li b'ow l'ow a, li b'ow li yeγm wus ec'agη a el eci wus ey sikpl owi ab em, low nenyembri nyam owi ab em, lele Nyam e jej ok owi ab em ab. 9 -L'ok wus sikpl owi em anķe -l'ubmn'm nawre; 10 -l'ok wus low nenyembri nyam owi em anķe m'aam em Es ogn

† 15:26 Εkn Jan 14.16 lele ow ec'akr otar ab ab.

ετη -li k'ow -l'eknmn'm ij; † ¹¹ -l'ok wus jej ok owi em anke wus ec'abusu es a, wel ob'r low η.

¹² Sicaca em a, m'onny ow nono eke mi ki dad ony, ko k'ow otumn irimn ij. ¹³ Gbeko legη a eke low nenyembri nyam ec'Abη a b'ow ow a, li b'ow ni nyimn ony low nenyembri nyam fηη em. Li k'ow li dadm in obi e nin em ec'odad, ko li b'ow li dad yec'a eke l'iri a, ετη li b'ow l'ewar ony low yec'eke b'ow ey a. ¹⁴ Li b'ow l'elu em ec'anygbel a okm, anke li b'ow l'ot yec'a ek'el em ec'a, ετη li b'ow li dad ony ow e low. ¹⁵ Em Es ec'ob fηη eke ony a, el em eci; ow sosiem anake mi dad m'ese: Abη b'ow eb yec'ek'el em ec'a ετη li b'ow li dad ony ow e low.»

Sos es ow b'ow itηη el sos em iηη

¹⁶ «Ow k'ow ibnm eke k'ow eknmn'm ij, ετη emeny eke ow b'ow kok seηη waa a, b'ow ewal ekan'm.» ¹⁷ Eτη in e jam esel ab em e beb am dad el ofr em ese: «Ke na in e nyandre el ayaf ee? Li dad ey eke ow'n k'ow in ibnm eke es k'ow es eknm'n ij; ετη emeny ow'n b'ow in kok seηη waa, es b'ow es ewl es ekn'n. Eτη emeny li dad eke in aam Es oηη. ¹⁸ Seηη waa a eke n'am dad ow ec'odad a e nyandre el bogη ec'ee? Low yec'a eke n'am erur eke li ki dad a, si k'irim!» ¹⁹ Jesu am uw any eke jam esel a am ol eke k'ibrm'n low. Ow ηη li dad wel ninε: «Mi dad ony eke ow

† **16:10** Jwifel bi tutr eke el eci ol a ec'elum em, Nyam b'ow eb el. Abη Lala b'ow yegm el eke Nyam b'eb agη a eke b'oc el ec'omn a elu Jesu Krist em, ke b'oc'r ese el eci Sog Es af a (Rom 1.17; 3.21-22). Jesu b'im Es oηη ba ow b'uwr a, Abη b'ow ayal ow ok agη a es sos em, eke low a eke n'am dad a el nawre tasi, l'el Nyam ec'Iy.

k'ow ibnm eke k'ow eknmn'm ij, etj emeny eke ow b'ow kok seḡḡ waa a, b'ow ewal ekan'm. Kɔ na ec'anake ɔny ɔfr em a am ɔɔl ow e nyandre ab ee? ²⁰ Εε, low nawre m'am dad ɔny: b'ow ikɔn ɔɔn kokr ɔɔrɔ, kɔ wus gbɛ b'ow anɔ sos em iɔn em; b'ow anɔn sos es ɔw em, kɔ ɔny eci sos es ɔw a b'ow itɔn el sos em iɔn. ²¹ Yɔw ám ew iy a, li b'anɔ gbɛ ij em, anke in e gbɛ ij e lɛḡḡ a ow ŋ. Kɔ li b'ew iy a, li b'ijl gbɛ ij ab es, iy a eke l'ew a eci sos em eke am iɔn'n a sosiem. ²² Εβɛn eke sicaca em a, anɔn gbɛ ij em ana, gbɛkɔ emeny m'ow m'ewl m'ekn ɔny etj b'ow anɔn sos em iɔn em; sos em iɔn ikɔ na, eḡḡ kaka k'ɔtum ebm ɔny abu em. ²³ Eke lɛḡḡ ikɔ na b'ow a, k'ow ibramn'm low kaka fɛɔ ij. Εε, low nawre m'am dad ɔny: ob fɛɔ eke b'ow ibrmn em Εs em e nin em a, li b'ow n'ɔɔ ɔny. ²⁴ Tɔɔ ke it yɛfenyna a, ibramn low kaka em e nin em. Ke ɔny e sos em iɔn a ágb a, ibrmn, b'ow eɔan.»

Jesu akm wus es

²⁵ «M'oc nyandre em odad mi dad ɔny ów amua fɛɔ. Lɛḡḡ am ow eke mi k'ow mi dadm ɔny εβɛn ij, kɔ yogɔ anake m'ow mi dad ɔny em Εs e lís e low a lala em a. ²⁶ Ow e lɛḡḡ ab em a, b'ow ibrmn em Εs low em e nin em; mi dadm ɔny eke m'ow mi ɔɔɔn'n m'ɔɔ ɔny, ²⁷ anke em Εs in obi li b'erur ɔny. Li b'erur ɔny anke b'erurir'm etj b'ubr nawre eke m'anɔ Nyam oḡḡ m'ow. ²⁸ M'anɔ em Εs oḡḡ m'ow m'ey wus af aɔa. Sica m'am elu wus es ke m'ewl m'im em Εs oḡḡ a.» ²⁹ In e jam esel a am dad'r εσε: «Sica am dad ów a erum mar, ócm odad nyandre em

dadrm odad ij. ³⁰ Sica s'uw any eke uw low low fɛɲ any, ɛtɲ b'ikɲ anym uw low yec'a eke wɛl k'ibrm ɲ ab any. Ɛm aɲa anake s'ub nawrɛ eke anɲ Nyam oɲɲ ow a.» ³¹ Jesu dad ɛl ninɛ: «Catɲ ubr nawrɛ ee? ³² Ɛɛ, wanci am ow, ɛtɲ wanci a ow yeji ɲ; yogɲ ɔny fɛɲ b'ow ɔmun es, ke ɛɲɲ ɛɲɲ ím in oɲɲ ke ow ɔɲ ɲɲɲ ɛlul'm es ɛm ɔny. Nɲaɲ, tasi ɛm a, m'anm ɛm ɔny aɲke ɛm Ɛs anɲ ɛm ab. ³³ Mi dad ɔny ów amua fɛɲ yec'ɛtɲ ke ɛm ɛm a, ɛɲan ɛrm es ɛy. B'ow ijr gbɛrɛ wus af aɲa, kɔ ɛrm úsu ɔny lokm aɲke m'akm wus es.»

17

Jesu am ɲɔɲɲ Nyam in ec'anygbɛl a ek'ɛy ɔkm a eci

¹ Sica eke Jesu dad sodad amua bake ow uwr a, l'igbl any oɲɲ afr ɛtɲ li dad ninɛ: «Ɛm Ɛs, wanci a ow ɲ; ɛ̀lu Ejimɲ ec'anygbɛl a ɔkm yec'ɛtɲ ke Ejimɲ yeji ɛ̀lu ɲ ec'a ɔkm, ² ke n'óɲ aɲɲ a eke ot abul il a sel ek'ɔnym uwr, abusu a eke ɔɲ'n aɲɲ e nuɲ af ab ɛm. ³ Sel ek'ɔnym uwr a el: ke wɛl úw'ɲ any, ɲ eke el Nyam nawrɛ nyam coco a, ke wɛl úw Jesu Krist eke ɛrm a yej'any. ⁴ M'ɛlu ɲ ec'anygbɛl a ɔkm wus af aɲa, juma a eke ɔɲ'm eke mi ki kok ab ɛm. ⁵ Sica ɛm Ɛs, anygbɛl a eke m'ɛɲɲ ɲ e lís gbɛɲ ke wus anɲ a, ɛ̀lu'm anygbɛl ikɲ na ɔkm ɲ ec'any af.»

Jesu am ɲɔɲɲ Nyam ɔɲ in e jam ɛsɛl a

⁶ «Wus ec'agɲ a eke ot abul'm a, m'oc'ɲ mi yeɲm ɛl. -L'el ɲ eci ɛtɲ ot abul'm ɛtɲ -l'ɔsu ɲ ec'odad ebl a. ⁷ Sica -l'uw any eke ob fɛɲ eke m'ɔny a, ɲ oɲɲ ow anɲ ow, ⁸ aɲke m'ɔɲ ɛl odad

a eke ɔŋ'm a, ɛtɛ -l'eb. Tasi -l'ɛgɛ -l'eb eke m'anɛ
 η ogɛ a m'ow, ɛtɛ -l'ub nawɛ eke erm'm. ⁹ M'am
 ηɔɔɛn'η el eci; ow elm wus eci mi ηɔɔɛnm, kɔ agɛ
 a eke abul'm a sosiɛm aɛke -l'el η eci. ¹⁰ Ob fɛɛ
 eke m'ɔny a η eci, ɛtɛ η ec'eke ɔny a yeji el em
 eci, ɛtɛ em ec'anygbɛl a b'ey ɔkm el em.

¹¹ Mi k'ow m'anm wus ij, kɔ el gbɛ -n'anɛ; em,
 m'am ow η ogɛ. Em ɛs lala, ɔsu el η e nin a
 ek'ɔŋ'm ab em, yec'ɛtɛ ke -l'el nyam, ɛsɛ elɛl eke
 em lele η ab s'el nyam ab af. ¹² Eke m'anɛ el ab
 a, m'ɔsu el η e nin em, nin a eke ɔŋ'm ab em. Mi
 b'ɛw el nyamn af, ɛtɛ el em ec'ɛgɛ kaka iram,
 ek'ow elm in a cɛ ek'it eke k'irm, ke Nyam Lɛl a
 iy nɛny a. † ¹³ Sica m'am ow η ogɛ, ɛtɛ emɛny
 eke m'anɛ wus a, m'am dad ɛbɛn yec'ɛtɛ ke el
 em a, -n'ɛɛn em e sos em iɛn a, sos em iɛn a
 nimum. ¹⁴ M'ɔŋ el η ec'odad a ɛtɛ wus ɔny el
 e sifn, aɛke -l'elm wus eci ɛsɛ elɛl eke em yeji
 m'elm wus ec'ab af. ¹⁵ Mi ηɔɔɛnm eke k'ɔny ot el
 es wus af aɛa, kɔ eke k'ɔsu el Low Nɔn ɛs e lɛs.
¹⁶ -L'elm wus eci ɛsɛ elɛl eke m'elm wus ec'ab af.

¹⁷ Nɛ ec'odad a el low nɛnyɛmbri nyam. Low
 nɛnyɛmbri nyam ab em, kɔk el -l'el η eci kpɛkɛ
 kpɛkɛ. ¹⁸ M'am erm el wus ec'agɛ em ɛsɛ elɛl
 eke em yeji erm'm wus ec'agɛ em ab af. ¹⁹ M'am
 ocr em sosi nimum m'ɔŋ'η el eci, yec'ɛtɛ ke el
 yeji -l'el η eci kpɛkɛ kpɛkɛ.»

*Jesu am ηɔɔɛn Nyam ɔŋ agɛ a fɛɛ eke b'ow ub'r
 nawɛ a*

²⁰ «Ow elm el sɔny cɛ eci Nyam mi ηɔɔɛnm kɔ
 agɛ a eke el yeji b'ow ub'm nawɛ jam ɛsɛl a eci

† 17:12 Selu 41.10; Jan 13.18.

danƙu ij ab em a. ²¹ M'am nɔɔn eke el feɲ -li k'el nyam. Em Es, ow it eke -li k'okr af ey ab ese el el eke m'ann η em ke η yeji ann em em ab af, yec'etɲ ke wus ec'agɲ a úb nawre eke ow el η erm'm. ²² Etɲ m'ɔɲ el anygbel a eke ɔɲ'm a yec'etɲ ke -l'el nyam ese el el eke η lele em ab s'el nyam ab af. ²³ M'ann el em etɲ η yeji ann em em; ow em anake -li b'ow -l'ɔtu -l'el nyam tasi a, yec'etɲ ke wus úw any eke erm'm etɲ b'erur el ese el el eke b'erur'm ab af.

²⁴ Em Es, ot el ɔɲ'm, etɲ m'erur eke yogɲ a eke m'ann a, el yeji -n'ann em ab yec'etɲ ke -l'ekɲ em ec'anygbel a, anygbel a ek'ɔɲ'm a, anke erur'm gbun eke wel ki kok wus a. ²⁵ Em Es, Low Nyim Nyim Es, wus uwm'η any, kɔ em m'uw'η any etɲ agɲ amua uw any eke ow el η erm'm. ²⁶ M'oc'η mi yegm el etɲ emeny m'ow m'oc'η mi yegm el yec'etɲ ke em ec'erur a eke ɔny a áɲɲ el em, ke em obi yeji m'áɲɲ el em.»

18

Jesu ec'ɔny

Matie 26.47-56; Mark 14.43-50; Luk 22.47-53

¹ Eke Jesu dad ów amua bake ow uwr a, in e jam esel ab ab, -n'im Sedrɔn eci mij ewl mij a e jam a. Yogɲ, egb lakp nyam ann eke in e jam esel ab ab -n'imn -l'okr em. ² Judas eke am ɔl Jesu ij a yeji uw usu ab any, anke sakp nɔnɔ Jesu lele in e jam esel ab ab b'as luku yogɲ. ³ Egb waw esel ec'agɲ egbel a lele Farisiel ec'ogog ec'agɲ ab ab ot srɔda eyɲ lele usu ɔsu esel ab ɔɲ Judas, etɲ l'ot wel ab n'im egb lakp ab em. Ar mob ann el

abu em etɿ -n'onym es ekan mob lele mrabri ab.
 4 Etɿ eke Jesu uw low a feɿ eke b'ow eɿn'n ab
 any a, n'im li titm wɛl etɿ n'am ibrm wɛl l'ese:
 «Kɔ bwo am ɔɔl ee?» 5 -Li dad ow ninɛ: «Nasaret
 e Jesu.» Jesu dad el ninɛ: «Em ana.» Ke Judas eke
 am ɔny Jesu ɔɿ el a anɿ el ab.

6 Kpekɿ eke Jesu bi dad el ek'ow el in a, -li
 kpukɿ -n'im jam etɿ -l'ok wus. 7 Emɛny Jesu am
 ibrm el ese: «Kɔ bwo am ɔɔl ee?» -Li dad ninɛ:
 «Nasaret e Jesu.» 8 Jesu dad el ninɛ: «M'ikɿ
 anym mi dad ɔny eke em ana. Eke ow el em am
 ɔɔl'm, ke eɿbr agɿ likpr a es im.» 9 Elel eke odad
 a eke li dad a k'iyɿ nɛny ana: «Em Es, m'irmnm
 ɿ ec'agɿ a eke abul'm a e nyam yeɿi.» †

10 Sica Simɔ Pier ɔny lab ler em eke n'onym ab
 a l'ɔsm es, etɿ l'iyɿ eɿb waw es ligbɛl a ec'abu
 elum es a, etɿ l'ubr ow lidr e lɔru ab es. (Abu
 elum es a e nin a el Malkus.) 11 Kɔ Jesu dad Pier
 ninɛ: «Òc ɿ e lab ler em a elu ow ec'ekpr ab em.
 Kɔ am tutɿ eke mi k'ow m'eɿɿm gbɛɿ e mij kpɔk
 a eke em Es ɔɿ'm ab ee?»

12 Srɔda eɿɿ a lele el eci nyimn es ab ab, Jwifɛl
 ec'es ew el a eci usu ɔsu esɛl a okr af ɔny Jesu
 etɿ -n'awɿ ow. 13 -L'ikɿ anym -l'oc ow -n'im An
 ogɿ a. † An el Kayif eke lakpo ab af el eɿb waw
 es ligbɛl a eci anu. 14 Ke Kayif anake ɔm Jwifɛl
 ec'es ew el a ów dad eke: ow'n akpl ɔny eci eke
 eɿɿ nyam in k'uw dedeku a feɿ ec'a.

Pier eɿbr Jesu

Matie 26.69-70; Mark 14.66-68; Luk 22.55-57

† 18:9 Jan 17.12. † 18:13 Ekn Luk 3.2 ec'akr otar a.

15 Simo Pier lele jam es ejeci nyam ab am us Jesu jam. Eke jam es na el egn eke egb waw es ligbel a uw any a, ow on l'ey ow e gbugh a Jesu ab. 16 Ko Pier gbe angh ghen lisany a. Etn jam es a eke egb waw es ligbel a uw any a ey okm ow dad yow a eke am osu lisany a odad etn n'on Pier yeji ey gbugh a. 17 Yow a dad Pier nine: «Ko n yeji, elm egn na e jam esel ab em ec'egn nyam ee?» Pier dad'r nine: «M'elm in e jam es.» 18 Ow el lefr legn iy, ow sosiem anake madu a lele usu osu esel ab ab fuf al ke ok es am ogbu a. Pier yeji angh el em etn am ogbu al a.

*Egb waw es ligbel a am ibrm Jesu low
Matie 26.59-66; Mark 14.55-64; Luk 22.66-71*

19 Egb waw es ligbel a am ibrm Jesu low eke on in e jam esel a lele in e low yegm ab ab es. 20 Jesu dad'r nine: «Mi dad agn a fegh ec'any af; segh a fegh mi bi yegm agn low Nyam nun igh susu a lele Nyamel gbél em ab, yogh eke Jwifel fegh b'as luku a etn mi dádm low kaka es lol em. 21 Ko bla sosiem etn am ibrm im low ee? Ibrm agn a eke iri yec'a eke mi dad el a; el, -l'uw yec'a eke mi dad el ab any senyn senyn.» 22 Eke Jesu dad nene a, usu osu esel ab em e nyam ek'angh yogh a edn Jesu any af etn am dad ese: «Ko eben eke am dad egb waw es ligbel odad ana ee?» 23 Jesu dad'r nine: «Eke mi dad low eke akplm, èlu okm; sica eke low a eke mi dad a akpl, ke bla sosiem etn am or'm ee?» 24 Etn An on wel oc Jesu eke angh meb em a im egb waw es ligbel Kayif ongh a.

Emeny Pier egbr Jesu

Matie 26.71-75; Mark 14.69-72; Luk 22.58-62

²⁵ Wanci ab af cε, Simo Pier gbε anη yogη a cε am ogbu al. Wel am ibrm'n εse: «Kο η yeji elm εγη na e jam εsel ab εm ec'εγη nyam ee?» Kο Pier egbr dad nine: «M'elm in e jam εsel ab εm ec'εγη.» ²⁶ Egb waw εs ligbel a e madu ab εm e nyam, eke el εγη a eke Pier akpr loru es a ec'εγη a, dad'r nine: «Kο m'eknm'η in ab egb lakp ab εm ee?» ²⁷ Kο emeny Pier egbr. Etη ow e wanci ab af cε ηγoς ikη.

Wel oc Jesu im Pilat ec'any af

Matie 27.1-2, 11-14; Mark 15.1-5; Luk 23.1-5

²⁸ Ibribr fafa εm a, wel igη Kayif oγη a etη oc Jesu im Pilat eke Rom εw Jude ec'es εw εs a eci gbugη a. † Jwifel ec'es εwel a okm gbugη a bake -li k' uwmn anη, Pak ec'ob eke -li k'otu -l'ij a sosisem.† ²⁹ Ow sosisem Pilat ow εηη el gben etη am ibrm el εse: «Kο bla lowi af am cicar εγη na ee?» ³⁰ -Li dad ow nine: «Blel l'elm low ηηη kok εs, blel s'ocm'n s'ism'η.» ³¹ Pilat dad el nine: «Ocr ir ony obi ke ony ec'ol ab εm, jεjr in e low okr.» -Li dad nine: «S'onym abusu eke si k'ob εγη low luw eci.» ³² Jesu eci luw owi a eke dad ow ec'odad a ec'elel eke k'iyη neny ana. †

³³ Etη Pilat εwl εy gbugη; n'onη wel εση Jesu ow etη n'am ibrm ow l'εse: «Kο η, Jwifel ec'εb ebu ab ana ee?» ³⁴ Jesu dad nine: «Kο eke tutr η obi

† **18:28** Εkn Matie 27.1 ec'akr otar a. † **18:28** Jwifel ec'ol εm a, eke Jwif nyam εy εγη ek'elm Jwif ec'akη, ke l' uwmn anη ij ton εγη lobη γoη. Ow onη li k'otum n'anm Pak ec'es gbεgbl ab εm ij.

† **18:32** Εkn Jan 12.32-33.

ετη am dad, oglog agη dad'η em e lís e low ee?»
³⁵ Pilat dad ninε: «Κω em Jwif m'el ee? N ec'εbr
 ec'agη lele egb waw εσελ εgbελ ab oc'η is'm; kω
 bla kok ee?» ³⁶ Jesu dad ninε: «Em ec'es εw a
 elm wus na eci; blel em ec'es εw a el wus na
 eci, ke blel em eci juma kok εσελ a óγη mum. -
 Li k'εγηmn wel ocm im ωcm Jwifel ec'es εwel a.
 Njan, em ec'es εw a elm wus na eci.» ³⁷ Ετη Pilat
 dad'r ninε: «Nje η, εb ebu ee?» Jesu dad ninε:
 «I dad eke m'el εb ebu. Em, wel ew'm m'ow wus
 af aηa eke mi k'ij low nenyembri nyam e danku.
 Εγη φη eke el low nenyembri nyam ec'a b'iri
 em ec'odad.» ³⁸ Pilat dad ninε: «Low nenyembri
 nyam, ke bla?»

Wel ωb Jesu low luw eci

Matie 27.15-31; Mark 15.6-20; Luk 23.13-25

Eke Pilat dad ów amua bake ow uwr a, emeny
 l'εwl n'im gben η'εηη Jwifel a, ετη li dad wel
 ninε: «Mi k'eknm low sosiem eke mi k'ωb εγη
 na low a. ³⁹ Gβεκω ωny ec'ol a eke ωnyn ab em,
 sakp sakp φηη Pak ec'es gbεgbl e λεγη a, mi b'elu
 ωny sobel em εs nyam es. Κω am erurir eke mi
 k'elu Jwifel ec'εb ebu ab es m'ωη ωny ee?» ⁴⁰ -
 Li dad ow sōg em ninε: «Njan, ow elm in! Ey,
 Barabas s'am erur!» Ke Barabas a εγη ηηη.

19

¹ Ετη Pilat ωη abusu wel oc Jesu ow eke wel
 k'or'r ηgbre em. ² Srōda eyη a ol mirη tufe ετη
 us'r; -l'us ow mob sus em ebl yeji. ³ -L'ow -li
 titm ow ετη -li dad ow ninε: «Jwifel ec'εb ebu,

s'am ibrm'η!» † Etn -n'am dædη ow any af.
 4 Emeny Pilat ewl ey ðkm etη am dad dedeku a
 εσε: «M'ow m'oc'r m'is ðny gbenη anη yec'etη ke
 úwr any eke m'εηnm low eke mi k'obr εγη na
 low.» 5 Ca Jesu ey ðkm; l'us mirη tufe a lele mob
 sus em ebl ab ab. Pilat dad el ninε: «Kin εγη
 a!» 6 Gbεkò kpεkη eke egb waw εsel ec'es εwel a
 lele usu ðsu εsel ab ab εkn'n a, -n'am ðg -li dad
 -l'εσε: «Éw'r olikη af! Éw'r olikη af!» Pilat dad
 el ninε: «Ìmn ðny obi εwr ir olikη af, † kò em
 em tasi a, m'εηnm low kaka eke mi k'oc m'obr'r
 low.» 7 Jwifel a dad'r ninε: «Ey s'ony ol, etη ol ab
 em l'it eke li k'uw, anke l'urum etη li dad ek'in
 Nyam ec'Iy.» †

8 Eke Pilat iri sodad amua a, in eci erηn a obn.
 9 L'ewl l'ey gbugη etη n'am ibrm Jesu l'εσε: «Kò
 η, bogη iy ee?» Kò Jesu cicm sar okm'n es. †
 10 Etn Pilat dad'r ninε: «Erurm eke ki dad'm
 odad ee? Kò uwm any eke m'ony abusu eke mi
 k'elu'η es, etη emeny m'ony abusu yeji eke mi
 k'ony wel εw'η olikη af ee?» 11 Jesu dad'r ninε:
 «Ìj obi em a, ðnym abusu kaka em af eke ow elm
 yec'a eke Nyam ðη'η a. Na sosiem anake εγη a
 eke oc ow'm η ogη a † kok sikpl akm η a.»

12 Wanci ab af cε Pilat am ðl elel eke k'elul
 Jesu es. Gbεkò Jwifel a am ðg dad εσε: «Eke elu

† 19:3 Ékn Matie 27.29 ec'akr otar a. † 19:6 Ìmn ðny obi εwr ir
 olikη af: odad na em Pilat am kokr el miyer; l'uw any senyn senyn
 eke Rom eyη ðòm Jwifel abusu eke k'ob εγη low luw eci. † 19:7
 Ob Ap 24.16. † 19:9 Ékn Esayi 53.7. † 19:11 Ékn Mark 15.1.

εγη na es, k'ow elm Sesar e lawl ij! † Εγη φην eke urum ke am ocr in sosi εb ebu a, el Sesar ec'ifnu!» ¹³ Eke Pilat iri sodad amua a, n'ων wel oc Jesu ow gben; n'ων ow ow sig es jej ok usu a eke wel b'εση "Usu eke wel kok mebn εm" † (ke Ebre εm wel b'εση "Gabata"). ¹⁴ Ow el Pak ec'es gbεgbl a e nenεγη krekre a e sos bebμ e λεγη. Eke λεγη am uyu nun a, Pilat dad Jwifel a nine: «Kin οny eci εb ebu a!» ¹⁵ Gβεκο -n'am οg -li dad -l'εσε: «Wel ίbi'r! Wel ίbi'r! Εw'r olikη af!» Pilat dad el nine: «Κο ow it eke mi k'εw οny ec'εb ebu a olikη af ee?» Egb waw εσελ εgbel a dad nine: «S'ονym εb ebu ejeci eke ow elm Sesar ce.» † ¹⁶ Ετη sica Pilat εlu Jesu es οη el eke -li k'εw ow olikη af.

Wel εw Jesu olikη af

Matie 27.32-44; Mark 15.21-32; Luk 23.26-43

Ετη -n'ony Jesu -l'oc ab -n'im. ¹⁷ L'abu in ec'olikη a in obi † ετη l'εy οkm baηn a n'im usu nyam eke wel b'εση "Nun kpok ec'usu" (ke Ebre εm wel b'εση "Golgota"). ¹⁸ Yogh anake srōda eyη a εw Jesu olikη af a. -L'εw agη ejeci yony yeji olikη af, ετη Jesu anη el araηn. ¹⁹ Pilat οη wel non lel aru olikη a; kin ow eke wel non: "Nasaret

† **19:12** Sesar e lawl:nin eke wel b'ων εγη eke bi kok low ligbel οη Sesar. El εm ec'εγη eke in e low οkm Sesar es sos εm a, li b'ijr ow gbre luw eci. † **19:13** Usu eke wel kok mebn εm:yogh anake Pilat b'ων dedeku a jej ok εgbel ec'amani a. † **19:15** Jwifel εγηm ebμ eke Nyam any uwm εs k'el el ec'εb ebu. Odad na εm -n'am titηn anm. † **19:17** Rom eyη ec'ol εm a, wel b'or εγη a eke wel οb low a say eke mowi ey anη enyembri a, ba ow b'uwr, ke wel οη'n l'abu in obi ec'olikη a toη l'ok usu a eke wel b'ow kok'r low ηun a.

e Jesu, Jwifel ec'eb ebu". ²⁰ Jwifel nono awl lel a anke yogη a eke wēl ew Jesu oliκη af a titm baηn a, † etη lel a eke wēl non a el Ebre em, Laten em lele Grēk em ab. ²¹ Ow oη Jwifel ec'egb waw esel ec'es ewel a im am dad Pilat ese: « "Jwifel ec'eb ebu a" eke wēl non a, k'ew es, ko non dad ese: "Egη na nine: m'el Jwifel ec'eb ebu".» ²² Pilat dad nine: «Ow a eke mi ki non a ow mi non a.»

²³ Eke sroda eyη a ew Jesu oliκη af a, -l'oc ow eci mob sos ew a, etη -li cec sakp yar; egη egη akp nyam ebm. † -L'oc ow eci mob sus em gbēl a ek'el mrumru, ke ow el ol em wēl ol a. ²⁴ Sroda eyη a am dadarir ese: «Si k'onyn mob sus em gbēl na si ki gbagbrmn em, ko si kókr sōsum oc, s'uw r egη eke ow k'el in ec'ab any.» Ow oη Nyam Lēl a iy neny: *-Li cec em ec'ob sos ew a el ofr etη -li kok em e mob sus em gbēl a eci sōsum oc.* † Sroda eyη a e low a eke kok ab ana.

²⁵ Jesu lis ena, lis lisijow, Klopas ey Mari lele Mari Magdala baηn yowi ab ab anη oliκη a e saw. ²⁶ Jesu ekn lis etη l'ekn jam es a eke li b'erur a ek'anη lis saw. Li dad ow nine: «Em lis, kin ejimη.» ²⁷ Etη li dad jam es a nine: «Kin esη.» Ow e legη a etη anake jam es a eb ew'r es in ogη a.

Jesu eci luw a

Matie 27.45-56; Mark 15.33-41; Luk 23.44-49

²⁸ Eke low na b'ec a, Jesu uw any eke low fenj uwr η̂. Ke sica Nyam Lēl ec'odad a iy neny a, li

† **19:20** Rom eyη bi kok nyandre ew egη oliκη af baηn saw yec'etη ke agη ékn ke -n'onny tutr. † **19:23** Rom eci sroda eyη a, gbuη ke -l'ibi egη eke wēl ob low a, -li b'ot ow mob es sos, ke mob a él el eci. † **19:24** Selu 22.19.

dad nine: «Mij amn am ɔny'm.» † 29 Mijel nyam anη yogη eke srɔda eyη a eci mar anη em, etη -l'oc mbra -l'usm mar ab em, -l'oc -l'ucur likη etη -l'igη Jesu neny. 30 Eke l'egη mar a, li dad nine: «Fetη iy neny η.» Li b'is any es, etη l'ok sel es.

Srɔda eyη a upr Jesu menegb em

31 Legη a el nenegη e sos beb̄m e legη; Jwifel ɛrurm eke legηuw k'anη olikη af nenegη e legη, † etη emeny nenegη e legη na yeji el nenegη ligbel; ow sosisem, -l'ibrm eke Pilat k'ɔη wɛl bubm agη a eke anη olikη af a akr† ke wɛl ɔny ot el es. 32 Srɔda eyη a im etη bubm agη a eke wɛl ew olikη af Jesu ab a akr. 33 Eke -li b'ok Jesu ogη a, -l'ɛkn eke ow uw η; ow sosisem anake -li bubam ow akr a. 34 Gbekɔ srɔda eyη ab em e nyam oc in eci mpragb a igη Jesu menegb em etη kpɛkη mebl lele mij ab am ok es. 35 Egη a ek'am ij ɔw amua e dan̄ku a ɛkn ɔw a etη in e dan̄ku ij a el nawrɛ; in, l'uw any eke low nawrɛ n'am dad. N'am ij ow e dan̄ku yec'etη ke ɔny yeji ɔbr nawrɛ. 36 Tasi em a, ɔw amua ey yec'etη ke Nyam Lɛl ec'odad

† 19:28 Selu 69.22b. † 19:31 *Nenegη e legη*: ɛkn Matie 27.58 ec'akr otar a. † 19:31 Agη eke wɛl b'ew olikη af a, sel b'at el toη ke -l'uw. Ke sel k'atm el a, -li b'ot el ec'akr a -li tat likη a ke ow ɔη -l'egηm tɛl. -Li bi kok ɛben a, ow b'ɔη -l'ok sel, -l'uwmn fafa. Gbekɔ eke wɛl bubm el akr a, -l'ɔtum̄n -li kokmn ij, ow b'ɔη -li b'uw fafa.

a íy nɛny: *Wɛl k'ow ubm'n luw kaka es.*† ³⁷ Ɛtɛɛ
 ɛmɛny Nyam Lɛl ɛjɛc'am dad ɛsɛ: *-Li b'ow -li lɛr*
ɛɛɛ a eke -l'upar mɛnɛgb ɛm a.†

Jesu ec'es oc owi

Matie 27.57-61; Mark 15.42-47; Luk 23.50-56

³⁸ Ów amua b'ɛc a, Josef, Arimate baɛɛn iy a ow
 ibrm Pilat abusu eke k'oc Jesu eci sos megl a. †
 Ke Josef a, Jesu eci jam ɛs kɔ es lol ɛm, aɛke li
 b'uru Jwifɛl ec'es ɛwɛl a. Pilat ɔɛɛ'n abusu l'oc
 Jesu eci sos megl ab ab n'im. ³⁹ Nikodɛm a eke
 ncok nyam im ɛɛɛn Jesu a yeji ow. L'ism kpey eke
 wɛl wuwlm mijey ɛjɛc'ab ke ow eci leg a ɔtu eke
 k'ij kilo likɛ lele lɛw ab. ⁴⁰ Agɛɛ a yony mum oc
 Jesu eci sos megl a, ok ɛɛkp sɛɛɛɛɛ sigbad og ab
 af ɛtɛɛ oc wiwrm'n sos ab ɛsɛ elɛl eke Jwifɛl bi
 kok ɛɛɛ es oc ɛm ab af. ⁴¹ Usu a eke wɛl ɛw Jesu
 oliɛɛɛ af a, egb lakp nyam aɛɛɛ; ɛm yogɛɛ, uwɔmu
 owr nyam aɛɛɛ eke wɛl ocm ɛɛɛ es ɛm. ⁴² Eke
 ow el Jwifɛl a eci nɛnɛɛɛɛ eci sos bɛbm e lɛɛɛɛ, ke
 uwɔmu a yeji titm a, -l'oc ow es ɛm yogɛɛ.

20

Jesu eci luw ɛm aɛɛɛ igb owi

Matie 28.1-8; Mark 16.1-8; Luk 24.1-12

† **19:36** Ɔkm Ok 12.46; Awl 9.12. Lakpo lakpo fɛɛɛ eci Pak a, Israel
 ec'ey a bi gbɛɛɛɛɛ Ejipt eke -l'okr ɔkm madu ɔkr ɛm a ec'es. Es
 gbɛɛɛɛɛ ab ɛm -li b'ibi licɛbli -li kokr egb waw ɛl e sikpl a eci. Ow
 itm eke licɛbli a eci luw kaka k'ub es. Ow aɛɛɛ Jesu ec'a eke
 Nyam ɔɛɛ abusu eke in e luw k'ub es ab af. Ow el Jesu eke eb
 licɛbli a ec'usu a. † **19:37** Zakari 12.10. † **19:38** Ɛkn Matie
 27.58 ec'akr otar a.

¹ Dimas ibribr fafa a, ek'usu k'otm es a, Mari, Magdala yowi a im uwomu ab af. L'ekn uwomu neny a eci lob a ek'oc es anη saw. ² Ow ɔη l'uru es n'im n'εηη Simɔ Pier lele jam es a eke Jesu b'erur ab ab, εηη li dad wεl nine: «Wεl ɔny εηη gbεl a oc es uwomu ab εm, εηη s'uwm yogη eke wεl oc εw'r ab any.» ³ Εηη Pier lele jam es yec'ab ab im yogη a eke uwomu a anη a. ⁴ Agη a yony mum okr af am uru es im, gbεkɔ jam es yec'a uru es fafa akm Pier εηη ikη anym im ok uwomu ab af. ⁵ L'is es li lεr uwomu ab εm, εηη l'ekn sigbad og eke ok es wus, kɔ l'εym uwomu ab εm gbε. ⁶ Simɔ Pier eke am us'r jam a yeji im ok yogη εηη εy uwomu ab εm. L'ekn sigbad og eke ok es wus yogη, ⁷ lele gbade a eke wiwrm Jesu nunη ab a; gbade na anm sigbad og ab ab, kɔ wεl ar es εw es usu εjeci. ⁸ Εηη jam es εjec'a, in a eke ikη anym im uwomu ab af a yeji εy uwomu ab εm. L'ekn εηη l'ub nawrε. ⁹ (Ke tasi εm a, toη wanci ab af a, jam εsel a k'irim Nyam Lεl ec'odad ek'am dad eke Jesu in b'ow in igb agη ek'in uw ab εm a e low.) ¹⁰ Εηη jam εsel yony a εwl im εl ogη a.

Jesu εlu sos ɔkm yeηm Mari, Magdala baηη yowi a

Matie 28.9-10; Mark 16.9-11

¹¹ Mari anη gbeη uwomu a saw, εηη am ikη ɔηη. ɔηη ikη ab ab, l'is any es eke li k'ekn uwomu ab εm; ¹² l'ekn afr εrm εsel yony eke sus mob efu ok es usu a eke wεl εw Jesu eci sos megl a: nyam anη nunη af εηη nyam anη akr esr a. ¹³ Afr εrm εsel a am ibrm'n εse: «Yɔw, kɔ bla εηη am ikη ɔηη ee?» Li dad wεl nine: «Wεl ɔny

em Egn gbelyi oc es etn m'uwmm yogŋ eke wɛl ɛw'r es ab any.» ¹⁴ Eke n'am dad ɛben a, l'ɛwl sos mɛny etn l'ɛkn Jesu ek'anŋ yogŋ, kɔ l'uwmm any eke ow el ow. ¹⁵ Jesu ibrm'n nine: «Yɔw, kɔ bla etn am ikŋ ɔŋn ee? Kɔ bwo am ɔl ee?» N'am tutr eke ow el egb lakp a eci juma kok es a, na sosiem li dad ow nine: «Egn gbɛl, eke ow el ŋ oc'r ab im, ke yɛgm'm usu eke ɛw'r a, ke m'im m'oc'r.» ¹⁶ Jesu ɛsŋ'n: «Mari!» L'ɛwl sos mɛny etn li dad ow Ebre em nine: «Rabuni!» (ek'el nyandre em "Low yegm agŋ ɛs"). ¹⁷ Jesu dad'r nine: «Njan, k'ucu k'ony'm es! Mi k'iim em ɛs ogŋ a, kɔ im dad em lisijimɛl a eke m'aam em ɛs a eke ɔny yeji el ɔny ɛs a ogŋ, m'aam em e Nyam a eke ɔny yeji el ɔny e Nyam a ogŋ.» ¹⁸ Etŋ Mari, Magdala yɔwi a im ɛŋn jam ɛsɛl a etn am ɔb el amani dad ɛsɛ: «M'ɛkn Egn gbɛl a!» Etŋ n'am dad wɛl low yec'a eke ow dad'r a.

Jesu yegm in e jam ɛsɛl a sos

Matie 28.16-20; Mark 16.14-18; Luk 24.36-49

¹⁹ Dimas a cɛ eci ncebles a, jam ɛsɛl a as luku ɛl nyam em. -Li babl masany a fɛŋ safuɛ em anke -n'am uru Jwifɛl ec'es ɛwɛl a. Jesu ɛy ɔkm el ec'araŋn inym es etn am dad el ɛsɛ: «Erm es ɛy ɛnŋ ɔny ab!» ²⁰ Li b'ok odad ab es a, n'am yegm wɛl in e sabu a lele in eci mɛnɛgb em ab ab. Jam ɛsɛl a sos em am inŋ, ɛs Kɔtɔkɔ eke -l'ɛkan a sosiem eci. ²¹ Emɛny Jesu am dad el ɛsɛ: «Erm es ɛy ɛnŋ ɔny ab! ɛsɛ elel eke em ɛs erm'm ab af a, em yeji m'am erm ɔny.» ²² Sodad amua b'uwr a, li fuf wɛl sel etn li dad wɛl nine: «Eŋan Abŋ Lala! ²³ Agŋ a eke b'ow ocr sikpl apr a, b'ow ɛŋn

oc ap; agɲ a eke k'ow ocmn sikpl apmn a, k'ow eɲnm oc ap.»

Jesu lele Toma ab

²⁴ Lɛgɲ a eke Jesu ow el ec'araɲn a, jam esel lɛw yony ab em ec'egɲ nyam, Toma (eke wɛl igɲ nin af Oli a) anm el ab. ²⁵ Jam esel ejec'a am dad'r esɛ: «S'ɛkn ɛs Kɔtɔkɔ!» Kɔ Toma dad el nine: «Eke m'ɛknm ecigbrɔ ɛnyɛmbri in e sabu araɲn a, eke m'ocm em ec'abuli a m'elum ecigbrɔ a ec'omu a eke kok ab em, ɛtɲ m'ocm em ec'abu a m'ujrm'n mɛnɛgb em, mi k'ow m'ubm nawrɛ.»

²⁶ Dimas gber mum b'ɛc a, ɛmɛny Jesu eci jam esel a as luku êl ab em, ɛtɲ na ec'a, Toma yeji anɲ el em. Wɛl babl mel a safuɛ em, kɔ Jesu ɛy ɔkm inym es el ec'araɲn ɛtɲ am dad esɛ: «ɛrm es ɛy áɲɲ ɔny ab!» ²⁷ ɛtɲ li dad Toma nine: «Èw ɲ ec'abuli a aɲa ke lér em e sabu a; ègɲm ɲ ec'abu ab es ujr'm mɛnɛgb em. Kì bɛbar, kɔ ùb nawrɛ.» ²⁸ Toma dad'r nine: «ɛm ɛs Kɔtɔkɔ em e Nyam!» ²⁹ Jesu dad'r nine: «Eke ɛkn'm a anake ub nawrɛ ab ee? Ehe b'ow el agɲ a eke k'ow ɛknm im ke b'ow ub'm nawrɛ a eci!»

Lɛl a e liy a

³⁰ Jesu kok mɛny ɛwr nɔnɔ jam esel a ec'any af eke wɛl dadm ow ec'odad lɛl na em. ³¹ Gbɛkɔ yec'a eke anɲ lɛl na em a, wɛl nɔn yec'ɛtɲ ke úbr nawrɛ † eke Jesu el Mesi, Nyam ec'Iy. ɛtɲ eke b'ɔnyn ɔmn in em a, b'ow ɛɲan sel in em.

† **20:31** *yec'ɛtɲ ke úbr nawrɛ:Jan eci silɛl esig oglog em ec'a, yec'ɛtɲ ke abu áɲɲ ɔny em am ubr nawrɛ.*

21

Jesu okm sos okm yegm in e jam esel

¹ Eke seɣɲ beb ec a, emeny Jesu okm sos okm yegm in e jam esel a, Tiberiad eci mij lekpl a † e nanu a. Kin elel eke Jesu okm sos okm a: ² Simo Pier, Toma (eke wel igɲ nin af Oli a), Natanael (Kana banɲ Galile wus af ec'a), Sebede ec'ey a, lele Jesu eci jam esel ejeci yony ab anake anɲ usu nyam a. ³ Simo Pier dad el nine: «M'aam mij af.» -Li dad ow nine: «Ey yeji s'am ow ɲ ab.» -N'im -l'ok mijetɲ ab em etɲ -n'im mij af. Gbeko ncok a gbɛ, -n'onym ocn kaka.

⁴ Eke leɣɲ am eny ow a, Jesu inym es nanu yogɲ, ko jam esel a uwm any eke ow el in. ⁵ Etɲ Jesu dad el nine: «Em jimel, ko onyn ocn tel ee?» -Li dad ow nine: «Njan o.» ⁶ Li dad wel nine: «Òkr muw a mijetɲ a eci lidr ogog a, b'ow onyn ocn.» -L'ok muw a, etɲ -l'otumn -n'onymn -l'elumn okm mij ab em anke ocn nɔnɔ iy em. ⁷ Jam es a eke Jesu b'erur a dad Pier nine: «Egɲ a Es Kotoko!» Eke Simo Pier iri eke egɲ a Es Kotoko a, l'us in e mob sus em a eke n'onny l'oc es a, etɲ l'ey mij ab em. ⁸ Jam esel likpr a am odu muw a eke ocn iy em a, etɲ -n'am owr nanu eci mijetɲ ab em. -L'ibnm nanu ab; ow otu eke k'ij abu ekɲ yen.

⁹ Eke -li b'us es wus a, yogɲ -l'ekn malel eke wel ok ocn lele futufutu ab es af. ¹⁰ Jesu dad el nine: «Òtr ocn a eke caca onyn a eci beb owr.» ¹¹ Simo Pier ewl ey mijetɲ ab em, etɲ usm muw a eke ocn egbel nɔnɔ anɲ em ab es. Ocn a ij ekɲ

† 21:1 Galile eci mij lekpl a eci nin ejeci nyam el Tiberiad.

lobɲ lele lew lele nyahan ab. Ɔcn a ek'iy em a bobo yeji, ɔcm muw a gbagbram es. ¹² Jesu dad el nine: «Òwr ijr ob.» Jam esel ab em ec'egɲ kaka ócm any tuɔtuɔ em dadm esme: «Kɔ η, bwo el'η ee?» Tasi em a, -l'uw any senyn senyn eke Es Kɔtɔkɔ ana. ¹³ Jesu kpukɲ im eɲn el, oc futufutu a etɲ cɛc el; n'ɔɲ wɛl ɔcn a yeji. ¹⁴ Luw em a eke Jesu igb a etɲ a, sakp nyahan em eke n'am yegm in e jam esel a sos ana.

Jesu ewl ɔɲ Pier abusu Nyam e juma kok eci

¹⁵ Eke -l'ijr ob ow uwr a, Jesu ibrm Simɔ Pier nine: «Jan jim Simɔ, kɔ em eci erur a eke ɔny a agb akm agɲ amua ec'a ee?» Li dad nine: «Eɛ, Es Kɔtɔkɔ, mi b'erur'η, uw any.» Jesu dad'r nine: «Òsu em e mɛceb ey a.» ¹⁶ Emɛny l'ibrm ow sakp yony em nine: «Jan jim Simɔ, kɔ erur'm ee?» Li dad nine: «Eɛ, Es Kɔtɔkɔ, mi b'erur'η, uw any.» Jesu dad'r nine: «Òsu em e mɛceb a.» ¹⁷ Emɛny l'ibrm ow sakp nyahan em nine: «Jan jim Simɔ, kɔ erur'm ee?» Pier sos ɔw es eke Jesu k'ibrm'n odad nyam a cɛ sakp nyahan. Etɲ li dad ow nine: «Es Kɔtɔkɔ, η uw low fɛɲ any; uw any eke mi b'erur'η!» Jesu dad'r nine: «Òsu em e mɛceb a. ¹⁸ Eɛ, low nawrɛ m'am dad ɔny: eke anɲ ηgbafɛ a, η obi bi sus η e mob, † etɲ b'im yogɲ eke b'erur a; gbɛkɔ susu b'ow'η sos a b'ow gegɲm sabu es,† egɲ ejeci b'ow sus'η mob etɲ b'ow oc im η yogɲ eke k'ow erurm eke k'im a.» ¹⁹ Sodad amua em,

† **21:18** η obi bi sus η e mob:Grɛk em odad a ec'iri tasi a el η obi b'egɲ η e meb er em a. † **21:18** Gegɲm sabu es:nyandrɛ em odad mum eke am yegm olikɲ af ew owi.

Jesu am yegm Pier ec'elel eke b'ow uwr ke ow em n'ón Nyam anygbel a. Sica Jesu dad'r nine: «Ûs'm jam!»

Jesu e jam es a eke b'erur a e low

²⁰ Pier b'edn sos meny a, l'ekn jam es a eke Jesu b'erur a ek'anη el jam. (Ke egn a eke ub nuη ew Jesu af, ob ij lofu lís a eke -n'anηn, ke am ibrm'n egn a eke b'ow ol'l ij'r a e low a, in ana.) ²¹ Pier ekn'n etη dad Jesu nine: «Es Kótókó, etη kó in, bla lowi b'ow egn'n ee?» ²² Jesu dad'r nine: «Etη eke m'erur eke li k'anη owr toη ke m'éwl m'ow, ke η e low ee? N ec'a, ùs'm jam ce!» ²³ Amani a eb es agη lisijimel ab em eke jam es na in k'ow in uwm ij. Ke tasi em a, Jesu dadm Pier eke ow'n k'ow in uwm, kó li dad: etη eke in erur eke ow'n k'anη owr toη ke in éwl in ow, ke ow e low ee? ²⁴ Jam es nyam na ce anake am ij ów amua e danķu ke non yej'a, etη s'uw any eke in e danķu ij a el nawre.

Es abal el em ec'odad

²⁵ Emeny Jesu kok ów ejeci nonó. Blel wel am non ów amua nyam nyam, ke em e tutr em a, blel yec'a eke wel non a íy wus na nimum wal es.

lxxxv

Amani Owr
Adiokrou: Amani Owr New Testament

copyright © 1998 Wycliffe Bible Translators, Inc.

Language: Adiokrou

Contributor: Wycliffe Bible Translators, Inc.

All rights reserved.

2020-11-10

PDF generated using Haiola and XeLaTeX on 21 Feb 2024 from source
files dated 29 Jan 2022

b20fd1e5-39e1-5678-9af9-b99e1ebfb994